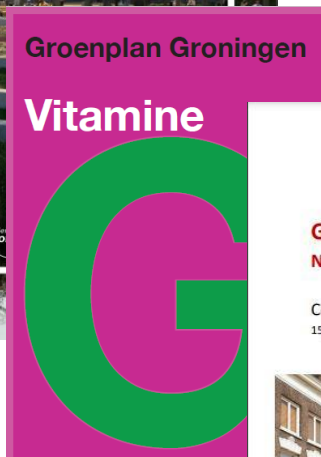

Meerjarenprogramma's Stadsontwikkeling

2022-2025

Meerjarenprogramma Leefkwaliteit
Meerjarenprogramma Wonen
Meerjarenprogramma Mobiliteit
Meerjarenprogramma Energie
Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie

Groningen, december 2021

Inhoudsopgave

1. Perspectief 2022-2025	1
1.1 Versterken beleidscyclus omgevingswet	2
1.2 Stedelijk Investeringsfonds (SIF)	8
2. Meerjarenprogramma Leefkwaliteit 2022-2025	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022	11
2.2.1 Opgave: Onze leefomgeving is robuust en veerkrachtig	13
2.2.2 Opgave: We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven in ons grondgebied	16
2.2.3 Opgave: In onze (binnen)stad en dorpen staat verblijfskwaliteit voorop	18
2.3 Financiën	21
2.4 Stand van zaken groencompensatiefonds	23
3. Meerjarenprogramma Wonen 2022-2025	24
3.1 Inleiding	24
3.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022	24
3.2.1 Opgave: Faciliteren van de groei: zorgen voor meer aanbod	26
3.2.2 Opgave: Extra aandacht voor doelgroepen	31
3.2.3 Opgave: Zorgen voor kwaliteit zowel voor woningen als in de woonomgeving	34
3.2.4 Opgave: Duurzaam en aandacht voor klimaatsverandering	34
3.3 Financiën	35
Bijlage 1: Woningbouwcijfers	37
Bijlage 2: Monitor jongerenhuisvesting	38
4. Meerjarenprogramma Mobiliteit 2022-2025	49
4.1 Inleiding	49
4.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022	51
4.2.1 Grootste opgaven	53
4.2.2 Opgaven Vervoerswijzen	54
4.2.3 Opgaven impact op de directe omgeving	58
4.2.4 Opgaven Slim en Duurzaam	60
4.3 Financiën	63
Bijlage 1: projectentabel programma mobiliteit	68
5. Meerjarenprogramma Energie 2022-2025	70
5.1 Inleiding	70
5.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022	71

5.2.1 Opgave: Warmtetransitie Gebouwde Omgeving	73
5.2.2 Opgave: Opwekking hernieuwbare Energie	76
5.3 Financiën	79
6. Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie 2022-2025.....	81
6.1 Inleiding	81
6.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022	82
6.2.1 Spoor 1: Het faciliteren van bestendige economische groei.....	85
6.2.2 Spoor 2: Behouden en versterken van de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen ter versterking van de economie en leefkwaliteit	86
6.2.3 Spoor 3: Flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen	89
6.3 Financiën	90

1. Perspectief 2022-2025

Ook in 2021, het laatste jaar van het huidige college, actualiseren we onze meerjarenprogramma's. Groningen staat voor een enorme schaa sprong. De gemeente groeit door naar misschien wel 250.000-270.000 inwoners in 2040 en moet alle zeilen bijzetten om de druk op de woningmarkt te verlichten, de mobiliteit in goede banen te leiden, te zorgen voor voldoende werkgelegenheid en ervoor te zorgen dat de gemeente in 2035 CO₂-neutraal kan zijn. Dit in een context van een gemeente met een grote sociale opgave die zich onder andere uit in een toenemende kloof tussen arm en rijk, ongelijke kansen in het onderwijs, grote gezondheidsverschillen en een toenemend verschil tussen noord en zuid. Maar ook een gemeente die sinds 2019 een nieuw perspectief met zich meebrengt: een dynamische stad in een groot landelijk gebied met grote en kleinere dorpen, veel agrarisch grondgebruik, natuur en waardevolle landschappen. En een gemeente die zich, zoals de hele wereld, in 2020 geconfronteerd zag met de coronacrisis.

Opgaven voor het nieuwe college

In 2022 begint een nieuw college. In de afgelopen collegeperiode hebben we ons beleid op orde gebracht. De geactualiseerde omgevingsvisie, de mobiliteitsvisie, de woonvisie, het groenplan en de leidraad openbare ruimte zijn daarvan sprekende voorbeelden. Voor het nieuwe college zien we een aantal belangrijke opgaven. Als eerste is het noodzakelijk dat de intensiveringsmiddelen worden gecontinueerd.

Als tweede zien we dat de prioriteit de komende jaren moet liggen bij de uitvoering van het beleid, inclusief de bijbehorende schaa sprong van de organisatie. Uiteraard gaat dit dan om onze grote gebiedsontwikkelingen, verkeersprojecten en energietransitie maar ook om de wijkvernieuwing in de stad en de dorpsvernieuwing in het versterkingsgebied.

Als derde zien we dat er in Den Haag, veel wijst op een hernieuwde aandacht voor wonen en wijken. We verwachten dat een nieuw kabinet extra middelen zal vrijmaken voor Leefbaarheid en Veiligheid in de wijken en voor het versnellen van de woningbouw. Ook zal Den Haag meer doen aan het versnellen van de energietransitie: de verwachting is dat gemeenten hier een belangrijke rol in gaan krijgen. Als er daadwerkelijk financiële middelen beschikbaar komen vraagt dit van 'onze kant van de sloot' ook het een en ander. We zullen ons verhaal consistent voor het voetlicht moeten brengen. We zullen moeten inspelen op kansen die zich voordoen. En we zullen onze eigen gemeentelijke cofinanciering goed voor elkaar moeten hebben.

Tenslotte zien we dat voor de langere termijn een stevige ruimtelijke strategie nodig hebben om onze doelen ook daadwerkelijk te kunnen realiseren. De omgevingsvisie vormt daarvoor uiteraard de basis. In 2018 is deze omgevingsvisie 'Next City' vastgesteld en in 2021 geactualiseerd: hoe blijven we een gemeente met een aantrekkelijk leefklimaat, hoe en waar willen we groeien, hoe geven we de energietransitie een plek en hoe blijven we een ongedeelde stad met perspectief op nieuwe werkgelegenheid.

Vertaling in Meerjarenprogramma's

De centrale doelen van de omgevingsvisie vertalen we jaarlijks in vijf ruimtelijke meerjarenprogramma's bij waarin ambities en financiering door middel van het Stedelijk Investeringsfonds (SIF) samen komen. De meerjarenprogramma's vormen samen ons ruimtelijke antwoord op de opgaven waar onze gemeente voor staat. We schetsen een concrete planhorizon van vier jaar, van 2022 tot en met 2025, met een doorkijk naar 2030. Dit jaar kiezen we voor de tweede keer voor een opzet waarbij we alle meerjarenprogramma's in samenhang aanbieden. Ook

focussen de programma's zich meer op de activiteiten die we de komende jaren gaan ontplooiën. Omdat dit de laatste MJP-ronde is voor dit college kiezen we ervoor geen substantiële wijzigingen in de MJP's door te voeren ten opzichte van de MJP's van vorig jaar. Nieuwe en belangrijke ontwikkelingen zijn uiteraard wel meegenomen.

De programma's Binnenstad, Wijkvernieuwing en Versterken & Vernieuwen hebben elk hun eigen dynamiek en planning. Daarom zijn deze nu niet opgenomen in dit document. Vorig jaar hebben we aangekondigd deze dit jaar wel tegelijkertijd aan te bieden. Daar hebben we nu wederom niet voor gekozen. De uitvoeringsprogramma's wijkvernieuwing zijn dit voorjaar in de raad besproken en bovendien is de keuze gemaakt om dit op concernniveau te beleggen via het programmabureau wijkvernieuwing en gebiedsgericht werken. Het programma Binnenstad en het lokaal programmaplan NPG zijn eind dit jaar vastgesteld. Vanzelfsprekend zorgen wij waar nodig wel voor de dwarsverbanden met deze programma's. Ook hebben dit jaar nadrukkelijk de verbinding gelegd met de gebiedsprogramma's. Dit wordt per programma nader uitgewerkt.

Doorgaan op de ingeslagen weg

Nadat het verbindende thema leefkwaliteit vorig jaar vorm gekregen heeft door middel van ons groenplan, Vitamine G, de woonvisie "Een thuis voor iedereen" en de wijkvernieuwingsprogramma's, volgden in 2021 de Klimaatmanifestatie, de Mobiliteitsvisie, de Leidraad Openbare Ruimte en het nieuwe ontwerp voor de Grote Markt. Voor de plannen voor de grote stadsinbreidingen, Stadshavens en de Suikerzijde, start in 2021 het planologische traject evenals de uitwerking van de nieuwe plannen voor de Held III en de voorbereidingen voor Eemskanaal zone fase 4, het gebied tussen Driebond en Meerstad.

De invloed van de coronacrisis is de afgelopen jaren enorm geweest. Vorig jaar zaten we hier middenin en wisten we niet welke (blijvende) gevolgen de coronacrisis zou hebben. Inmiddels zie we dat het alweer net zo druk is op de weg als voor corona en de binnenstad is drukker. We zien echter ook dat de effecten op de woningmarkt en de economie nog steeds onzeker zijn en mogelijk beperkter dan eerder gedacht.

De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld tot in elk geval 1 juli 2022. Ondanks dit uitstel werken we wel in de geest van deze verandering gestaag door aan de groei van de stad en zoeken naar antwoorden voor de opgaven in de binnenstad, onze strategie voor alternatieve energiebronnen, de doorstart van de wijkvernieuwing en investeringen in een gezonde gemeente. Met deze meerjarenprogramma's leggen we een stevige basis voor een gemeente die steeds Groener, Gelukkiger en Gezonder wordt. Met als voorlopige bekroning de titel van gezondste stad van Nederland in 2020:

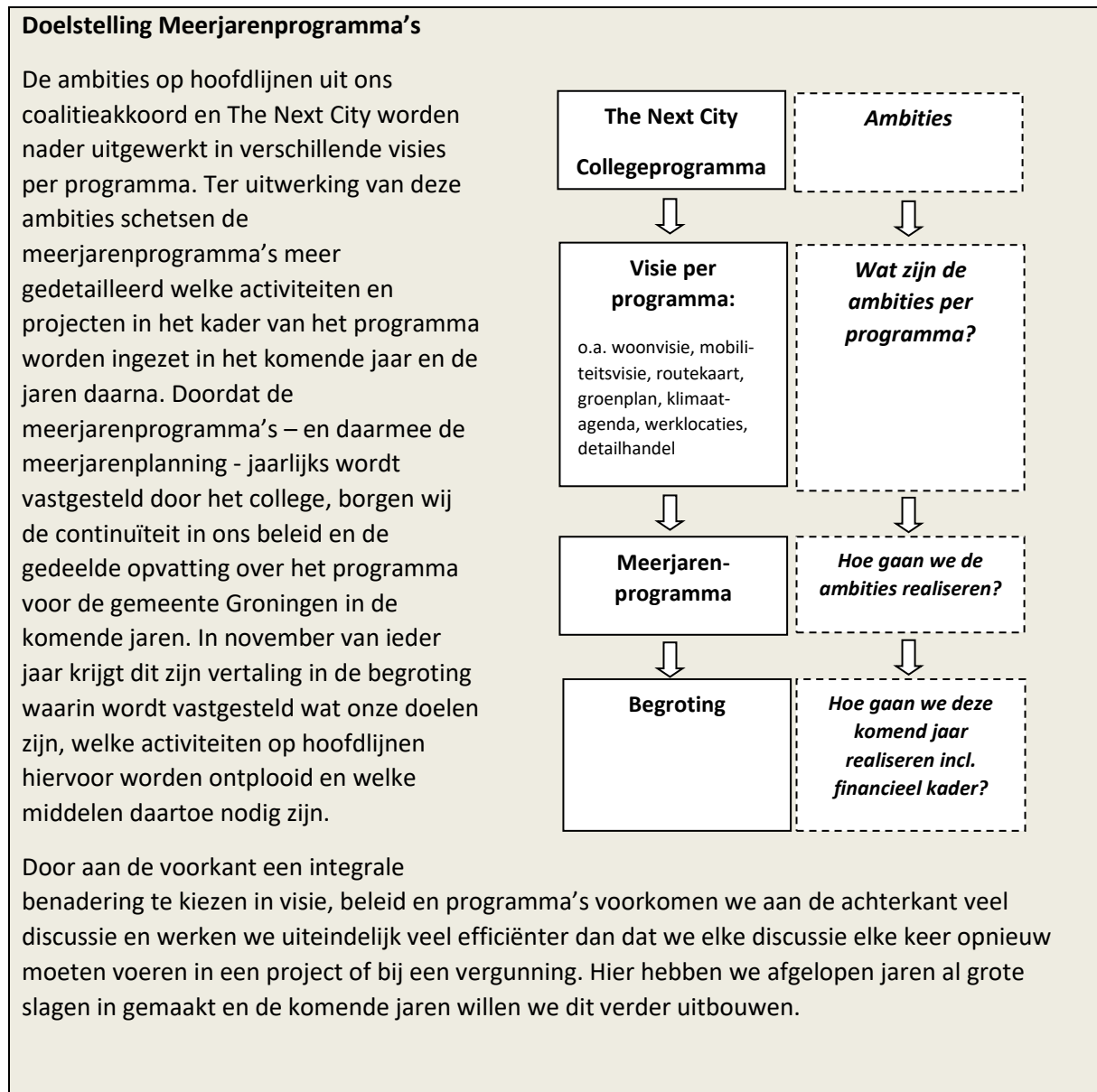
"Groningen heeft van de 20 onderzochte steden de gezondste, fysieke inrichting. Deze koppositie is behoorlijk overtuigend want Nijmegen (2e) en Maastricht (3e) volgen pas op enige afstand. In alle vijf domeinen staat Groningen in de top tien. Op het domein 'gezonde gebouwde omgeving' scoort Groningen het beste van alle Nederlandse steden."

(bron: Arcadis Gezonde Stad Index 2020)

1.1 Versterken beleidscyclus omgevingswet

De Omgevingswet versterkt onze reeds ingezette lijn van programmasturing via Meerjarenprogramma's. Dat is niet zomaar een nietje erdoor. Vorig jaar hebben we een slag geslagen in het integrale maken van de MJP's. Dit jaar zetten we deze lijn door. Maar niet alleen in de MJP's. We zullen onze beleidscyclus ook moeten versterken: ons beleid verbinden aan de

regelgeving en uitvoering die ervoor nodig is om het beleid ook daadwerkelijk te realiseren, te monitoren en goed vast te leggen in het omgevingsplan of op een andere manier.

Voor de periode 2022 en verder geven we hieronder een aantal van onze speerpunten weer, die tevens illustreren wat we met een integrale benadering aan de voorkant voor ogen hebben.

Wijkvernieuwing

De afgelopen jaren hebben we wijkvernieuwing in Groningen opnieuw op de kaart gezet. Voor De Wijert, Indische Buurt/De Hoogte, Beijum en Selwerd zijn concrete wijkvernieuwingplannen gemaakt of in voorbereiding. Voor het noordelijk deel van de stad (Vinkhuizen, Paddepoel, Selwerd, Indische Buurt, Oosterparkwijk) hebben we met het Rijk de Regiodeal Groningen-Noord gesloten omdat de achterliggende problematiek in Groningen-Noord zo groot is dat een extra impuls noodzakelijk is. Voor een gebied als Lewenborg geldt hetzelfde. Met het Rijk zijn we de voorbereidingen aan het treffen voor een langjarig programma Leefbaarheid en Veiligheid voor onze noordelijke stadswijken. Want de impuls via de Regiodeal is belangrijk maar een impuls is niet

genoeg. Er is meer en langdurige inzet nodig. We verwachten dat met de komst van het kabinet Leefbaarheid en Veiligheid één van de belangrijke speerpunten wordt. Op basis van de Regiodeal Groningen-Noord gaan we een programma uitwerken dat hier invulling aan geeft. Deze uitwerking doen we integraal binnen de gemeente: Stadsontwikkeling, Directie Maatschappelijke Ontwikkeling, Openbare Orde en Veiligheid en Gebiedszaken zijn hier nadrukkelijk bij betrokken. Het programma wordt getrokken vanuit het nieuwe Programmabureau Wijkvernieuwing en Gebiedsgericht werken.

Wonen wordt steeds duurder. Een lagere energierekening helpt om de totale woonlasten naar beneden te krijgen. In veel van onze wijkvernieuwingswijken is sprake van energiearmoede en van werkloosheid. Een belangrijke opgave voor de komende jaren is hoe wij deze zaken aan elkaar kunnen verbinden. In Selwerd en De Wijert maar ook in Beijum en Lewenborg doen we dat al. We willen deze manier van werken uitbreiden naar andere gebieden waar een warmtenet komt. Op de korte termijn gebruiken we de middelen die wij hebben gekregen vanuit het Volkshuisvestingsfonds om particuliere eigenaren te helpen met verduurzaming en onderhoudsverbetering van hun woning.

Uitvoering verstedelijkingsstrategie en sluiten van een verstedelijkingsakkoord

In de MJP's van 2020 gaven we aan gebiedsontwikkeling op een hoger niveau te willen trekken. In datzelfde jaar zijn we samen met het Rijk en de Regio Groningen-Assen gestart met het opstellen van een regionale verstedelijkingsstrategie. We hebben op het niveau van de regio een enorme opgave om tot 2040 te zorgen voor 35.000 woningen en 28.000 banen voor iedereen die in dit gebied wil wonen en werken. We weten ook dat ons mobiliteitssysteem goed in elkaar zit maar op de lange termijn een schaa sprong nodig heeft om goed te kunnen blijven functioneren. Het daily urban system van de stad is daarbij het uitgangspunt: immers de woningmarkt, de arbeidsmarkt en de mobiliteit houdt niet op bij de gemeentegrens.

In de verstedelijkingsstrategie is de grootste opgave weggelegd voor de gemeente Groningen. Belangrijk hierin zijn de Westflank (Suikerzijde, De Held III, Reitdiepzone) en de Oostflank (Stadshavens, Eemskanaalzone, Meerstad). Ook zal een aanzienlijk gedeelte van onze verstedelijking in de bestaande stad moeten landen. Dit kan niet zonder een goed en gedegen onderzoek naar het bijbehorende mobiliteitssysteem. De concept-mobiliteitsvisie van gemeente en van de provincie vormen hiervoor belangrijke uitgangspunten. Uiteindelijk zullen er concrete maatregelen nodig zijn om de groei van de stad te faciliteren: een nieuw station Suikerzijde, aanpak van de Ring West. Hiervoor hebben we het Rijk nodig. Samen met het Rijk gaan we in 2021 voorbereidend onderzoeken hoe het toekomstig mobiliteitssysteem van de regio eruit moet zien. Dit moet uiteindelijk landen in het BO-MIRT, waarin we vanuit de regio inzetten op de start van een formeel MIRT-onderzoek. Daarmee geven we verder invulling aan de breed gedragen wens vanuit de raad om verstedelijking en mobiliteit in de gesprekken met het Rijk in samenhang in te brengen.

Versnellen en prioriteren gebiedsontwikkelingen

Ondertussen werken we hard door aan de grootschalige gebiedsontwikkelingen Suikerzijde en Stadshavens. Zo is voor de Suikerzijde het bestemmingsplan vastgesteld. Afhankelijk van het verloop van de beroepsprocedure verwachten we in 2023 te kunnen starten met de bouw van de eerste woningen. Bij het Rijk hebben we hiervoor een aanvraag voor de Woningbouwimpuls ingediend. Voor de Stadshavens is onze ambitie om in 2022 een Omgevingsplan op te stellen. Dit is wel afhankelijk van de voortgang van de invoering van de Omgevingswet op landelijk niveau. Voor Stadshavens is reeds een Woningbouwimpuls-subsidie toegekend. Daar hopen we in 2024 te kunnen starten met de bouw van de eerste woningen. Beide gebieden zijn door het Rijk aangewezen als

NOVI-gebieden voor grootschalige woningbouw. We verwachten dat in het nieuwe kabinet extra middelen worden vrijgemaakt voor deze gebieden

Maar er gebeurt nog meer. Meerstad groeit als kool, zo hard zelfs dat we binnenkort 'uitverkocht' dreigen te raken. Er is op de korte termijn meer plancapaciteit noodzakelijk om in de behoefte te kunnen voorzien. In 2022 gaan we daarom de ontwikkelstrategie voor Meerstad actualiseren. Ook werken we de plannen voor Eemskanaalzone Fase 4 (Meerstad-Zuid) verder uit en gaan we de vraag beantwoorden of we bedrijventerrein Meerstad langs de A7 gaan opstarten. Dit hangt ook samen met de ruimtelijke visie op de A7 zone die we samen met provincie en gemeente Midden-Groningen maken.

Ook aan de westkant stapelen ontwikkelingen zich op. In de Reitdiepzone kunnen 2300 woningen worden toegevoegd. Wel lopen we daar op tegen de milieutechnische beperkingen als gevolg van de Ring West. Die moet niet alleen snel doorstromen maar ook de wijken Vinkhuizen en Paddepoel ruimtelijk meer met elkaar verbinden en onderdeel moet worden van de stad. Het is daarom extra belangrijk om de barrièrefunctie van de Ring West te verminderen. Met de projectontwikkelaars zijn we in gesprek om De Held III op te starten en zijn we bezig met de voorbereidingen voor ontwikkeling van het gebied rondom Westend/kop Friesestraatweg. We hebben daarnaast ambities om de bereikbaarheid, zichtbaarheid en aantrekkelijkheid van Zernike Campus te verbeteren, de campus door te ontwikkelen en de werklocatie Hoendiep beter te laten functioneren. De grote vraag aan de westkant is: kan het verkeerssysteem al deze ruimtelijke ontwikkelingen aan of zijn hiervoor extra ingrepen nodig. Daarom zijn we gestart met een integrale programma-overstijgende visie op de westflank.

We nemen in ogenschouw dat elke stap raak moet zijn, ook als het economisch tegenzit of de gebiedsontwikkeling om andere redenen stagneert. In de Next City (2018) was geen nadere prioritering van onze gebiedsontwikkelingen opgenomen. Dit leidt tot onduidelijkheid bij ontwikkelaars. Ook zien we dat het leidt tot versnippering van onze eigen inzet. Dit is niet gewenst, te meer daar de financiële middelen van de gemeente beperkt zijn en wij niet alles tegelijk kunnen oppakken. We hebben daarom een nadere prioritering aangebracht via onze strategie werklocaties en in de geactualiseerde omgevingsvisie. Een aantal ontwikkelingen (zoals Ulgersmaweg, Peizerweg, Scandinavische Havens) pakken we niet voor 2035 op. Dit betekent óók dat we voor die gebieden die niet aan de beurt zijn met de ondernemers en inwoners een goed plan moeten maken voor de tussenperiode qua beheer. Het biedt ook juist kansen voor bijvoorbeeld startende ondernemers die op zoek zijn naar goedkope bedrijfsruimte of rafelrandjes voor bijzondere functies.

Optelsom van ambities in grondexploitaties

In veel van de hiervoor beschreven projecten speelt het Grondbedrijf een belangrijke rol voor de realisatie en financiering van de plannen. Het SIF is van groot belang om de randvoorwaardelijke bovenwijkse voorzieningen en infrastructuur te financieren voor die gebieden. Via het Grondbedrijf worden de woon- en werkgebieden daadwerkelijk waar nodig aangekocht, van bestemming gewijzigd en getransformeerd naar de gewenste functies. De ontwikkeling, aankoop en inrichting van deze gebieden vraagt om steeds hogere investeringen. Zowel in het openbaar gebied als de gebouwde omgeving. Denk hierbij aan een klimaat adaptieve inrichting, energieneutraliteit, natuurinclusief, maar ook bij voorkeur zo weinig mogelijk auto's op straat. Deze kosten moeten gedekt worden door de waardeontwikkeling in dat gebied (grondverkoop). Vooral bij de ontwikkelingen waar de betaalbaarheid van bijvoorbeeld woningbouw een belangrijk beleidsdoel is staan de grondexploitaties stevig onder druk.

De bovenwijkse/regionale voorzieningen die gepaard gaan met de groei van de stad en niet uit de grondexploitatie of de nu beschikbare middelen in het SIF gedekt kunnen worden vragen om extra dekking. Ook is het nodig om (financiële) ruimte te reserveren voor nieuwe sport-, onderwijs- en andere wijkvoorzieningen (accommodaties) in de nieuwe wijken. Samen met DMO en het Vastgoedbedrijf wordt in beeld gebracht welke voorzieningen noodzakelijk zijn met de daarbij behorende financiële uitzetting.

Schaalsprong in voorzieningen

Een groeiende gemeente betekent meer behoefte aan voorzieningen: winkels, scholen, sportzalen, recreatie, toerisme, andere maatschappelijke voorzieningen. Grootstedelijke voorzieningen moeten daarin meegroeien en dat is voor een belangrijk deel ook wel gebeurd of staat de komende jaren op stapel, zoals bijvoorbeeld een nieuwe Oosterpoort. Maar het gaat ook om de voorzieningen in de wijken, de sportvoorzieningen, parken, winkels, openbaar vervoer. Dit vraagt van ons als gemeente een brede samenhangende visie op het voorzieningenniveau dat hoort bij een gemeente met 250.000 inwoners, waarbij we goed kijken naar de verschillende schaalniveaus: het dorp, de wijk, het stadsdeel of de hele gemeente. We zien het echt als opdracht voor het nieuwe college.

Groen verankeren en uitvoeren

Leefkwaliteit is het centrale thema in Next City en heeft een prominente plek gekregen in het collegeprogramma. Eén van de belangrijke aspecten is de vergroening van de gemeente. We hebben daarvoor het Groenplan opgesteld en werken hard aan verwante onderwerpen zoals klimaatadaptatie, ecologie, landschap en cultuurhistorische waarden. We zien het als belangrijke opgave de komende jaren hier nog een schepje bovenop te doen en vergroening nog sterker als een integraal aspect onderdeel te maken van ruimtelijke ontwikkeling. Een landschapsvisie voor de gemeente als onderlegger voor de volgende actualisatie van de omgevingsvisie kan daar een belangrijk instrument voor zijn.

Ook willen we de komende jaren resultaten boeken, dus van visie naar uitvoering. Dat laatste geldt ook voor het herwinnen van de openbare ruimte, een ander kernbegrip uit het huidige collegeprogramma. We gaan ervan uit dat ook het nieuwe college deze opgave een hoge prioriteit geeft. De onlangs vastgestelde leidraad openbare ruimte is de onderlegger hiervoor. In samenhang met de uitvoering van de mobiliteitsvisie en het beheer- en onderhoudsprogramma zien we goede kansen om werk met werk te maken en de gemeente leefbaar en aantrekkelijk te maken en te houden.

Een overheid die regie voert

“Je gaat er niet over maar je bent er wel van”. Veel verantwoordelijkheden in het ruimtelijke en sociaaleconomische stelsel zijn de afgelopen jaren verschoven: onderwijs, openbaar vervoer, zorg, volkshuisvesting zijn terreinen die steeds meer in handen zijn gekomen van andere partijen dan de gemeente of medeoverheden. De coronapandemie heeft zichtbaar gemaakt wat al veel langer sluimerde: niet alles kan aan ‘de markt’ worden overgelaten, van de overheid wordt wel degelijk een actieve rol verwacht. Dat betekent nog steeds niet dat we alles als overheid (weer) zelf moeten doen.

Soms is echter een faciliterende rol niet voldoende. Ons college wil de regie terugnemen daar waar dat van ons verwacht wordt. We sturen actief op het herwinnen van de openbare ruimte en het mobiliteitsbeleid in onze gemeente. Ook willen we meer regie op de zogenaamde ‘functiemix’: winkels, horeca, wonen, werken en verblijven in de stad. We hebben op de woningmarkt met de Woonvisie het stuur teruggepakt. Woningen moeten voor iedereen beschikbaar zijn en niet alleen

voor bewoners die dat kunnen betalen. Mensen met vitale beroepen als leraren, verplegers en politieagenten moeten ook in de stad kunnen wonen. Dat betekent dat we werk maken van voldoende betaalbare woningen: van sociale en middeldure huur tot goedkope koopwoningen en aantrekkelijke woonmilieus voor gezinnen.

Tegelijk zien we dat het vastgoed in de stad, uiteraard ingegeven door de schaarste en de hoge vastgoedprijzen, vraagt om nog actievere sturing van de gemeente. In de corona-herstelagenda “Groningen Vooruit” en in de binnenstadsvisie hebben we aangegeven aan de slag te gaan met het ontwikkelen van instrumentarium om op vastgoedontwikkelingen, met name in de binnenstad, te kunnen sturen. Daarvoor brengen we ons in kaart welk instrumentarium we kunnen inzetten, zoals leegstandsverordeningen, erfpacht, branchering, herverkaveling, verplaatsingsstrategie- en regelingen en de mogelijkheden van de wet voorkeursrecht gemeenten. En we onderzoeken de mogelijkheid om een ontwikkelbedrijf voor de binnenstad in te richten om actief vastgoed aan te kopen en (her)ontwikkelen. Zo krijgen we grip op de veranderingen en kunnen we met actief vastgoedbeleid sturen op de ‘juiste functie op de juiste plek’ en niet op maximale opbrengsten. Zo voorkomen we het recht van de sterkste en blijft er plek voor de lokale middenstand die Groningen uniek maakt.

Wat de coronacrisis ook duidelijk heeft gemaakt is het belang van veel en kwalitatief goede openbare ruimte. De aanpak die we een aantal jaren geleden hebben ingezet op dit terrein zetten we voort, waarbij we de komende jaren vooral willen uitvoeren wat we ons de afgelopen jaren hebben voorgenomen. Dit betekent bijvoorbeeld meer groen in de (binnen)stad, meer ruimte voor de voetganger, meer toegankelijkheid, schonere stadsdistributie en nog meer inzetten op goede oplossingen voor de fietsparkeerder, want een fietsstad als Groningen verdient goede fietsvoorzieningen. Het betekent ook minder autoverkeer door de stad, meer 30km gebied en meer kansen om bepaalde gebieden te herinrichten. Het betekent ook tegengaan van ongewenste claims op de schaarse openbare ruimte door de bezorgeconomie en meer sturen op de functiemix zodat onze straten en gebieden aantrekkelijk blijven. En tenslotte draaien we tijdelijke verruimingen die in de coronacrisis nodig waren weer terug, zoals het terrassenbeleid.

Energietransitie volop in beweging

Sinds de Routekaart 2018 is er veel veranderd op het gebied van de energietransitie, zowel lokaal als nationaal en zijn er nieuwe landelijke prognoses zoals gepubliceerd in de Klimaat- en Energieverkenning. Daarom willen we de Routekaart actualiseren aan de hand van actuele gegevens en prognoses. We verwachten dat de komende jaren de energietransitie een steeds dwingender karakter gaat krijgen. Het nieuwe kabinet zal via het klimaatakkoord uitwerking moeten geven aan het EU doel van 55% minder CO₂ uitstoot. Maatregelen zullen steeds vaker vanuit de rijksoverheid opgelegd worden en het is niet ondenkbaar, gelet op waarschuwingen van De Nederlandse Bank en grote energiebedrijven, dat deze ontwikkeling de komende jaren versneld op de gemeenten afkomt. Zo zal het nieuwe kabinet een besluit moeten nemen over het zgn. “artikel -2” onderzoek naar uitvoeringscapaciteit voor het klimaatakkoord bij gemeenten. Deze maatregelen kunnen zowel ingrepen zijn in de fysieke leefomgeving, het doorvertalen en borgen van wet- en regelgeving en het vergroten van de organisatiekracht. Actuele voorbeelden daarvan zijn het Warmtetransitieplan, Regionale Energie Strategie (RES) en het mogelijk opzetten van een exploitatiebedrijf voor energieopwekking in de gemeente.

Een van de grote opgaven voor de komende jaren is de transitie naar een duurzame warmtevoorziening in de wijken. Voor de periode 2022-2030 hebben wij een warmtetransitieplan opgesteld. Specifiek voor de noordwestelijke wijken hebben wij in beeld gebracht welke opgaven er

voor de komende periode liggen op het gebied van warmte-infrastructuur en -bronnen, elektriciteitsnetwerken, netcapaciteit en buffer- en opslagvermogen, alsmede de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Hier ligt een nadrukkelijk verband met de wijkvernieuwingsopgave die voor een groot deel in dezelfde wijken speelt. Belangrijk voor de komende jaren is de uitvoering van dit warmtetransitieplan in samenhang met de verduurzaming van de gebouwde omgeving: de wijkenergieaanpak.

Wat betreft energieopwekking hebben we in 2021 duidelijkheid geboden op welke manier we wind- en zonne-energie in de gemeente een plaats willen geven. Wat we daarbij gemerkt hebben, en dit geldt overigens ook voor de wijkenergieaanpak, is dat draagvlak en communicatie in de energietransitie cruciaal is. We gaan hier de komende jaren dan ook nog nadrukkelijker aandacht aan besteden.

1.2 Stedelijk Investeringsfonds (SIF)

Bij deze Meerjarenprogramma's hoort ook een financieel overzicht. De tabel in dit hoofdstuk geeft een totaaloverzicht van de beschikbare middelen binnen het SIF en is in overeenstemming met de gemeentebegroting. In de volgende hoofdstukken is per programma het financiële overzicht nader uitgewerkt.

Vanaf de begroting 2021 zijn in principe alle extra beleids- en intensiveringsmiddelen die zijn gerelateerd aan de programma's Groningen Geeft Energie, Leefkwaliteit, Ruimtelijke Economie/ Vestigingsklimaat, Verkeer & Vervoer en Wonen ondergebracht in het SIF. Voor een uitgebreide toelichting van het Stedelijk Investeringsfonds verwijzen wij naar de Begroting 2022, onderdeel bijlage SIF.

In onderstaand overzicht is de actuele stand van het SIF opgenomen (I=Incidenteel, S=Structureel). We hebben de tabel voor de leesbaarheid onderverdeeld in Meerjarenprogramma's enerzijds en Ruimtelijke Projecten en overige anderzijds. Per Meerjarenprogramma is aangegeven hoeveel intensiveringsmiddelen (INT) of andere middelen beschikbaar zijn. Per ruimtelijk project (Gebiedsontwikkelingen, plankosten en overige) is eveneens aangegeven wat hiervan in het SIF is opgenomen.

Uit dit overzicht blijkt dat voor de meeste programma's - maar bijvoorbeeld ook voor wijkvernieuwing - geen of aanzienlijk minder intensiveringsmiddelen beschikbaar zijn na 2023. Per programma wordt daar nader op ingegaan. Het is een opgave voor het volgend college om te borgen dat er ook voor de volgende collegeperiode intensiveringsmiddelen beschikbaar zijn om aan de gemeentelijke beleidsambities ook daadwerkelijk invulling te kunnen geven.

Actuele stand Stedelijk Investeringsfonds (SIF)

Onderdeel	I/S	2022	2023	2024	2025
INT Ruimtelijke economie (RE)	I	200.000	0	0	0
investeringen RE	S	330.000	445.000	445.000	445.000
Tijdelijke fietsmaatregelen	S	175.000	175.000	175.000	175.000
Tijdelijke fietsmaatregelen	S	850.000	600.000	600.000	600.000
INT Verkeer	S	2.653.000	2.653.000	2.653.000	2.653.000

Handhaving logistiek ZES	S	200.000	200.000	200.000	200.000
Opstellen UVP Mobiliteitsvisie	I	550.000	0	0	0
INT Wonen	S	1.807.000	1.807.000	1.807.000	1.807.000
INT GGE	I	1.150.000	0	0	0
INT GGE	S	1.800.000	1.800.000	1.800.000	1.800.000
INT GGE geen gezin in de kou	S	230.000	230.000	230.000	230.000
Wijkvernieuwing en GZ organisatie	S	450.000	450.000	450.000	450.000
INT Leefkwaliteit, watervisie	S	168.000	168.000	168.000	168.000
INT Leefkwaliteit, monumenten en erfgoed	I	325.000	0	0	0
INT Leefkwaliteit, monumenten en erfgoed	S	384.000	384.000	384.000	384.000
Compensatie Eelde	S	150.000	150.000	150.000	150.000
Groenplan SIF	S	500.000	500.000	500.000	500.000
Groen in openbare ruimte extra	S	145.000	145.000	145.000	145.000
Eindtotaal		12.067.000	9.707.000	9.707.000	9.707.000

Projecten:

Onderdeel	I/S	2022	2023	2024	2025
Suikerzijde	S	1.600.000	2.060.000	2.520.000	2.980.000
Stationsgebied investeringen	S	22.000	156.000	156.000	156.000
Ringsparen	S	454.000	454.000	454.000	454.000
OHZ	S	250.000	250.000	250.000	250.000
Geluidswal A7 Buitenhof	I	400.000	0	0	0
Binnenstadsprogramma	S	1.340.000	1.520.000	1.700.000	1.880.000
Kardinges plankosten	I	300.000	0	0	0
Nieuw muziekcentrum 2022 e.v.	S	250.000	500.000	500.000	500.000
Wijkvernieuwing	I	4.001.000	0	0	0
Wijkvernieuwing	S	700.000	700.000	700.000	700.000
SIF plankosten	S	1.475.000	1.475.000	1.475.000	1.475.000
Stadshavens	S	600.000	800.000	1.000.000	1.200.000
taakstelling SIF	S	-200.000	-1.200.000	-200.000	-200.000
Eindtotaal		11.192.000	6.715.000	8.555.000	9.395.000

2. Meerjarenprogramma Leefkwaliteit 2022-2025

2.1 Inleiding

In alles wat we doen staat leefkwaliteit voorop. Een aantrekkelijk leefkwaliteit is niet alleen cruciaal voor de eigen inwoners maar ook een voorwaarde om (internationaal) talent naar de gemeente Groningen te halen en vast te houden. Groningen moet een plek zijn waar mensen prettig wonen, opgroeien, studeren, werken, ontspannen, spelen, bewegen en sporten ouder worden en uitgaan. Om de ambitie op het gebied van de leefkwaliteit te realiseren en alle ontwikkelingen en opgaven goed te kunnen oppakken zijn alle relevante beleidsvelden ondergebracht in het programma Leefkwaliteit. Op deze wijze is de reeds aanwezige integrale werkwijze te verbeteren, kunnen uitgangspunten voor ruimtelijke en sociale opgaven in samenhang worden geformuleerd en is het voeren van regie op het behalen van de doelstellingen beter toe te passen. Daarin betrekken we inwoners zodat de leefkwaliteit zoveel mogelijk aansluit op hun wensen, werken we samen met de gebiedsteams en de programma's wijkvernieuwing en versterken en vernieuwen.

Volgens KEI - het Kenniscentrum Stedelijke Vernieuwing - is Leefkwaliteit een combinatie van objectieve meting van, en beleving van bewoners en gebruikers over de woon- en leefomgeving. Het gaat daarbij om fysieke, sociale, culturele, economische en milieukekenmerken van die omgeving. Binnen het programma leefkwaliteit richten wij ons op de fysieke en milieukekenmerken zonder de andere kenmerken uit het oog te verliezen. De leefkwaliteit is een samenbindend thema en heeft daarmee ook spin-off naar de economische vitaliteit, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van onze gemeente. Het programma rijgt de programma's in het fysieke domein aaneen en heeft ook een koppeling naar het beheer en het goed gebruik van de openbare ruimte enerzijds, en het sociale domein anderzijds, bijvoorbeeld met betrekking tot inclusiviteit, armoedebeleid en gezondheid. De goede leefomgeving draagt namelijk bij aan de mentale en fysieke welzijn. We sluiten daarmee aan bij de visie Healthy Ageing en de bijbehorende G6 en het meerjarenprogramma Sport en Beweging.

Het programma is opgebouwd uit drie pijlers:

- **Onze leefomgeving is robuust en veerkrachtig**
Onze leefomgeving is voor mens en dier robuust en veerkrachtig. Dit is een omgeving die tegen een stootje kan en daarmee de gevolgen van het veranderde klimaat aan kan. Deze gevolgen zijn op te vangen door meer aandacht te vragen voor en te investeren in groen en water in de stad en omliggende dorpen.
- **We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven in ons gebied**
Het is belangrijk dat onze inwoners gezond, veilig en duurzaam leven. De openbare ruimte speelt hierin een grote rol met een groene inrichting. We willen de verleiding tot ontmoeten en bewegen in de openbare ruimte vergroten. In de openbare ruimte kunnen inwoners gemakkelijk door verschillende vormen in aanraking komen met gezond voedsel. Om inwoners uit te nodigen elkaar te ontmoeten en bewegen in de openbare ruimte zijn een goede lucht- en bodemkwaliteit en een goede akoestische kwaliteit belangrijke voorwaarden.
- **In onze (binnen)stad en dorpen staat verblijfskwaliteit voorop**
In zowel de bestaande als nog te ontwikkelen leefomgeving vinden wij verblijfskwaliteit van belang. Het ervaren en beleven van een waardevolle leefomgeving maakt dat inwoners actief meedoen. Het geeft een gevoel van geborgenheid. De verblijfskwaliteit wordt onder andere gerealiseerd door de elementen die een robuuste en veerkrachtige leefomgeving vormen. Gebouwde omgeving, erfgoed en archeologie hebben een grote bijdrage aan de leefkwaliteit en hebben dan ook een prominente rol in het realiseren van voldoende verblijfskwaliteit.

Leefkwaliteit doen we samen

De samenwerking met alle relevante (beleids-)partners vraagt altijd om maatwerk. Dat maatwerk realiseren we via het gebiedsgericht werken. Hier komen alle beleidsvelden op het gebied van beheer, ontwerp, uitvoering, ruimtelijk en sociaal beleid en de samenleving samen. Het meerjarenprogramma Leefkwaliteit schetst de lijn voor de komende jaren. En de compacte en dynamische stad waar het goed leven is vanwege een hoogwaardig woon-, werk-, voorzieningen- en cultuurcentrum. Een stad die is ingebed in een divers landschap dat rijk is aan cultuurhistorisch erfgoed en landschappelijk en archeologisch waardevolle terreinen. De rust en ruimte maken het ommeland een geschikte plek om te recreëren. In dit buitengebied zijn verschillende dorpen die elk uniek zijn door hun omvang en karakter.

2.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022

In dit meerjarenprogramma Leefkwaliteit zijn de ambities uit het coalitieakkoord Gezond, Groen, Gelukkig Groningen doorvertaald naar opgaven op hoofdlijnen. Tevens hebben de vijf belangrijkste opgaven uit Next City een plek gekregen in dit programma. Voor elk thema geven we een nadere uitwerking van de opgaven waaraan we werken.

Programma Leefkwaliteit

- *Onze leefomgeving is robuust en veerkrachtig*
- *We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven in ons gebied*
- *In onze (binnen)stad en dorpen staat leefkwaliteit voorop*

Thema's, Onderzoeken en Beleidsontwikkeling

- Gemeentelijke ecologische structuur (2022)
- Landschapsvisie (2022-2023)
- Wijkklimaatmonitoring (2022)

Stimuleringsmaatregelen

- Subsidie klimaatadaptatie
- Operatie Steenbreek
- Nieuwe dag, Nieuwe boom
- Aanleggen van buurtmoestuinen, geveltuintjes en tiny forests

Legenda

Strategie en Uitvoering

- The Next City ontwikkelgebieden:
Een plus op verblijfskwaliteit en klimaatadaptatie bij alle gebiedsontwikkelingen

Leefomgeving: Robuust en veerkrachtig

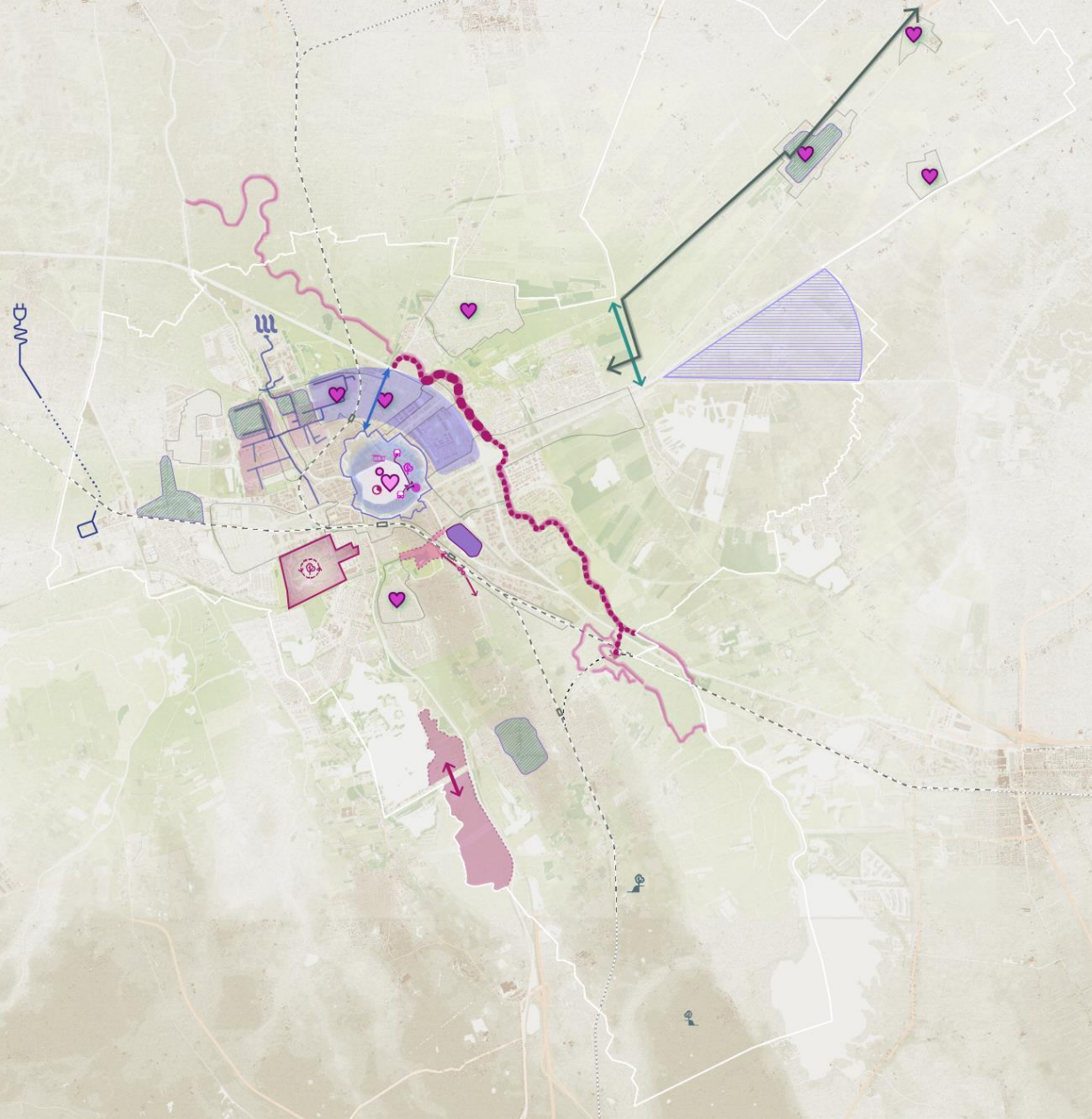
- Verkenning inpassingsmaatregelen hoogspanningslijn Eemshaven-Vierverlaten
- Realisering ecoverbinding Meerweg – NNN
- Realisering SES verbinding Kardingne en Meerstad
- Versterking landschappelijke kwaliteit Hunze
- Versterken landschappelijke kwaliteiten via o.a. houtwallen herstelproject
- Geprioriteerde acties Strategische klimaatagenda
- Fietstraat Helperzoom
- Vergroening Europapark
- Uitvoering Visie Stadspark
- Maatregelen landschappelijke inpassing zonnepark Meerstad-Noord (2022-2024)
- Groenere Stadsveg (2022)

Leefkwaliteit: Gezond, veilig en duurzaam leven

- Emissieloze binnenstadsdistributie (2025)
- Bussen over Oost (2022)
- Focusgebied Food trails – Horizon (2021-2024)

Leefkwaliteit: Verblijfskwaliteit staat voorop!

- Nieuwe ruimte Bedumerweg: Ontwerp (2022)
- Vismarkt: verbeteren gebruik en verblijfskwaliteit
- Wijk/Dorpsvernieuwing: Plus op gezondheid, verblijfskwaliteit en klimaatadaptatie
- Herinrichting Grote Markt (2022-2023)
- Vergroening Schouwburgplein (2022)
- Dudok aan het Diep (2022)
- Damsterplein (2022-2023)
- Tijdelijke maatregelen fietsparkeren binnenstad (doorlopend)
- Oplevering fietsenstalling V&D (2022)
- Zuiderplantsoen gereed (2025)
- Uitrol Warmtenet

2.2.1 Opgave: Onze leefomgeving is robuust en veerkrachtig

Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen

Onze ambitie is dat de gemeente Groningen in 2050 klimaatbestendig is. Bij het kiezen van het jaartal van 2050 hebben we gekeken naar zowel de benodigde investeringen (de kosten) als de potentiële schade die ermee wordt voorkomen (de baten). We koppelen het oplossen van ongeveer de helft van de nu bekende knelpunten aan andere werkzaamheden. Om Groningen in 2050 klimaatbestendig te maken, hebben we de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Wateroverlast voorkomen;
- Hittestress voorkomen en verminderen;
- Ruimtelijke kwaliteit verbeteren;
- Kwetsbare groepen extra beschermen.

Onze strategie om Groningen in 2050 klimaatbestendig te maken, bestaat uit vier pijlers. We richten ons op de aanpak van fysieke integrale maatregelen, samenwerken, het goede voorbeeld geven en het stimuleren en aanjagen van derden. In 2022 gaan we onder andere:

- starten met de aanpak van de urgente hittestress en wateroverlastlocaties;
- een wijkklimaatmonitor opstellen;
- een risicodialoog voeren met verschillende stakeholders om tot een gezamenlijke aanpak te komen;
- met onze partners in de regio (gemeenten, provincies en waterschappen) werken aan een regionale strategie en bijbehorend uitvoeringsprogramma voor de Provincie Groningen en Noord Drenthe;
- het ontwikkelen van een subsidieregeling voor klimaatadaptatiemaatregelen bij particulieren;
- samen met corporaties via de werkgroep Duurzaamheid werken aan een betere samenwerking op het thema klimaatadaptatie. Begin 2022 zal daarvan een eerste resultaat aan het Bestuurlijk Overleg tussen de gemeente en corporaties ter besluitvorming worden voorgelegd. Op basis van dit resultaat worden de jaarlijkse prestatieafspraken nader ingevuld, te starten met de prestatieafspraken voor 2023.

Een deel van de beleidsuitwerking op het thema klimaatadaptatie heeft een plek gekregen in het Groenplan Vitamine G. De aanpak van de thema's wateroverlast en droogte worden binnen de kaders van het Groninger Water en Rioleringsplan (GWRP) uitgewerkt en opgepakt. Verschillende van de daarin beschreven activiteiten dragen bij aan doelstellingen ten aanzien van groen en klimaat.

Groenplan Vitamine G en Uitvoeringsplan Groen

Wanneer het gaat om het behoud en versterken van het leefklimaat in stad en ommeland is groen belangrijk. Dit geldt voor zowel mensen als dieren. Wij zijn ons bewust van de bijdrage die groen levert aan een goede leefomgeving. Denk aan natuurwaarde, gezondheid, een betere luchtkwaliteit, klimaatadaptieve omgeving, recreatiewaarde, esthetische waarde, cultuurhistorische waarde en ook economische waarde. Groen biedt een plek voor ontmoeting en beweging en draagt bij aan een goed woon- en werkklimaat en een gezonde levensstijl. In het groenplan focussen we ons op:

- Meer groen: we planten jaarlijks 1000 bomen in de openbare ruimte en voegen 30.000 m² extra groen toe door overbodige verharding te vervangen.
- Beter groen: het groen is klimaatadaptief, het is aantrekkelijk om in te verblijven voor mens en dier en het groen is divers.
- Bereikbaar groen: het buitengebied is toegankelijk, er is altijd kwalitatief groen in de buurt en we verbinden groengebieden met elkaar.

In het Uitvoeringsplan Groen hebben we voor de periode 2021 – 2025 benoemd welke projecten we gaan uitvoeren. Deze projecten dragen bij aan de doelstellingen uit de Uitvoeringsagenda Klimaatbestendig Groningen en het Groenplan Vitamine G. De regeling Natuurinclusief bouwen wordt in het eerste kwartaal van 2022 vastgesteld. In 2022 werken we aan concrete projecten als:

- het vergroenen van Selwerd-Noord via de wijkvernieuwing, Selwerd-Zuid via herinrichting van een aantal straten en de aanplant van bomen in Europapark
- de 2^e fase Helperzoom – fietsstraat
- landschapsprojecten in het Harense Gorechtgebied waarin we samenwerken met bewoners om het kenmerkende landschap te behouden en te versterken, zoals het herstellen en aanleggen van houtwallen, hagen en pingo's
- afronden van de aanleg van een ecologische verbinding tussen recreatiegebied Kardingse Meerstad (opgestart als bewonersinitiatief)
- het vergroenen van terreinen met bewoners via Operatie steenbreek, Groene Schoolpleinen en Nieuwe dag, nieuwe boom;
- het uitvoeren van ideeën die in het kader van het Groenplan door inwoners zijn ingediend;
- het uitbreiden van de Stedelijke Ecologische Structuur uit naar een Gemeentelijke Ecologische Structuur
- aanpak Vinkhuizen als klimaatkwetsbare wijk en het vergroenen van Goudlaan en omgeving in combinatie met het aanleggen van het warmtenet
- klimaatadaptieve inrichting Damsterplein
- Kroonjuwelen en Sleeping beauty's Haren en Ten Boer
- een groenere Stadsweg tussen Lewenborg en Ten Post
- aanpak Vismarkt (herschikking marktopstelling aangrijpen voor verblijfskwaliteit en klimaatbestendigheid)
- opstellen van een Landschapsvisie
- verbeteren verblijfskwaliteit Westpark
- uitvoering geven aan visie Stadspark
- uitwerken planvorming en uitvoeren landschapsmaatregelen zonnepark Meerstad-Noord

Gemeentelijk Natuur Overleg

Gemeente en natuurorganisaties overleggen op structurele wijze met elkaar. Jaarlijks zijn er vijf ambtelijke overlegmomenten. Tijdens deze overleggen informeren we elkaar over beleidsontwikkelingen en geplande activiteiten (ruimtelijke ontwikkelingen en beheer), maar zetten we ook in op kennisdeling, leren van elkaars ervaringen en te onderzoeken waar in gezamenlijkheid is op te trekken. Aan een van de reguliere overleggen is een excursie gekoppeld. De bestuurders van de betrokken organisaties komen eens per jaar bijeen, om voornamelijk stil te staan bij de samenwerking.

Wat komt aan bod

In 2021 is onder andere gesproken over de actualisatie van de omgevingsvisie, de beleidskader zon, natuurinclusief bouwen en boombeleid. Ook projecten als de Suikerzijde en Stadspark zijn aan bod gekomen. Tijdens de excursie in recreatiegebied Kardinge stonden we onder andere stil bij het agrarisch beheer door Natuurmomenten, de gebiedsvisie Hunzeboord, de ecologische verbindingen over de oostelijke ringweg en het bidboek Kardinge. In het laatste bestuurlijk overleg werd voornamelijk over het manifest "Groningen Groen!" gesproken. Dit manifest gaat uit van een langdurige samenwerking. Samenwerking die op sommige dossiers schuurt, maar in andere gevallen ook positieve resultaten oplevert. Afgesproken is om in 2022 een activiteitenlijst te gaan opstellen. Deze activiteitenlijst wordt door alle partijen gevuld. Het geeft elkaar inzicht in welke ontwikkelingen er op stapel staan en biedt daarmee de mogelijkheid om verbindingen tussen verschillende activiteiten te leggen. Ook is in 2022 aandacht voor agendabeheer van het ambtelijk overleg. De activiteitenlijst kan daarbij helpen. In het 4^e kwartaal van 2022 is een nieuw bestuurlijk overleg.

Rol in externe bomenadviescommissie

In het rapport 'Beleid dat hout snijdt' van de Rekenkamer wordt in de 11e aanbeveling "aanbevolen om voor specifieke projecten (criteria nader te bepalen) een adviescommissie in te stellen met experts en betrokken inwoners (vertegenwoordigers van belangenorganisaties). Door vanuit een andere invalshoek te kijken kunnen in een dergelijk overleg alternatieven op tafel komen die anders niet besproken of weinig kansrijk zouden zijn." In september van dit jaar heeft uw raad de voortgangrapportage over dit rapport van de rekenkamer besproken. We hebben toegezegd te onderzoeken in hoeverre het natuuroverleg een rol kan hebben in het oprichten van een externe bomenadviescommissie. Uit de bespreking met de betrokken partijen is op te maken dat zij het natuuroverleg daartoe niet het juiste gremium vinden. Daarnaast hebben de partijen aangegeven dat een nadere uitwerking nodig is op onder andere het doel, de rol, de reikwijdte en status van een adviescommissie om goed te kunnen functioneren. De partijen blijven hierover graag in gesprek met de gemeente. Een aantal partijen heeft aangegeven wel een rol te willen hebben in een adviescommissie.

Bomen effect analyse als tussenstap

Aan de aanbeveling van de Rekenkamer kan ook invulling gegeven worden door het reeds aanwezige instrument van de Bomen Effect Analyse (BEA) prominenter in planprocessen in te zetten. We gaan deze tussenstap uitwerken en de resultaten van het toepassen in de praktijk afwachten voordat we een externe bomenadviescommissie gaan oprichten. Een BEA is een rapportage waarin beschreven is welke effecten een ruimtelijke ontwikkeling op de houtopstand/bomen heeft, welke alternatieven er zijn voor het behoud van de houtopstand/bomen, en op welke wijze deze gecompenseerd worden als kap onvermijdelijk blijkt te zijn. De BEA wordt opgesteld vanaf de initiatieffase als doorlopend advies. We denken dat de toepassing van een BEA in planprocessen is te optimaliseren en het een betere plek kunnen geven in participatietrajecten. Met de partijen uit het natuuroverleg, betrokken inwoners en mogelijk vertegenwoordigers van andere belangenorganisaties, maken we een betere beschrijving van hoe we BEA gaan toepassen. Deze beschrijving stellen we op door deze direct te koppelen en te spiegelen aan een aantal projecten.

2.2.2 Opgave: We stimuleren gezond, veilig en duurzaam leven in ons grondgebied

Voedsel

In 2021 hebben we een geactualiseerde voedselagenda opgesteld. Het is een herijking van de nota Groningen groeit gezond uit 2012. Hierin is de context wereldwijd en regionaal beschreven, de raakvlakken van voedsel dwars door de organisatie en de maatschappij zijn aangegeven. Na 8 jaar is dat niet veranderd, wel is de urgentie groter, ook in Groningen. Het gezondheidsverschil is niet kleiner geworden, de kennis over voedsel nauwelijks toegenomen bij de meeste inwoners van de gemeente.

De kansen om een transitie te maken naar een duurzaam, gezond, inclusief lokaal voedselsysteem zijn er: het (voedsel)netwerk is sterk in onze regio, we hebben veel kennis in huis met belangrijke instituten en onderzoeken zoals Aletta Jacobs, Lifelines en HANNN. We leven in een gebied waarbij er genoeg ruimte is voor voedselproductie, verschillende landschapstypes zorgen voor de mogelijkheid om een breed scala aan voedsel lokaal/regionaal te produceren. Met het Horizon project FOODTRAILS hebben we kennis en middelen tot onze beschikking om een groep inwoners die daar het meest behoefte aan heeft te ondersteunen bij een gezonder en duurzaam eetpatroon en mee te doen in hun eigen gemeenschap. We focussen ons in het nieuwe beleid op de volgende doelen:

- de keuze voor gezond voedsel gemakkelijker maken: sociaal en inclusief;
- meer eetbaar groen in de openbare ruimte: duurzaam, leefbaar en circulair;
- meer plantaardig eten: op weg naar duurzaam en gezond.

We werken een agenda uit waarin we aangeven hoe we de komende twee jaren invulling geven aan het behalen van deze doelen. In 2022 gaan wij onder andere de volgende activiteiten oppakken:

- het Europese project FOODTRAILS koppelen we aan de regiodeal. Gericht op het ontwikkelen van een voedselsysteem in de noordelijke en oostelijke stadswijken waarin iedereen mee kan doen en gezond, duurzaam en lokaal voedsel kan eten.
- ondersteunen van activiteiten en initiatieven die lokaal en gezond eten bereikbaar maken en die helpen gezondheidsverschillen te verminderen.
- Na onderzoek leggen we in het Stadspark een educatieve moestuin en/of voedselbos aan bij de kinderboerderij.
- We vergroten de impact van Eetbaar Groningen, door het opzetten van 'eetbaar groen'-projecten op bedrijventerrein Euvelgunne.

Toegankelijkheid

In 2017 hebben we als gemeente Groningen het eerste Actieplan Toegankelijk Groningen opgesteld. Sinds het instellen van het actieplan hebben we stappen gezet, maar er is nog veel te doen voor een toegankelijke gemeente. Afgelopen jaar is het actieplan geëvalueerd, samen met de Werkgroep Toegankelijk Groningen. Dit is de opmaat naar een nieuwe toegankelijkheidsagenda waarmee we de komende jaren willen werken aan de toegankelijkheid van de gemeente Groningen. In de nieuwe Toegankelijkheidsagenda werken we toe naar inclusief beleid op alle beleidsterreinen. Om dit voor elkaar te krijgen zijn er uit diverse beleidsterreinen ambassadeurs opgestaan die zich inzetten voor het vergroten van bewustwording van toegankelijkheid bij het maken van beleid. De werkgroep Toegankelijk Groningen en het discriminatiemeldpunt denken mee over nieuw beleid. We onderzoeken ook het verbeteren van de toegankelijkheid van speelaanleidingen in de binnenstad en komen dit jaar met een voorstel hoe dit is te verbeteren.

In 2022 zetten we in op:

- het opstellen van een nieuwe gemeente brede toegankelijkheidsagenda

Bodem

Naar verwachting zullen het Rijk, IPO, VNG en Unie van Waterschappen in het vierde kwartaal van 2021 nieuwe afspraken hebben gemaakt over uitvoering van wettelijke taken, de landelijke ambities op bodem gerelateerde thema's en de bijbehorende middelen. Hoe de afspraken er daadwerkelijk uit gaan zien is ten tijde van het opstellen van dit meerjarenprogramma nog niet bekend. De afspraken volgen het convenant voor de periode 2015-2020 op.

In 2022 gaan we de volgende acties oppakken:

- op basis van de afspraken tussen Rijk, IPO, VNG en Unie van waterschappen werken we een meerjarenuitvoeringsprogramma bodem en ondergrond uit;
- we geven uitvoering aan onze wettelijke taken;
- we bereiden ons voor op de implementatie van de Omgevingswet.

Luchtkwaliteit

In 2016 hebben we voor het laatst een verslag luchtkwaliteit gemaakt. Dit verslag geeft een beeld van de luchtkwaliteit in de stad op basis van de verkeerssituatie in 2016. De luchtkwaliteit voldoet al jaren ruimschoots aan de wettelijke norm. Omdat bij concentraties onder norm ook gezondheidseffecten kunnen optreden, beoordelen wij de luchtkwaliteit uit het oogpunt van gezondheid met behulp van de gezondheidseffectscores van de GGD Nederland. Op basis hiervan voldoet de luchtkwaliteit in onze gemeente vrijwel aan de beste score die in stedelijk gebied in Nederland haalbaar is. In 2022:

- stellen we een nieuw verslag Luchtkwaliteit op.

Geluid

In 2018 hebben we een actieplan wegverkeerslawaai opgesteld op basis van in 2016 opgestelde geluidskaarten. Voor de gemeente Groningen zijn drie bronnen van omgevingslawaai relevant: wegverkeerslawaai, spoorlawaai en industrielawaai. In Groningen bestaat het omgevingslawaai vrijwel geheel uit wegverkeerslawaai. In het actieplan is aangegeven hoe wij situaties willen aanpakken waar sprake is van een hoge geluidsbelasting door wegverkeerslawaai. Het doel is om de leefbaarheid in Groningen verder te verbeteren en hanteren daartoe twee plandrempels:

- 55dB: bij groot onderhoud worden asfaltwegen met een geluidsbelasting ≥ 55 dB op een cluster van woningen voorzien van stil(ler) asfalt;
- 65 dB: met stil asfalt en/of verkeersmaatregelen worden overschrijdingen bij woningen ≥ 65 dB zoveel mogelijk ongedaan gemaakt of voorkomen.

In 2022:

- geven we uitvoering aan het actieplan wegverkeerslawaai;
- stellen we nieuwe geluidskaarten op. Op basis hiervan zullen wij voor medio 2023 een nieuw actieplan vaststellen voor de periode 2023-2028.

2.2.3 Opgave: In onze (binnen)stad en dorpen staat verblijfskwaliteit voorop

Leidraad openbare ruimte

De nieuwe leidraad openbare ruimte, Nieuwe Ruimte, is in concept gereed. Het is een inspiratiedocument voor toekomstige projecten. Een beeldend product waarin met foto's, profielen, 3D-beelden en korte toelichtingen een veranderende openbare ruimte in beeld wordt gebracht. Een openbare ruimte waarbij meer ruimte is voor groen, sporten, spelen en ontmoeten. De Leidraad betekent een koersverandering. Niet langer is mobiliteit maatgevend, maar toegankelijkheid, veiligheid, beleving, gezondheid, mobiliteit, sociale interactie, ecologie, klimaatadaptatie, economie en cultuurhistorie maken samen de straat. In de Leidraad worden principes en uitgangspunten benoemd voor verschillende typen gebieden en wijken in Groningen. De Leidraad brengt consequenties voor alle thema's en gebruikers van de ruimte in beeld. Daarbij is in het bijzonder de koppeling gezocht met de mobiliteitsvisie. Juist op de plekken waar de auto minder belangrijk wordt, ontstaan kansen om de leefkwaliteit te vergroten.

In 2022:

- dient de vastgestelde leidraad als inspiratiedocument voor (her)inrichting van de openbare ruimte en is uitgangspunt in het proces om tot een andere inrichting van de openbare ruimte te komen;
- benutten we de aanleg van het Warmtenet in de Goudlaan e.o. (Vinkhuizen) om de verblijfskwaliteit te verbeteren;
- participeren we in de City Deal Integrale Aanpak Openbare Ruimte om ervaringen uit te wisselen met andere steden en kennisinstellingen. De implementatie van de leidraad is een casus in de City Deal;
- starten we het ontwerpproces voor de Bedumerweg.

Hoogbouw

De nieuwe Hoogbouwnota is een herijking van het huidige beleid (2009). We zetten daarin de grote lijnen voort. De huidige nota biedt te weinig inspiratie waardoor we met ontwikkelaars en architecten onvoldoende het goede gesprek kunnen voeren over kwaliteit. We hebben meer behoefte aan de doorvertaling van het beleid. We willen daarom het nieuwe beleid als een soort menukaart gaan opstellen met veel referenties. Daarnaast gaan we opnieuw kijken waar en wanneer we in de stad hoogbouw een passend middel vinden om invulling te geven aan de stedelijke agenda uit de omgevingsvisie The Next City. Omdat we nog steeds een compacte stad willen zijn gaan we ook uitvoerig in op de inpassingsmogelijkheden in bestaande wijken. In het huidige document is dit te algemeen omschreven. We zullen hierbij ook iets over maatvoering gaan zeggen. Hoogbouw is een containerbegrip en in een lage stad is iets al snel hoogbouw. We gaan daarom ook de term middelhoogbouw invoeren en er zal veel aandacht zijn voor de relatie van een gebouw met de directe omgeving: welke functies kunnen we toepassen in de zogenaamde plint.

- In 2022 hebben we een geactualiseerde Hoogbouwnota gereed.

Erfgoed

In 2017 is de Erfgoednota vastgesteld. Dit erfgoedbeleid is zowel objectgericht als gebiedsgericht. Centraal staat altijd de vraag hoe erfgoed kan bijdragen aan de kwaliteit en leefbaarheid van de gemeente van nu en straks. We sorteren al voor op de Omgevingswet, die in 2022 van kracht wordt. Met het erfgoedbeleid kijken we daarnaast hoe we kunnen bijdragen aan het toegankelijk maken van het verhaal van Groningen, aan de kwaliteit van de leefomgeving, het vestigingsklimaat, het toerisme, de energieopgave, etc. Naast de bestaande wettelijke taken vanuit de Wro, Erfgoedwet en WABO, is het delen van kennis een belangrijke taak, ook in het kader van de omgevingswet. Dit

gebeurt door het publiekelijk ontsluiten van erfgoed-informatie op de Cultuurhistorische Waardenkaart. Het overige deel betreft werkzaamheden waarvoor we als gemeente gekozen hebben: de financiële ondersteuning van eigenaren van erfgoedpanden, voorlichting, PR-activiteiten zoals de organisatie van Open Monumentendag en het publiceren van het jaarboek Hervonden Stad en onderzoeksresultaten. In 2022 zetten we sowieso in op de volgende zaken:

- **Gebouwd erfgoed**
In de provinciale omgevingsverordening (POV) van de provincie Groningen is vastgelegd dat elke gemeente in haar bestemmingsplannen een regeling moet hebben opgenomen voor het behoud van karakteristieke panden. Voor het grondgebied van de gemeente Groningen vóór de herindeling is dit nog niet gebeurd. In 2020 is het voorontwerpbestemmingsplan Gebouwd Erfgoed Groningen vastgesteld. In 2022 stellen we het bestemmingsplan vast met een korte beschrijving van alle karakteristieke panden. We hebben dan een eenduidig kader voor de beoordeling van bouwplannen voor karakteristieke panden.
- **Afwegingskader Cultuurhistorie**
Op basis van ervaringen van andere gemeenten in het aardbevingsgebied en naar aanleiding van reacties tijdens de te inzagelegging is gebleken dat de zorg van interne en externe partijen niet zozeer over de erfgoedstatus gaat, maar gericht is op het complexer worden van de vergunningsprocedure. Er moet nu nóg een afweging worden gemaakt en hoe wordt deze dan op een heldere en efficiënte wijze gedaan? Om die reden is een afwegingskader Cultuurhistorie ontwikkeld dat uitlegt hoe bij het maken van een plan er wordt omgegaan met de karakteristieken van het gebouw of bouwwerk. Ook helpt het de gemeente om een goed besluit te nemen over (gedeeltelijke) sloop. Het afwegingskader wordt tegelijkertijd met het bestemmingsplan Gebouwd Erfgoed Groningen in 2022 vastgesteld.
- **Update Zonnepanelen beleid (via Welstand) voor Beschermden gezichten en monumenten.**
- **Kerkenvisie; inventarisatie wensen/verwachtingen en vormgeven van de participatie.** Uitkomsten vinden al grotendeels hun beslag in de visie. De visie wordt vastgesteld in 2023.
- **Borging inventarisatie waardevol erfgoed; dit gebeurt voor diverse deelgebieden van erfgoed.** Doorloop project tot in 2024. Eerste actie is het borgen van panden die hoog scoren in de voormalige gemeente Groningen.
- **Het opstellen van een nieuwe nota archeologie, met daarbij de geactualiseerde archeologische beleidskaart.**

Fietsparkeren

Het herwinnen van de openbare ruimte voor de voetganger heeft geleid tot een verzwaring van de aanpak van fietsparkeren. Immers de grote aantallen geparkeerde fietsen verhouden zich niet met de ambities die we hebben voor de leefbaarheid en de toegankelijkheid van de stad. De aanpak valt uiteen in de volgende drie punten:

1. Het zorgen voor voldoende overdekte stallingsplekken en fietsparkeerplaatsen op straat;
2. het aansporen van fietsers om hun fiets netjes te stallen op daarvoor bedoelde plekken;
3. en het handhaven op fout gestalde fietsen.

We zetten in 2022 in op de volgende activiteiten:

- het openen van de fietsenstalling aan de Grote Markt (zie ook meerjarenprogramma Mobiliteit);
- onderzoek naar mogelijke locaties voor fietsenstallingen aan de west- en zuidzijde van de binnenstad; structureel inzetten van fietsstewards, ook in nieuwe gebieden zoals rond het Forum

op de Nieuwe Markt en omgeving. We hebben al jarenlang positieve ervaringen met fietsstewards;

- toepassen van maatregelen, zoals extra rekken, tijdelijke fietsparkeervakken of proeven doen met gedragsbeïnvloeding; handhaven op de maximale tijd die een fiets in de openbare ruimte kan blijven staan. Hiermee kunnen wij ruimte vrijspelen in de fietsenrekken op straat, die nu wordt ingenomen door fietswrakken en andere niet meer gebruikte fietsen.
- handhaven op fout gestalde fietsen in de openbare ruimte van de binnenstad en bij de stations (zie ook deelprogramma 1.3 Mobiliteit in de begroting).

Specifieke opgaven en accenten in de gebieden

De in dit MJP beschreven activiteiten worden deels toegepast op de hele gemeente; deels zijn ze locatie gebonden en komen daarmee overeen met de verschillende gebiedsagenda's. Ook zijn er opgaven die in een of enkele gebieden specifiek spelen en niet direct een plek krijgen onder een van de drie pijlers van dit programma. Dat maakt de opgaven echter niet minder belangrijk.

Samen met de gebiedsteams zijn de aan Leefkwaliteit gerelateerde opgaven in kaart gebracht. In de gebieden met dorpen en buitengebied zijn specifieke wensen over het verstevigen van de positie van het gebruik van het landschap, het vergroten van biodiversiteit op lokale schaal en hoe andere vormen van beheer hieraan kunnen bijdragen. Deze wens ten aanzien van beheer komt ook terug binnen een aantal gebieden van de stad. Hoe laten we het onderhoud van de openbare ruimte goed aansluiten bij de veranderende inrichting, waarin de voetganger en fietser, vergroening en klimaatadaptatie belangrijke thema's zijn? Aandachtspunt binnen de wijkvernieuwing is bijvoorbeeld hoe met behoud van cultuurhistorie een robuuste en klimaatbestendige wijk te realiseren is en hoe dit zich verhoudt met andere gebruiksfuncties en bijbehorende ruimteclaims. Ook in de binnenstad en de daaraan direct grenzende wijken vraagt men aandacht gevraagd voor de toename van ruimteclaims. Het gaat dan bijvoorbeeld om fietsparkeren, de gevolgen van een eventuele gescheiden afvalinzameling, een klimaatbestendige, toegankelijke en veilige openbare ruimte. In Oude wijken is de wens om meerdere groeninitiatieven uit te voeren en tevens worden daar de eerste voorbereidende werkzaamheden opgestart met betrekking tot het vervangen van het riool in de Indische Buurt. Tevens is aandacht gevraagd voor het behoud en versterken van voorzieningen voor sport, spel en ontmoeting bij het verdichten van wijken en buurten door woningbouwontwikkelingen.

In gezamenlijkheid werken specifieke opgaven en accenten verder uit. Daarbij zoeken we ook de verbinding met de directies van Stadsbeheer en DMO.

2.3 Financiën

In dit meerjarenprogramma wordt de inzet van de beschikbaar gestelde intensiveringsmiddelen behandeld. In tabel 1 worden het budget en inkomsten getoond. Binnen het programma Leefkwaliteit zijn doelen opgenomen die financieel niet tot de begroting van Leefkwaliteit behoren. Denk bijvoorbeeld aan de doelstelling om in 2050 een klimaatbestendige gemeente te zijn. Een robuuste en veerkrachtige leefomgeving vormen we door meer groen aan te leggen maar ook door regenwater langer vast te houden en af te voeren via een gescheiden stelsel. Vanuit het GWRP worden middelen beschikbaar gesteld om deze doelstellingen te realiseren.

Erfgoed en archeologie dragen bij aan verblijfskwaliteit van de openbare ruimte. Beleidsmatig zijn de doelen dus verankerd binnen het programma Leefkwaliteit. Tot en met de begrotingscyclus 2021 was dit thema opgenomen in deelprogramma 1.3 Wonen. Vanaf de begroting 2022 maakt Erfgoed uit van deelprogramma 2.1 Kwaliteit leefomgeving. De Watervisie biedt handreikingen om de openbare ruimte beter te beleven en sluit daarmee aan op het programma Leefkwaliteit. De beschikbare middelen zijn echter nog wel ondergebracht in deelprogramma 1.3 Wonen.

We willen een toegankelijke openbare ruimte dat verblijf en ontmoeting stimuleert. In de binnenstad en enkele oude wijken wordt dit bemoeilijkt door het parkeren van fietsen. Samen met het Meerjarenprogramma Mobiliteit pakken we deze problematiek op. Alle beschikbare middelen zijn terug te vinden in deelprogramma 1.2 Mobiliteit van de begroting.

Tabel 1: Budget en inkomsten Leefkwaliteit (bedragen x €1.000)

	2022	2023	2024	2025
Structureel budget (S)	2.333	2.333	2.333	2.333
Incidenteel budget (I)	9.890	7.906	7.478	7.478
Overige inkomsten (O) ¹	732	0	340	0
Totaal beschikbaar	12.955	10.239	10.151	9.811

De overige inkomsten zoals weergegeven in tabel 1 betreffen Europese subsidies voor de herinrichting van het Damsterplein via het LIFE Cool Squares programma en de Horizon 2020 Food Trails. De bijdrage aan de herinrichting van het Damsterplein bedraagt 412 duizend euro. Voor Horizon 2020 Food Trails is de totale bijdrage 660 duizend euro, waarvan reeds 320 duizend euro is ontvangen. In tabel 2 wordt het meerjarenperspectief per pijler uit het programma getoond. Binnen elke pijler is een nadere onderverdeling gemaakt.

¹ Bijdrage van een derde, bijvoorbeeld via een subsidie vanuit provincie, Rijk of Europese Unie. Deze bijdragen worden via de VGR-I opgenomen in de begroting.

Tabel 2. Verdeling middelen Leefkwaliteit (bedragen x 1.000)

	Begroting	2022	2023	2024	2025	S/I/O
Robuust en veerkrachtig						
SIF – Groen	2.1	500	500	500	500	S
Groen en Duurzaam Eelde	2.1	150	150	150	150	S
Groencompensatiefonds ²	2.1	-	-	-	-	I
Landschap	2.1	20	20	20	20	S
Prioritering GWRP klimaatadaptatie	2.1	1.500	1.500	1.500	1.500 ³	I
Afkoppelbudget GWRP	2.1	1.500	1.500	1.500	1.500 ⁴	I
Uitvoeringsprojecten afkoppelen GWRP	2.1	6.490	4.906	4.478	4.478 ⁵	I
Groen in de openbare ruimte	2.1	145	145	145	145	S
Gezond, veilig en duurzaam leven						
Lucht en geluidkwaliteit	2.1	50	50	50	50	S
DU middelen Bodem & Ondergrond ⁶	2.1	-	-	-	-	S
Verblijfskwaliteit staat voorop						
Programma Archeologie	2.1	100	100	100	100	S
Programma Monumenten	2.1	200	200	200	200	S
Groninger Monumentenfonds	2.1	75	75	75	75	S
Erfgoed & archeologie coalitieakkoord	2.1	100	-	-	-	I
Tijdelijke fietsmaatregelen coalitieakkoord	1.2	250	-	-	-	I
Watervisie	1.3	168	168	168	168	S
Fietsstewards	2.1	350	350	350	350	S
Handhaven maximale parkeerduur	2.1	150	150	150	150	S
Handhaven fout geparkeerde fietsen	2.1	175	175	175	175	S
Inzet BOA's bij handhaving avonden	2.1	100	100	100	100	S
Plankosten Leefkwaliteit structureel	2.1	150	150	150	150	S
Plankosten middelen coalitieakkoord	2.1	50	-	-	-	I
Totaal		12.223	10.239	9.811	9.811	

² Inzet van het groencompensatiefonds is afhankelijk van de stortingen. We begroten geen budget voor deze post. Zie voor een stand van zaken van het Groencompensatiefonds tabel 3.

³ In 2025 wordt het GWRP herzien en zal het budget opnieuw worden bepaald.

⁴ In 2025 wordt het GWRP herzien en zal het budget opnieuw worden bepaald.

⁵ In 2025 wordt het GWRP herzien en zal het budget opnieuw worden bepaald.

⁶ De VNG is nog in overleg met het Rijk over de uiteindelijke hoogte van de decentrale uitkeringen voor 2022 en verder. De verwachting is dat daar eind 2021 duidelijkheid over komt. De definitieve bijdrage wordt waarschijnlijk via de VGR-I opgenomen in de begroting.

2.4 Stand van zaken groencompensatiefonds

In 2017 is het groencompensatiefonds in leven geroepen om groen in de vorm van bomen en opgaande bosschages bij ruimtelijke ontwikkelingen te behouden. Mocht dit niet passen binnen de ontwikkeling dan zou via drie stappen compensatie moeten geschieden:

Stap 1. Compensatie binnen het plangebied. Zo niet, dan

Stap 2. Compensatie van groen in de buurt van het plangebied. Zo niet, dan

Stap 3. Compensatie in de vorm van een storting in een fonds via vastgestelde bedragen in de APVG.

Tabel 3 geeft de stand van zaken (peildatum 1 oktober 2021) van de stortingen en bestemmingen inkomsten sinds de start van het fonds. Stortingen komen terecht in het Stedelijk Investerings Fonds (SIF).

Tabel 3. Overzicht groencompensatiefonds tot 1 oktober 2021 (bedragen x €1.000)

Storting vanuit project	Gestort	€	Bestemd voor project	Uitvoering	€
Woonrups Kempkersberg	2017	8	Groeninrichting Helperpark	Gereed	8
Engelse Park	2017	212	Groeninrichting Helperpark	Gereed	212
Aa-Kerkhof	2018	4	Standplaats bomen St. Jansstraat e.o.	Gereed	100
Fietspad Ringweg Noord	2019	100	Bomen Akerkstraat	2022	40
Kerklaan	2020	7	Nieuwe Boteringestraat	2022	30
De Meeuwen	2020	105			
Totaal		436	Totaal		390

Op 1 oktober 2021 is er sinds oprichting van het groencompensatiefonds € 436 duizend gestort. Daarvan is inmiddels € 390 duizend gereserveerd of besteed aan vergroening van projecten. Daarmee is er nog € 46 duizend beschikbaar.

In de gemeente vinden vele ruimtelijke ontwikkelingen plaats. Vooral nog is er vanuit een gering aantal projecten een storting gedaan in het fonds. De compensatie van groen is binnen veel projecten (of in de directe nabijheid ervan) te realiseren.

Met de inwerkingtreding van de Beleidsregels APVG Behoud van groen: kap en herplant 2021 zijn uitgangspunten en een prioritering op de inzet van de middelen uit het groencompensatiefonds van kracht. Deze zijn:

- Een in het fonds gestort bedrag wordt binnen een jaar na storting ingezet;
- het fonds wordt niet aangewend om groen aan te leggen in grote ruimtelijke ontwikkelingsprojecten;
- de middelen worden ingezet volgens de onderstaande prioritering:
  1. versterken van de hoofdboomstructuur conform de bomenstructuurvisie Sterke Stammen of bomenbeleidsplan Haren en stellen het budget beschikbaar voor geplande werkzaamheden;
  2. ondersteuning van projecten waar extra bomen buiten de hoofdboomstructuur worden aangeplant en daarmee onder andere bewonersinitiatieven ondersteunen;
  3. ondersteuning van projecten in het kader van de Bos & Hout-strategie zoals in het Groenplan Vitamine G is verwoord;
  4. investeren in de groeiplaats van bestaande bomen om de kwaliteit daarvan te verbeteren.

3. Meerjarenprogramma Wonen 2022-2025

3.1 Inleiding

Vanuit het Programma Wonen werken we aan de uitwerking van onze Woonvisie “Een thuis voor iedereen”. Deze woonvisie werd in 2020 door de Raad vastgesteld. De Woonvisie geeft de meest actuele visie voor de komende jaren wat betreft de opgaven, onze ambities en hoe we aan de slag gaan. De opgaven voor de komende jaren staan beschreven in de Woonagenda van de Woonvisie.

Begin 2021 is een ambitiekader vastgesteld. Hierin staan de thema’s uit de Woonvisie waar we als woningcorporaties, huurdersorganisatie en gemeente gezamenlijk aan werken concreter uitgewerkt. Dit betreft de langjarige ambities op het gebied van leefbaarheid, beschikbaarheid, betaalbaarheid, duurzaamheid en wonen en zorg.

We houden het MJP beknopt voor wat betreft de langere termijn opgaven om niet teveel in herhaling te vallen met de inhoud van de Woonvisie.

Uitgangspunt van de Woonvisie is dat we een gemeente willen zijn met een voortreffelijk woonklimaat voor iedereen: jong en oud, samenwonenden en alleenstaanden, gezinnen, ‘zelfredzamen’, ‘zorgbehoevenden’, inwoners die hier al hun hele leven wonen en zij die hier tijdelijk verblijven.

In de begroting en in voorgaande MJP’s rapporteerden we over drie opgaven: faciliteren van de groei, de gemeente blijft leefbaar en aantrekkelijk voor bewoners en de energietransitie wordt versneld. Op basis van de nieuwe Woonvisie zijn de opgaven opnieuw bepaald en zijn er opgaven bij gekomen. In dit MJP nemen we deze nieuwe opgaven op. Het gaat om de volgende opgaven:

1. Faciliteren van de groei: zorgen voor meer aanbod
2. Extra aandacht voor doelgroepen
3. Zorgen voor kwaliteit; zowel voor woningen als in de woonomgeving
4. Duurzaamheid en aandacht voor klimaatsverandering

Bij de laatste twee opgaven ligt een nadrukkelijke link met de programma’s Leefkwaliteit en Energie.

3.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022

In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste opgaven voor 2022-2025 en activiteiten voor het jaar 2022 binnen het programma Wonen.

Programma Wonen

“Voortreffelijk woonklimaat voor iedereen, gevarieerd woningaanbod, aantrekkelijke, leefbare wijken en buurten.”

Opgaven

- *Faciliteren groei: diversifiëren en vergroten van woningaanbod, focus op betaalbaarheid, inzet op kwaliteit bij nieuwbouw in dorpen, bescheiden groei in Haren*
- *Ongedeelde gemeente: Gemeente blijft leefbaar en aantrekkelijk voor alle inwoners (inzet op sociale huur en middenhuur)*

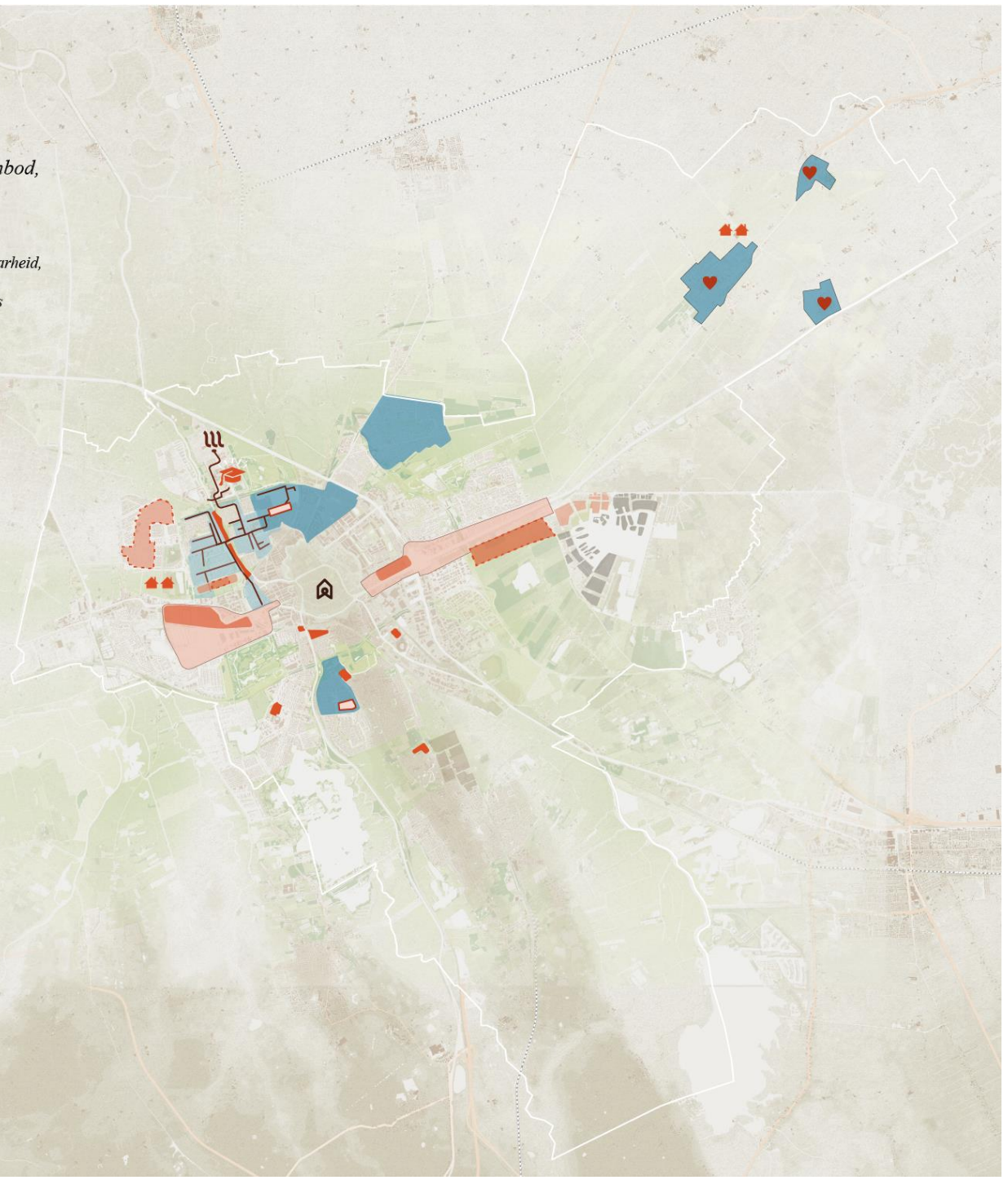
Speerpunten

- Nieuwe woonvisie (2020 - 2025)
- Ontwikkeling ontwikkelgebieden - Stadshavens, de Suikerzijde, Meerstad - Midden, de Held III
- Ontwikkeling locaties - ALO, Helpman Noord, NELF, Reitdiepzone
- Meer sturing op de woningmarkt
- Huisvesting jongeren, ouderen, kwetsbare/bijzondere groepen
- Betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen

Legenda

Strategie en Uitvoering

- ♥ Dorpsvernieuwing: Ten Boer, Ten Post, Woltersum
- Wijkvernieuwing
- Wijkvernieuwing: Accentgebieden in Selwerd en de Wijert
- Uitrollen Warmtenet
- Gebiedsontwikkeling
- Ontwikkeling strategie
- ◆ Ontwikkellocaties
- Binnenstad: 'Wonen in Stadshart' uitvoeren
- Zernike Campus Jongerenhuisvesting realiseren
- Tiny Houses Wolddijk

3.2.1 Opgave: Faciliteren van de groei: zorgen voor meer aanbod

De gemeente Groningen groeit en blijft voorlopig groeien. We koersen op 240.000 – 250.000 inwoners en 140.000 – 150.000 huishoudens in 2028. Om te kunnen voorzien in de woonbehoefte van al die (doel) groepen ligt er een forse woningbouwopgave. De afspraak met de regio is om 1500 woningen per jaar te bouwen.

Daarbij moeten we een inhaalslag maken om de lagere woningbouwaantallen uit de crisis te compenseren. De groei van het aantal woningen moet daarnaast er voor zorgen dat de druk op de woningmarkt afneemt en daarmee ook de stijging van de woningprijzen.

We zetten in op een netto toevoeging van 200 – 240 woningen sociale huurwoningen per jaar. Dit is het saldo van nieuwbouw min sloop en verkoop.

Activiteiten 2022

Om de bovenstaande opgaven te realiseren zetten we in 2022 in op de volgende activiteiten:

• *Versnellen van gebiedsontwikkelingen*

Een groot deel van onze woningbouwopgave landt in bestaand stedelijk gebied en in onze ontwikkelzones De Suikerzijde, Stadshavens, Meerstad, Stationsgebied en Reitdiepzone. We zetten in op het versnellen van woningbouw en het vergroten van het aandeel sociale huur in de ontwikkelingsgebieden waarover nog geen harde afspraken zijn gemaakt. Hieronder geven we de belangrijkste ontwikkelingen aan rondom onze ontwikkelzones en een aantal grotere projecten.

o **De Held 3:** De stedenbouwkundige hoofdopzet werken wij nader uit inclusief beeldregie. Naar verwachting ronden wij dit begin 2022 af. Parallel daaraan maken wij nieuwe afspraken met de ontwikkelaars. Dat betekent dat we naast de visie ook overeenstemming willen hebben over de financiën en de uit te voeren werken. In 2022 kunnen we dan een start maken met het opstellen van een nieuw omgevingsplan, ervan uitgaande dat we geen gebruik kunnen maken van het oude geldende bestemmingsplan. Deze procedure loopt dan zeker door tot in 2023. Afhankelijk van voortgang en mogelijke bezwaarprocedures kunnen wij dan in 2024 starten met de uitvoering.

o **De Suikerzijde:** In de Suikerzijde werken we in stappen toe naar uitvoering en de bouw van onder meer woningen. Belangrijke stap is het afronden van de (planologische) procedures. In 2020 is de procedure van de Structuurvisie De Suikerzijde en het eerste bestemmingsplan in gang gezet, met als eindresultaat dat de Structuurvisie en het bestemmingsplan medio 2021 door de Raad zijn vastgesteld. De eerste werkzaamheden zijn in het najaar van 2021 gestart. Afhankelijk van eventuele beroepsprocedures vindt de uitvoering van het grondwerk en het bouwrijp maken van het eerste deelgebied plaats in de periode 2021 t/m 2023. . We hopen in 2023 te kunnen beginnen met het bouwen van woningen. We houden hierbij een slag om de arm vanwege de beroepsprocedure die voor de Suikerzijde loopt.

o **Stadshavens:** In het 1e kwartaal van 2022 stellen we de samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente en de betrokken ontwikkelaars en woningcorporaties vast. Hierna starten we met de procedure van het bestemmingsplan. De start bouw van de eerste woningen in Stadshavens wordt verwacht in 2024;

o **Meerstad:** In Meerstad zijn verschillende deelgebieden in ontwikkeling. Hieronder noemen wij de activiteiten in de verschillende deelgebieden voor het komende jaar 2022:

Update Masterplan Meerstad 2005

- Masterplan Meerstad 2005 vraagt om een update vanwege tussentijds genomen besluiten en nieuwe inzichten;
- Uitgangspunten (opgave uit het Masterplan) blijven overeind en vormen het kader voor een participatief proces;
- Het Masterplan Meerstad geeft koers aan de versnellingsopgave voor woningbouw en voorzieningen;
- Samenwerking met gemeente Midden-Groningen wordt prominenter vanwege de aansluiting op Harkstede en Lageland

Meeroevers

- In 2022 verwachten we de afronding van de bouw van de laatste projectmatige woningbouwontwikkelingen en particuliere bouwers in deze wijk. In 2022 zijn hiermee (binnen de huidige plancapaciteit voor dit gebied) de grootschalige bouwactiviteiten afgerond.

Tersluis

- Verdere uitwerking van het gewijzigde woonbouwprogramma op de koppen van de eilanden in Tersluis
- Start en voortzetting van de bouw van verschillende projectmatige woningbouwontwikkelingen in dit gebied.

Groenewei

- Volop bouwactiviteiten van zowel projectmatige als particuliere woningbouw. De eerste particuliere bouwers zijn inmiddels al geruime tijd bewoners geworden. In 2022 zullen de eerste bewoners van de projectmatige woningen volgen.
- In 2022 worden naar verwachting de eerste vrije sector huurwoningen in Meerstad opgeleverd.
- Start verkoop van diverse projectmatige woningen in uiteenlopende segmenten van appartementen tot rijwoningen, halfvrijstaande en geschakelde woningen.
- Oplevering pand van de superhub en ingebruikname door de supermarkt
- Start bouw definitieve school Groenewei

Sluisbuurt

- Voor het gebied is een ambitiedocument opgesteld. In 2022 worden de eerste verkennende gesprekken met een ontwikkelende partij opgestart voor de verdere uitwerking van de plannen.

De Zeilen

- Start verkoop van de laatste projectmatige woningen in fase I
- Eind 2022 verwachte start verkoop van de eerste projectmatige woningen in fase II
- Medio 2022 start verkoop van een nieuwe fase zelfbouwkavels (33 st.) aan het water
- Voortzetting van de bouwrijp maken van fase II

Eemskanaalzone

- Voortzetten uitvoeringswerkzaamheden van de Hoofdontsluitingsweg
- Stedenbouwkundig programma van eisen is vastgesteld
- Is integraal onderdeel van de update van het Masterplan Meerstad 2005

○ **Alo-locatie:** Deze locatie is begin 2021 via een aanbesteding gegund aan MWPO met het plan HOLT. In HOLT wordt ruimte geboden aan 320 woningen gecombineerd met een aanzienlijk

commercieel programma met een mix van kantoren, medische bedrijven, horeca en hotel waardoor een heel nieuw levendig gebied ontstaat. De bouw van HOLT moet in de loop van 2022 starten.

- **Europapark:** Voor de komende jaren staan we op het Europapark voor een grote opgave. Dit jaar starten we met de partnerselectieprocedure voor P2. Met de geselecteerde partner gaan we dit gebied (ca. 70.000 m BVO) de komende jaren uitwerken in een gemengd gebied met wonen en werken. Daarnaast gaan we met bureau Bura voor het gebied een verdichtingsvisie opstellen om te onderzoeken of er nog programma toegevoegd kan worden. Hierbij beschouwen we dan ook de omgeving van de skivijver, omdat deze locatie ook nog een bouwkwavel is.

Verder gaan we een fietspad aanleggen tussen de Helperzoom via de Helperzoomtunnel naar de Bornholmstraat. Dit fietspad biedt kansen om de omgeving aan de achterzijde van de Euroborg drastisch te upgraden. Tot slot gaan we de Boumaboulevard en de Verlengde Lodewijkstraat (deels) herinrichten.

Momenteel lopen er drie ontwikkelingen in het gebied, één met de Politie voor een kantoorontwikkeling, met ontwikkelaar MWPO ook voor een kantoor en met Nijestee voor sociale woningbouw. Wij hopen dat deze ontwikkelingen medio 2022 in de uitvoering kunnen.

- **Stationsgebied Zuid:** Het stationsgebied is het stedelijk knooppunt dat stad en regio met elkaar verbindt. De ambitie voor de zuidzijde is het gebied te ontwikkelen tot een gemengde stadsbuurt met een mix van wonen, werken, cultuur en voorzieningen. Medio 2022 willen wij het stedenbouwkundig plan gereed hebben en vervolgens starten met de planologische procedures en het opstarten van de benodigde onderzoeken.

- **Reitdiepzone:** In de Reitdiepzone wordt ruimte geboden aan maximaal 2300 woningen en verschillende werklocaties. De eerste woningbouwprojecten zijn al gebouwd of in ontwikkeling. Door de ligging parallel aan de Ring West is woningbouw een ingewikkelde puzzel, want er moet wel worden voldaan aan een prettig woon- en leefklimaat. In Q1 2022 wordt de Structuurvisie Reitdiepzone aan de raad aangeboden, waardoor het voor marktpartijen helder is welke ontwikkelruimte er geboden wordt in de zone. Elke ontwikkeling voert hiervoor zijn of haar eigen planologische procedure.

- **Oosterhamrikzone:** Het project Oosterhamrikzone is één van de sleutelprojecten uit de omgevingsvisie The Next City en beoogt de zone rondom het Oosterhamrikkanaal te ontwikkelen en transformeren naar een nieuw en groen stadsdeel waarin de leefkwaliteit weer voorop staat. Het is één van de gebieden in de stad waar de afgelopen jaren al veel is gebeurd en waar de komende jaren met grootschalige nieuwbouw en het opnieuw inrichten van de openbare ruimte opnieuw veel gaat veranderen. Er wordt gewoond en gewerkt aan het water en in de straat is niet langer de auto dominant, maar is de buitenruimte primair voor bewoners.

Verspreid over de Oosterhamrikzone worden in totaal ongeveer 2.000 woningen toegevoegd. Circa 800 daarvan zijn inmiddels al gebouwd.

De laatste jaren is de aandacht vooral verschoven naar infrastructurele ingrepen in het gebied, met name een nieuwe autoverbinding en busbaanroute door het gebied, over het Van Starckenborghkanaal, naar de ringweg. De Mobiliteitsvisie 2040 en de Leidraad Openbare Ruimte zijn de nieuwe kaders voor verkeer, mobiliteit en de inrichting van straten en buurten. Met het verwachte besluit over de mobiliteitsvisie als ankerpunt wordt het ontwikkelpad voor de zone voor de

komende jaren in beeld gebracht. In de realisatieagenda komen de ruimtelijke opgaves, vastgoedontwikkeling en infrastructurele aanpassingen bij elkaar. De onderlinge samenhang en afhankelijkheden zijn bepalend voor de uitwerking van de volgorde en faseringmogelijkheden.

• *Wijkvernieuwing*

De vier huidige wijkvernieuwingswijken zijn:

o **Beijum (Bruist)** o **(Sunny) Selwerd** o **Indische Buurt / De Hoogte** o **De Wijert**

Vlak voor de zomer van 2021 zijn de geactualiseerde uitvoeringsprogramma's voor de wijkvernieuwing in de raad besproken, gekoppeld aan de Regiodeal die we met het Rijk voor de noordelijke wijken hebben afgesloten.

We zijn bezig om een apart programmabureau voor de wijkvernieuwing op te richten. Daarom wordt er in dit MJP Wonen voor gekozen niet op beknopte wijze in te gaan op de wijkvernieuwing, maar te verwijzen naar de hiervoor genoemde stukken. Hiermee worden dubbelingen voorkomen.

• *Toevoegen van 200 -240 sociale huurwoningen*

In het coalitieakkoord is de ambitie opgenomen om in de jaarlijkse nieuwbouw 30% sociale huur toe te voegen. Het gaat daarbij, zoals ook in de Woonvisie staat aangegeven, om bruto aantallen om te kunnen voorzien in de jaarlijkse netto behoefte van tussen de 200-240 sociale huurwoningen. Corporaties hebben de komende vijf jaar investeringsruimte beschikbaar om deze aantallen te realiseren. Daarnaast is het belangrijk dat er ook voldoende locaties zijn. Dit doen we door:

- te proberen om sneller te ontwikkelen op bestaande locaties,
- voor nieuwe ontwikkelzones te kijken naar mogelijkheden om het aandeel corporatiewoningen te verhogen, naar voren te halen of versneld te realiseren,
- en bij ontwikkellocaties die niet in eigendom zijn van de gemeente oefenen we invloed uit op het toevoegen van sociale huur en middenhuur als onderdeel van het programma.

Tot en met 2025 is de verwachting dat er voldoende investeringsruimte en locaties zijn om deze opgave te realiseren. We focussen ons op voldoende locaties voor het toevoegen van voldoende sociale huurwoningen na 2025. Daarvoor zijn in 2021 in het kader van het Nieuw Lokaal Akkoord afspraken gemaakt over de programmering en verdeling van de opgave in de komende jaren.

In onderstaande tabel een overzicht van de netto toevoeging sociale huur in de komende jaren. In het jaar 2022 is de netto toevoeging negatief vanwege de aan nieuwbouw (met verdichting) voorafgaande sloop. In de jaren daarna is er een stevige netto toevoeging waardoor over de gehele periode ruimschoots aan de gemeentelijke doelstellingen wordt voldaan.

Programma sociale huur 2022-2026	Nijestee	Patrimonium	Lefier	Woonborg (#)	Wierden en Borgen (##)	De Huismeesters	Totaal
Netto-toevoeging	610	166	320	23	117	257	1465

*Netto toevoeging = nieuwbouw min sloop en verkoop.

(#) Woonborg, AH Woon en gemeente Groningen hebben een ambitie van 100 woningen in Haren en willen daar een Harens akkoord over afsluiten.

(##) Wierden en Borgen willen meer woningen bouwen in Ten Boer en zijn hierover in gesprek met de gemeente

• **Ambitiekader en prestatieafspraken corporaties**

We hebben in 2021 een ambitiekader vastgesteld waarin we de thema's uit de Woonvisie waar we als woningcorporaties, huurdersorganisaties en gemeente gezamenlijk aan werken concreter hebben uitgewerkt. Het ambitiekader gaat over wat we vinden en willen rondom de thema's leefbaarheid, beschikbaarheid, wonen en zorg, betaalbaarheid en duurzaamheid. Hierover spreken we onze langjarige ambities uit. Vanuit de nieuwe Woningwet leggen we in jaarlijkse prestatieafspraken vast wat corporaties, huurdersorganisaties en gemeente doen: wat dragen ze per jaar bij aan het ambitiekader? De prestatieafspraken van de gemeente met corporaties en huurdersorganisaties voor 2022 worden in december 2021 getekend. Hierin staan de ambities in het ambitiekader centraal.

• **Sturing woningmarkt**

Meer sturing op de woningmarkt is een belangrijk thema in onze Woonvisie. Met de brief over instrumenten betaalbare woningbouw hebben wij u geïnformeerd welke instrumenten wij kunnen inzetten of nader gaan onderzoeken als het gaat om het toevoegen van meer betaalbare woningbouw. In het Woonakkoord willen we afspraken met ontwikkelaars en corporaties maken over hoe we gezamenlijk de belangrijke opgaven op het gebied van wonen willen aanpakken. Het proces om te komen tot een woonakkoord is gestart tijdens een kick-off op 23 september 2021. Samen met de markt werken we het Woonakkoord uit. De eerste resultaten verwachten we in het eerste kwartaal van 2022. Naast het sluiten van een akkoord willen we vooral met marktpartijen een maatschappelijke coalitie smeden waarin wij structureel samenwerken om de stad met elkaar 'te maken'.

Zoals al eerder aangekondigd leggen wij u vooruitlopend op de wettelijke invoering van de opkoopbescherming een voorstel voor om zo spoedig mogelijk de opkoopbescherming in werking te laten gaan.

• **Short-stay / kort verblijf**

Op 24 juni 2020 is het Kaderdocument Overnachtingenmarkt en short stay 2020 vastgesteld door de raad. Hierin zijn verschillende uitgangspunten opgenomen, zoals het meer richting willen geven aan wat als wonen en wat als hotel/ logies wordt aangemerkt. Voor een verblijf tot 14 dagen spreken we over hotel/logies en bij een verblijf langer dan 4 maanden over wonen. Bij een verblijf tussen 14 dagen en 4 maanden willen we kijken waar we hotels en aanbieders van andere vormen van logies meer ruimte kunnen bieden om doelgrepen zoals internationale studenten, kenniswerkers en expats beter te kunnen faciliteren. Wij spreken niet van short stay maar van tijdelijk verblijf. Dit omdat de term short stay geen eenduidige definitie kent en daardoor voor veel verwarring zorgt.

Op dit moment zijn we bezig met het uitwerken van onderstaande opdrachten:

1. Faciliteren van tijdelijk verblijf (en ook huurbescherming voor kwetsbare groepen studenten en verdringing van reguliere woningmarkt).
2. Uitwerken Wet toeristische verhuur van woonruimte (gericht op toeristische vormen van verblijf zoals airBnb, B&B).

Het voorgaande werken we uit in beleidsregels/een wijziging van de Huisvestingsverordening. Dit voorstel leggen we in Q1 2022 aan uw raad voor.

3.2.2 Opgave: Extra aandacht voor doelgroepen

Hoewel veel mensen in Groningen moeite hebben met het vinden van een goede en betaalbare woning, zijn er groepen die we de komende jaren extra aandacht willen geven. Zo hebben we oog voor de groeiende groep (zorgbehoevende) ouderen in Groningen. Daarnaast focussen we op een groeiende groep kwetsbare bewoners en hun woonbehoefte in combinatie met passende zorg en de juiste leefomgeving. Ook hebben we aandacht voor hen die de ontwikkeling en/of het beheer van hun woning anders willen inrichten. Initiatieven van wooncoöperaties en collectief opdrachtgeverschap juichen we toe en gaan we ondersteunen. Deze alternatieve vormen van ontwikkeling kunnen zorgen voor een duurzame toevoeging van betaalbare woningen en een grotere diversiteit in woningtypologie.

Manifestatie Woonvisie

In 2021 hebben we de manifestatie woonvisie met focus op ouderen, gezinnen en starters uitgewerkt. Onder de naam 'Bouw Anders' is de manifestatie op 3 september gestart. De doelstelling van 'Bouw Anders' is de realisatie van projecten binnen de komende 5 jaar waarin we geen eenheidsworst maken of meer van hetzelfde maar nieuwe typologieën, producten en plattegronden die niet meer worden gemaakt of nog niet eerder zijn gemaakt. Geen appartementen meer van 55 m² met 1 slaapkamers maar goede seniorenwoningen, meergezinswoningen en gemengde woonconcepten. In de manifestatie nemen we, zoals we richting uw raad hebben aangegeven, ook de conceptregeling natuurinclusief bouwen mee en kijken we hoe deze in de praktijk uitwerkt. De manifestatie wordt begin maart 2022 afgerond met een tentoonstelling. Daarmee is de manifestatie niet ten einde, want de doelstellingen blijven van kracht. We blijven ook daarna zoeken naar locaties waar we op een 'Bouw Anders' manier de gemeente verder kunnen ontwikkelen.

Steunpunt Huren

Ter ondersteuning van huurders hebben wij begin april het Steunpunt Huren gelanceerd met de website: www.steunpunthurengroningen.nl. Daarna is verder gewerkt aan een fysieke plek voor het Steunpunt. Deze fysieke plek is gevonden aan het Damsterdiep 36.

- Verbetering samenwerking Wonen, Zorg en Welzijn

Speerpunt van de woonvisie is om de samenwerking tussen de gemeente, woningbouwcorporaties en zorgaanbieders verder te intensiveren en beter te focussen op kwetsbare doelgroepen. Dit vraagt ook om meer interne afstemming en samenwerking rondom het thema Wonen Welzijn Zorg. Hiervoor is een stuurgroep opgericht. Na het inventariseren van gedeelde opgaven zijn we gestart met het integraal oppakken van specifieke dossiers. De twee belangrijke opgaven zijn:

- **Langer Zelfstandig Thuis:** Dit begint met het verkrijgen van een actueel inzicht in de gewenste woningvoorraad en de benodigde (levensloopbestendige) woningen. We willen gezamenlijk werken aan voldoende geschikte woningen voor ouderen (levensloopbesteding bouwen) in voor ouderen geschikte woonomgevingen. Doel is ook om bij te dragen aan het creëren van meerdere woonomgevingen binnen de gemeente met het predicaat ‘seniorvriendelijk’.

Binnen de gemeente Groningen wordt op dit moment gewerkt aan een woonzorgvisie. Aanleiding hiervoor is de toenemende vergrijzing en de tendens naar langer en eerder zelfstandig thuis wonen. Als gevolg daarvan zien we een toename van het aantal inwoners binnen onze gemeente die extra aandacht nodig hebben als het gaat om wonen. Het gaat daarbij om diverse doelgroepen: ouderen, inwoners met een lichamelijke of verstandelijke beperking maar ook om inwoners met een psychiatrische aandoening en jongvolwassenen met een woonzorgbehoefte. Voor al deze doelgroepen geldt dat er een passend woon-, ondersteunings- en zorgaanbod moet worden ontwikkeld voor de komende jaren. Dat vraagt om een visie op wonen en zorg. De woonzorgvisie wordt in februari 2022 ter vaststelling aan de raad voorgelegd waarna de uitvoeringsagenda tot stand kan komen die in de daaropvolgende perioden geactualiseerd zal worden.

- **Uitstroom beschermd wonen:** Het opzetten van een gecoördineerd en voor alle participanten duidelijk en uitvoerbaar proces op basis waarvan inwoners uit intramurale beschermd wonen voorzieningen kunnen uitstromen naar situaties van zelfstandig wonen (met eventuele ambulante ondersteuning). We willen sluitende afspraken maken over de rollen, verantwoordelijkheden en inbreng in dit proces van alle aan de uitstroom deelnemende partijen.

- **Uitstroom beschermd wonen binnen de gemeente Groningen:** Om de uitstroom uit woonvoorzieningen in het kader van beschermd wonen effectiever te laten verlopen is een overzicht opgesteld van knelpunten die inwoners, de gemeente, zorgaanbieders en woningbouwcorporaties ervaren, ten aanzien van uitstroom. De genoemde partijen zijn momenteel bezig om oplossingen te genereren, voor deze knelpunten. Eén van de middelen in dit kader is de inrichting van een ‘uitstroomtafel’, waar de betrokken partijen gezamenlijk oplossingen bedenken (c.q. maatwerk trachten te leveren) voor individuele casussen. Deze uitstroomtafel is inmiddels opgestart. De komende periode worden ook de andere oplossingsrichtingen geëffectueerd.

- **Uitstroom beschermd wonen vanuit de gemeente Groningen naar de regio:** In 2018 hebben alle gemeenten, de meeste woningcorporaties en een groot deel van zorgaanbieders Beschermd wonen & Opvang (BW&O) in de provincie Groningen het convenant ‘Huisvesting (ex)cliënten Beschermd wonen & Opvang’ ondertekend. Met de ondertekening van dit convenant geven partijen aan, ieder vanuit haar eigen verantwoordelijkheid en taak, een maximale bijdrage te leveren aan de (keten)samenwerking om de huisvesting van cliënten vanuit een voorziening Beschermd wonen en Opvang te realiseren.

Ter bevordering van de uitstroom is per maart 2021 het Ondersteuningsteam Groningen (OST) van start gegaan. Zij zijn ondersteunend in de ketensamenwerking aan medewerkers van aanbieders, gemeenten en woningcorporaties. Opzet daarbij is als “vliegwielen” te functioneren om op casusniveau te faciliteren en te inspireren, en daarmee te versterken. Dit betreft een pilot van 12 maanden die medio februari 2022 wordt geëvalueerd.

Groepen die anders willen wonen

We staan als gemeente Groningen voor nieuwe complexe en omvangrijke ruimtelijke opgaven als gevolg van een in meerdere opzichten sterke groei en als gevolg van mondiale ontwikkelingen met grote impact op ons leefklimaat.

Bij onze beantwoording van die opgaven is het zaak om oog te blijven houden op de belangen van kleinere doelgroepen, zoals woonwageneigenaren. Met deze aandacht willen we voorkomen dat groepen buitenboord vallen en er tweedeling in de samenleving ontstaat.

Bovendien speelt bij verschillende kleinere doelgroepen vaak dat de samenleving globaliseert waardoor de behoefte ontstaat aan meer sociale verbanden in de eigen straat of buurt tegen eenzaamheid. Meedoen is belangrijk! Ook daarom bieden we ruimte aan mensen of groepen die gezamenlijk meer regie willen over de manier waarop ze (gaan) wonen en die voor zichzelf willen zorgen in een eigen woonomgeving.

- *Wooncoöperaties*

Op basis van de woonvisie en de **motie “Wooncoöperatie? Ik weet hoe dat moet!”** hebben we binnen de gemeentelijke organisatie een contactpersoon aangewezen die als aanspreekpunt kan fungeren en die de motie verder uitvoert. Met de brief ‘Uitvoering motie Wooncoöperaties’ van begin juni 2021 hebben wij u geïnformeerd over de voortgang. De verwachting was toen dat wij het steunpunt na de zomer zouden kunnen lanceren. Het verkennen van de mogelijkheden voor het oprichten van het steunpunt heeft echter meer tijd gevraagd dan gedacht. Wij verwachten het steunpunt nu begin 2022 operationeel te hebben. In de manifestatie ‘Bouw Anders’ is een locatie opgenomen waarbij we kijken hoe het coöperatieve vorm van seniorenhuisvesting kan worden gerealiseerd.

- *Stadsnomaden*

We willen extra ruimte geven aan stadsnomaden, reizigers en andere mensen met behoefte aan onconventionele woonvormen. Op dit moment hebben we binnen de gemeente drie gelegaliseerde terreinen voor deze doelgroep: Bangeweer, Hoendiep en Gideonweg. In Ten Boer zijn ze woonachtig in Woldwijk via de coöperatie voor duurzame initiatieven. Na een uitgebreide inventarisatie is een terrein aan de Aduarderdiepsterweg 19 aangewezen om te onderzoeken of de vestiging van deze doelgroep haalbaar is. Daarmee is de opgave nog niet gereed. Wij blijven op zoek naar meer locaties.

- *Woonwageneigenaren.*

Woonwageneigenaren onderscheiden zich als doelgroep in het woonbeleid door hun (gezamenlijke) herkomst, een eeuwenlange gezamenlijke historie van reizen, een eigen cultuur en vooral het wonen in familieverband. Het in familieverband (willen) wonen is een bijzondere sociale kwaliteit als borg tegen eenzaamheid. Deze kwaliteit willen we waar mogelijk en wenselijk ruimtelijk ondersteunen. Een andere aanleiding voor actualisatie van het woonwagenebeleid is de Europese en landelijke (van overheidswege) erkenning van de eigen culturele identiteit van woonwageneigenaren en de verplichte zorg van gemeenten om volgens die identiteit te kunnen leven.

Een 1^e stap naar geactualiseerd woonwagenebeleid is inmiddels gezet: een woonwensen-onderzoek (voorjaar 2021) onder de woonwageneigenaren van de tien locaties met in totaal ongeveer 550 bewoners. Het onderzoek wijst uit dat het huidige aanbod niet in de (grote) vraag naar woonwagens kan voorzien. Deze conclusie is - in combinatie met onze ambities - aanleiding tot (on)mogelijkheden voor een nieuwe locatie nader te verkennen. Daar is maatwerk voor nodig als het gaat om bijvoorbeeld: de locatiekeuze, de omvang van de locatie, de samenstelling (huur of koop) en

de verdeling van de standplaatsen. Via een collegebesluit (2021) wordt dit maatwerk in 2022 projectmatig uitgewerkt.

- *Skaeve Huse:*

Tot slot heeft het college op 26 oktober 2021 als vervolg op de bespreking in de gemeenteraad op 13 oktober 2021 het besluit genomen om door te gaan met het plan voor deze woonvorm.

3.2.3 Opgave: Zorgen voor kwaliteit zowel voor woningen als in de woonomgeving

In een groeiende gemeente wordt openbare ruimte steeds belangrijker. Heel veel mensen maken er gebruik van, zowel in de stad als in de dorpen. Een goede relatie tussen ‘groen en stenen’ bepaalt in hoge mate de leefkwaliteit en de kwaliteit van de stad en dorp als geheel. Gezien de enorme druk op de woningmarkt willen we in een hoog tempo nieuwe woningen bijbouwen. Dit moet alleen niet gericht zijn op ‘zoveel mogelijk’ en op een hoog rendement. Bij dat hoge tempo moeten we waken over de kwaliteit en diversiteit van de woningen en de woonomgeving. Bouwen in Groningen betekent bouwen voor de langere termijn, met aandacht voor diversiteit, architectuur, kwaliteit en duurzaamheid. We streven naar klimaatbestendige woningen in een groene en hoogwaardige woonomgeving waarin steeds minder plek is voor de auto. Daarbij mag de relatie tussen prijs en kwaliteit niet verder onder druk komen te staan.

Activiteiten 2022

- Natuurinclusief bouwen

Natuurinclusief bouwen levert een bijdrage aan de instandhouding van beschermde (en overige) soorten en levert tegelijkertijd een bijdrage aan een prettige leefomgeving, aan de mogelijkheden voor natuurbeleving in de stad en daarmee samenhangend een bijdrage aan het welzijn en de gezondheid van mensen. In 2022 zal naar verwachting de regeling Natuurinclusief Bouwen door de gemeenteraad worden vastgesteld. Met het vaststellen van de regeling Natuurinclusief Bouwen wordt het toevoegen van biodiversiteit bevorderende maatregelen randvoorwaardelijk.

- Vuistregels

Om te zorgen dat elk bouwwerk een bijdrage aan de gemeente als geheel doet zijn er in 2021 vuistregels opgesteld voor bouwers, ontwikkelaars, architecten ed. die ze kunnen gebruiken voor het maken van een goed plan. Het doel is om samen een nog mooier Groningen te maken. De richtlijnen gaan onder andere over cultuurhistorie, het mengen van functies, zorgen voor een inclusieve gemeente, duurzaamheid, klimaat en woonkwaliteit.

- Hoogbouw

In 2022 komt er een geactualiseerde Hoogbouwnota. Daarin gaan we opnieuw kijken waar en wanneer we in de stad hoogbouw een passend middel vinden om invulling te geven aan de stedelijke agenda uit de omgevingsvisie. Omdat we nog steeds een compacte stad willen zijn gaan we ook uitvoerig in op de inpassingsmogelijkheden in bestaande wijken. Zie programma Leefkwaliteit voor meer informatie hierover.

3.2.4 Opgave: Duurzaam en aandacht voor klimaatsverandering

Het klimaat verandert. De urgentie om ons aan te passen aan de nieuwe omstandigheden wordt steeds groter. Tezamen met de problematiek van de aardbevingen betekent dit dat onze ambitie op het gebied van de energietransitie extra hoog is. We willen in Groningen in 2035 volledig CO2-

neutraal zijn. Dit werkt door op alle nieuwe woningen die we bouwen. De grootste opgave ligt echter in de bestaande woningvoorraad. De opgave is om de gebouwde omgeving ‘woonlastenneutraal’ te verduurzamen en aardgasvrij te maken middels de wijkenergieaanpak. Hierbij hanteren we het document ‘Stap voor Stap naar Aardgasvrije Wijken en Dorpen’. Dit is ook een kans om in de sliptstream van de klimaatadaptatie te werken aan een groene, aantrekkelijke, inclusieve en goed ontworpen leefomgeving. Er ligt dan ook een direct relatie met de programma’s Energie en Leefkwaliteit waar deze opgaven nader worden uitgewerkt.

Activiteiten 2022

- Prestatieafspraken verduurzaming

Het uitvoeren en monitoren van de prestatieafspraken voor de verduurzaming van de corporatieve woningvoorraad. Het ‘Masterplan CO2-neutrale aardgasvrije woningvoorraad corporaties’ vormt de basis voor invulling van prestatieafspraken.

Samen werken we met corporaties via de werkgroep Duurzaamheid aan een betere samenwerking op het thema klimaatadaptatie. Begin 2022 zal daarvan een eerste resultaat aan het Bestuurlijk Overleg tussen de gemeente en corporaties ter besluitvorming worden voorgelegd. Op basis van dit resultaat worden de jaarlijkse prestatieafspraken nader ingevuld, te starten met de prestatieafspraken voor 2023.

- Zie voor verdere activiteiten het MJP Energie onder het hoofdstuk wijkenergieaanpak.

3.3 Financiën

In het begrotingsprogramma Wonen gaan de nodige miljoenen om, deze worden toegelicht in de gemeentelijke begroting. In dit Meerjarenprogramma Wonen wordt de inzet van de beschikbaar gestelde intensiveringsmiddelen behandeld.

In 2022 is €1.807.032 aan intensiveringsmiddelen voor Wonen beschikbaar. De middelen voor het programma leefkwaliteit voor onder andere monumenten en erfgoed zijn per 2022 overgeheveld naar het programma leefkwaliteit. Er zijn geen incidentele budgetten of overige inkomsten binnen het deelprogramma Wonen.

Bedragen x € 1.000

	2022	2023	2024	2025
Structureel budget (S)	1807	1807	1807	1807
Incidenteel budget (I)	-	-	-	-
Overige inkomsten (O)	-	-	-	-
Totaal beschikbaar	1807	1807	1807	1807

Van de beschikbare intensiveringsmiddelen Wonen is € 500.000 geormerkt ten behoeve van de uitvoering van het actieplan sociale huur. Dit betekent dat er nog € 1,307 miljoen beschikbaar is voor uitvoering van de opgaven uit de Woonvisie. Hieronder worden deze middelen over 2022 verdeeld:

	2022	2023	2024	2025	S/I/O
Stimuleren en reguleren woningmarkt - Gebiedsgerichte (co)financiering - Opkoopbescherming - Steunpunt Huren - Woningmarktpromotie	475	-	-	-	S
Doelgroepen - Wonen en zorg - Manifestatie Bouw Anders - Kamerverhuurbeleid - Bijzondere doelgroepen	475	-	-	-	S
Kwaliteit en duurzaamheid - Energie / duurzaamheid - Natuurinclusief bouwen	157	-	-	-	S
Overig wonen - Onderzoek en monitoring	200	-	-	-	S

Bijlage 1: Woningbouwcijfers

	2021			2022			Eind- totaal
	eengezins woning	meergezins woning	onbekend	eengezins woning	meergezins woning	onbekend	
huur							
hoog		126		17	93		236
laag	74	1178	313	76	1006	20	2667
midden		272			61		333
onbekend	17				76		93
koop							
hoog	238	43		147	127		555
laag				4			4
midden	221	127		147	65		560
onbekend				6	13	10	29
onbekend							
midden							
onbekend	19	29	30			2	80
Eindtotaal	569	1775	343	397	1441	32	4557

Jaar	Totaal aantal woningen
2021	2687
2022	1870
Totaal	4557

Bijlage 2: Monitor jongerenhuisvesting

Voor u ligt de monitor Jongerenhuisvesting 2021. De monitor is een bijlage van het Meerjarenprogramma Wonen 2022-2025. Met deze monitor informeren wij u jaarlijks over de laatste stand van zaken omtrent jongerenhuisvesting, waarbij we specifiek ingaan op de kwaliteitsslag in (de bestaande) jongerenhuisvesting, de verhuurdersvergunning, kort verblijf en het Convenant Studenten- en Jongerenhuisvesting in Groningen 2019-2022 (BouwJong 2.0).

Ontwikkeling aantal jongeren

We willen u allereerst informeren over het aantal jongeren in de gemeente Groningen. We gebruiken hiervoor gemeentelijke data en gegevens van de RUG en HG. Daarnaast richten we ons op de Monitor Studentenhuisvesting van Kences die inzicht geeft in de omvang, samenstelling en verwachte ontwikkelingen inzake studenten(huisvesting).

Het aantal jongeren in de leeftijd 18 t/m 27 jaar op 1 januari 2021 is 60.436. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2020.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
TOTAAL	51.421	52.695	54.633	55.821	57.383	58.463	58.453	58.507	60.565	60.692	61.120	60.436
Index	100	102	106	109	112	114	114	114	118	118	119	118

Tabel 1: aantal jongeren leeftijd 18 t/m 27 jaar, op 1 januari 2021 (Bron: gemeente Groningen)

Het overgrote deel van de jongeren in Groningen bestaat zoals bekend uit studenten. In onderstaande tabel wordt het aantal studenten ingeschreven bij de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Hanzehogeschool Groningen (HG) weergegeven. Er studeren in verhouding iets meer studenten aan de RUG (51%) dan aan de HG (49%).

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
TOTAAL	52.399	54.287	55.257	55.043	55.940	57.006	57.333	58.519	60.380	62.153	63.158	66.909
Index	100	104	105	105	107	109	109	112	115	119	121	128

Tabel 2: aantal studenten aan RUG/HG, op 1 januari 2021 (Bron: gemeente Groningen en RUG/HG)

We zien een afname in het aantal studenten wonend in Groningen sinds de afschaffing van het leenstelsel in 2015. Desondanks woont nog ruim de helft van het aantal studenten in de stad.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
In Gr.	33.942	34.529	35.068	35.507	36.087	36.556	25.879	27.686	30.745	31.865	34.097	34.871
Elders	18.457	19.758	20.189	19.536	19.853	20.450	31.454	30.833	29.635	30.288	29.061	32.038
Aandeel	65%	64%	63%	65%	65%	64%	45%	47%	51%	51%	54%	52%

Tabel 3: studenten wonend in/buiten Groningen, op 1 januari (Bron: gemeente Groningen)

De RUG heeft aangegeven de komende jaren een groei te verwachten tot circa 35.000 studenten in 2025. De HG heeft eveneens een ambitie om meer studenten aan te trekken, maar heeft hieraan geen streefgetallen gekoppeld. De groei in studenten wordt voornamelijk veroorzaakt door de groep internationale studenten.

Studentenmonitor KENCES

Elk najaar publiceert Kences de jaarlijkse studentenmonitor. Voor Groningen wordt er tevens een lokale monitor uitgebracht. Hieronder vindt u de belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek. Ten opzichte van de gemeentelijke data kunnen de aantallen enigszins verschillen. Dit wordt naar verwachting grotendeels veroorzaakt door de verschillende peildata.

Groningse studenten

In het collegejaar 2020-2021 stonden 62.500 studenten ingeschreven aan hoger onderwijs in Groningen (peildatum 1 oktober 2020). Met 83% vormen Nederlandse studenten de grootste groep, van de overige 10.900 internationale studenten is Duits de meest voorkomende nationaliteit (28%). Zij worden op enige afstand gevolgd door Roemeense (6,4%) en Italiaanse (5,1%) studenten. De gemiddelde leeftijd van de studenten is 22,8 jaar (NL: 22,6 jaar). Sinds het studiejaar 2012-2013 is het aantal studenten in Groningen gestegen met 12.800 (+25,8%, NL: +25,7%). De instroom van studenten is de afgelopen 7 studiejaar hoger geweest dan de uitstroom van studenten. De meeste studenten (33.700, 54%) staan ingeschreven bij een universiteit, en 28.900 (46%) studenten staan ingeschreven aan een hogeschool. In het collegejaar 2020-2021 was de groep studiepuntmobiele studenten met 600 personen aanzienlijk kleiner dan het voorgaande studiejaar (-73%, NL: -75%). Studiepuntmobiele studenten staan ingeschreven bij een internationale onderwijsinstelling en volgen een verkort programma in Groningen. Deze forse afname is naar alle waarschijnlijkheid toe te schrijven aan de coronacrisis.

Huidige en gewenste woonsituatie

Het grootste gedeelte (68%) van de Groningse studenten is uitwonend. Wo-studenten zijn vaker uitwonend dan Hbo-studenten (79% t.o.v. 56%). Het merendeel (84%) van uitwonende studenten woont in Groningen, hiervan woont 64% in kamers met gedeelde voorzieningen, 20% in een meerkamerwoning en 16% in een eenkamerwoning. Naarmate studenten ouder worden is een verschuiving te zien in de woonsituatie. Het aandeel studenten dat uitwonend is neemt toe met leeftijd. Van de studenten die 17 jaar en jonger zijn, woont 91% thuis, tegenover 5,5% van de studenten van 30 jaar en ouder. Hierin is weinig veranderd sinds collegejaar 2012-2013. Betaalbaarheid is de meest genoemde reden om nog thuis te wonen (37%), gevolgd door Corona (28%) en geen behoefte (19%).

De meerderheid van de uitwonende studenten huurt via een particulier verhuurder (64%, NL: 46%). In mindere mate wordt gehuurd via een Kences-studentenhuisvester (11%), een andere corporatie (12%) of informeel (10%). De top drie kanalen waar een woonruimte gevonden wordt zijn op een online platform als Kamernet, Woningnet, Pararius (25%), via een vriend of studiegenoot (24%) of via social media (17%).

De meeste studenten wonend in Groningen hebben geen verhuisplannen, of ze hebben plannen voor op de langere termijn. Voor degenen die wel verhuisplannen hebben geldt dat ze binnen een half jaar (22%), over één tot twee jaar (22%) of over een half tot één jaar (16%) zouden willen verhuizen. Sommige studenten die vorig jaar aangegeven hebben te willen verhuizen, hebben dit niet gedaan. De top 3 meest genoemde redenen hiervoor zijn, op volgorde van meest genoemd, Corona (37%), woonruimte te duur (17%) en geen woonruimte beschikbaar (13%). Er waren ook studenten die geen verhuiscens hadden, maar wel verhuisd zijn. De meest genoemde redenen hiervoor zijn

veranderende wensen (19%), vanwege relatie (19%) en goedkopere/grotere woonruimte gevonden (19%).

De meeste studenten (74%) die aangeven binnen één jaar te willen verhuizen wonen op dit moment in een kamer met gedeelde voorzieningen. Wanneer de studenten die willen verhuizen de woonlasten buiten beschouwing laten, zouden zij het liefst in een meerkamerwoning verhuizen (72%), naar een éénkamerwoning (19%) of een kamer met gedeelde voorzieningen (10%). Worden woonlasten wel meegenomen dan verschuift dit enigszins; 28% zou dan willen verhuizen naar een meerkamerwoning, 39% naar een éénkamerwoning en 33% naar een kamer met gedeelde voorzieningen. Er is een surplus van circa 780 kamers met gedeelde voorzieningen en een tekort aan één- en meerkamerwoningen van respectievelijk 970 en 1.150.

De vraag en aanbod van studentenhuysvesting laat zien dat er een tekort van circa 1.300 woonruimten is in Groningen. De gemiddelde actieve zoektijd is de afgelopen 5 jaar gestegen van 2,4 tot 3,0 maanden (NL: +1,1). De zoektijd is het hoogst wanneer gezocht wordt naar een meerkamerwoning (3,8 maanden), naar een éénkamerwoning wordt gemiddeld 3,6 maanden gezocht en voor kamers met gedeelde voorzieningen telt een zoektijd van 2,6 maanden.

Betaalbaarheid

De gemiddelde woonlasten van uitwonende studenten is €465 per maand (NL: €490), waar de studenten een budget hebben van €1.055 (NL: €1.070). De woonquote komt hiermee uit op 43,8%, de woonquote laat de zwaarte van de woonlasten zien ten opzichte van het inkomen (NL: 46,1%). De woonquote is het hoogst voor studenten in een meerkamerwoning (57%) en het laagst voor studenten in kamers met gedeelde voorzieningen (38%).

Prognose

Op nationaal niveau en voor de verschillende studentensteden wordt een prognose gemaakt, die inzicht geeft in de verwachte studentenpopulatie, waarbij ook onderscheid gemaakt wordt tussen thuis- of uitwonend.

De verwachting is dat het aantal studenten in Groningen in het studiejaar 2028-2029 met 66.400 zal zijn toegenomen, dit is een stijging van 6,2% t.o.v. studiejaar 2020-2021 (NL: +7,9%). In diezelfde periode wordt verwacht dat de groep thuiswonende studenten zal afnemen met 200 (-1%, NL: +1,3%), en de groep uitwonende studenten zal toenemen met 4.100 personen (+9,6%, NL: +14,6%). De toename van uitwonende studenten wordt veroorzaakt door internationale studenten, deze groep groeit naar verwachting met 3.900 personen.

Gemeentelijk onderzoek naar woonwensen van jongeren en studenten

Op 11 oktober jl. hebben we via onze socials (en die van onze convenantpartners) een enquête uitzet naar de woonwensen van jongeren en studenten. Hiermee geven we uitvoering aan de motie: 'Even aan een student vragen, ik zweer dat je dat zei, maar navragen maakt mij blij' van Student&Stad en Partij van de Dieren. Vanwege de hectiek rondom de noodopvang voor internationale studenten hebben we de enquête later uitgezet dan vooraf gepland. Om die reden kunnen we enkel de resultaten deze van het kwantitatieve deel van dit onderzoek. Het kwalitatieve deel van het onderzoek zetten we in januari 2022 uit.

Resultaten kwantitatieve onderzoek

De vragenlijst is ingevuld door 340 Nederlandse en 101 internationale respondenten die binnen de doelgroep vallen, zijnde jongeren en studenten in de leeftijd 18 tot en met 29 jaar. Uit het onderzoek blijkt dat de meeste jongeren (63%) hun wooncarrière in Groningen starten op kamers met gedeelde voorzieningen. Het belang van een woonruimte met eigen voorzieningen wordt groter naarmate jongeren nieuwe woonruimten zoeken. Gedurende hun hele wooncarrière is de prijs van de woonruimte het meest belangrijk voor de jongeren en studenten. De prijs die ze bereid zijn te betalen verandert weinig, ondanks hogere eisen die gesteld worden aan de woonruimte.

Het vinden van een woonruimte wordt als lastig ervaren en wordt beoordeeld met een 5,5 (schaal 1 – 10). Internationale studenten hebben hier meer moeite mee dan Nederlandse studenten. Mogelijk komt dit mede door het (nog) ontbreken van een sociaal netwerk en/of een grotere fysieke afstand tot de Groningse woningmarkt. Een tweede verschil tussen internationale en Nederlandse jongeren en studenten zien we in de kenmerken die belangrijk gevonden worden in de eerste woonruimte. Voor beide groepen geldt dat de prijs het meest belangrijk gevonden wordt. Voor Nederlandse jongeren en studenten komen daarna (op volgorde van belang) huisgenoten, huurtoeslag en gezamenlijke voorzieningen. Internationals vinden het belangrijk dichtbij werk/opleiding te wonen, bij het centrum in de buurt te wonen, en ook zijn huisgenoten van belang. Wanneer gevraagd wordt naar de belangrijkste kenmerken voor de toekomstige woonruimte verschuiven de eisen enigszins. De prijs blijft het meest van belang, daarna komt het ontvangen van huurtoeslag en het hebben van eigen voorzieningen, het hebben van een eigen tuin of buitenruimte, en voor internationals blijft de locatie ook van belang. Er is ook een verschil zichtbaar in de mate van tevredenheid over jongeren hun eerste of huidige woonruimte. De huidige woonruimte krijgt op een schaal van 1 tot en met 10 een 7.2 ten opzichte van een 5.8 voor de eerste woonruimte.

Vooraf internationale studenten, maar ook Nederlandse jongeren en studenten, onderschatten de woningcrisis in Groningen. Ze geven dan ook de tip dat er nog duidelijker moet worden gecommuniceerd dat er een extreme woningcrisis in de stad heerst. Daarnaast geven ze als tip dat de informatievoorziening beter kan. Nu zoeken jongeren op meerdere websites naar informatie, terwijl het niet altijd duidelijk is of de websites vertrouwd kunnen worden.

Gemeentelijk onderzoek vs. Kences studentenmonitor

Bij het vergelijken van het gemeentelijke onderzoek en de Kences studentenmonitor komen een aantal verschillen naar voren.

- De studiebevolking verschilt: in de Kences monitor worden HBO- en WO-studenten samengevoegd en is er een afzonderlijk deel voor MBO studenten. In het gemeentelijke onderzoek wordt hierin geen onderscheid gemaakt.
- In de Kences monitor wordt onderscheid gemaakt in studie- en woonlocatie, in het gemeentelijke onderzoek wordt hierin geen onderscheid gemaakt.
- De gemiddelde zoektijd in de Kences monitor is 3 maanden, in het gemeentelijke onderzoek is dit 4,5 maand.
- Waar in het gemeentelijke onderzoek het belang van huisgenoten meermaals terugkomt, wordt dit in de Kences monitor niet expliciet benoemd, hier wordt vooral de focus gelegd op het wel of niet hebben van eigen voorzieningen.

- De gemiddelde woonlasten zijn volgens de Kences monitor € 450, volgens het gemeentelijke onderzoek € 670.

Naast enkele verschillen zijn er ook overeenkomsten tussen beide onderzoeken. Uit het gemeentelijke onderzoek blijkt dat degenen die binnen één jaar willen verhuizen, dit willen doen naar een zelfstandige woning. Dit kan een meerkamer huur- of koopwoning zijn, of eenkamerwoning met eigen voorzieningen. De voorkeur naar een meer- of eenkamerwoning met eigen voorzieningen komt ook terug in de Kences monitor.

Vervolg gemeentelijke onderzoek

Het gemeentelijke onderzoek bestaat uit een kwantitatief en kwalitatief gedeelte. Het kwantitatieve deel is afgerond met de afgenomen vragenlijst en rapportage hierover. Met het kwalitatieve deel wordt vervolgd in januari 2022, waarin in gesprekken met jongeren en studenten verder gesproken zal worden. Participanten voor deze interviews zijn geworven via de vragenlijst, hierin hebben de respondenten kunnen aangeven of ze bereid zijn geïnterviewd te worden.

Beleid jongerenhuisvesting

We informeren u hieronder over de uitwerking van ons beleid met betrekking tot jongeren- en studentenhuisvesting. Allereerst geven we toelichting over het proces van onttrekkingsvergunningen en de verhuurdersvergunning. Vervolgens informeren we over de kwaliteitsslag in de bestaande voorraad, short stay en over het ‘Convenant Studenten- en Jongerenhuisvesting in Groningen 2019-2022 (BouwJong 2.0)’.

Onttrekkingsvergunningen

Door het aanscherpen van onze beleidsregels voor onttrekkingsvergunningen in 2017, daalt het aantal verleende vergunningen jaarlijks. In 2020 zijn er tot op heden geen aanvragen ontvangen.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Verleende vergunningen	201	112	92	69	27	0	0	0	0	0

Tabel 4: Aantal verleende omzettingsvergunningen tot 1 september 2020 (Bron: gemeente Groningen)

Het totaal aantal adressen met een onttrekkingsvergunning is op dit moment is 5.334, waarvan 1.330 met een beperkte onttrekkingsvergunning.

Beperkte onttrekkingsvergunningen

Tot 1 juli 2017 was het mogelijk om een beperkte onttrekkingsvergunning aan te vragen (voor panden die reeds aan 3 of meer bewoners werden verhuurd). Aanvragen van na 1 juli 2017 zijn geweigerd. Dat heeft geleid tot veel procedures. De rechtbank heeft een andere benadering gekozen. De rechtbank stelt dat verhuurders die na 1 juli 2015 drie kamers aan drie studenten wil verhuren “onttrekt” en heeft daarvoor een onttrekkingsvergunning nodig. Maar wie dat vóór 1 juli 2015 al deed, “onttrekt” niet. Verhuurder had al onttrokken en voor het voortzetten van die bestaande situaties geldt geen onttrekkingsvergunningsplicht.

Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State zijn enkele situaties herzien en zijn er in 2021 (t/m augustus) 48 vergunningen verleend.

Omzetten onzelfstandige kamerverhuur naar zelfstandige appartementen

Voor het MJP 2021-2024 hebben we de beleidsregel die het mogelijk maakt om onzelfstandige eenheden (kamers) om te zetten naar zelfstandige eenheden (studio's) geëvalueerd. De bevindingen gaven op dat moment geen aanleiding om de beleidsregel aan te passen. We hebben aangegeven dat we de ontwikkeling blijven volgen en een terugkoppeling hiervan geven in het MJP 2022-2025.

Cijfers

Voor het omzetten van kamers naar studio's heeft een aanvrager twee vergunningen nodig: 1. een omgevingsvergunning voor bouwen (OVA) en 2. een woningvormingsvergunning (WVV). De OVA is gebaseerd op bouwregelgeving en de WVV op de huisvestingsverordening. Bij omzettingen zijn beide vergunningen noodzakelijk. Een WVV wordt vaak later aangevraagd omdat deze nodig is voor het in gebruik nemen van het pand. Gezien het voorgaande hebben we tot op heden enkel het aantal WVV's aan de raad gecommuniceerd. Dit om dubbelingen te voorkomen.

In het MJP 2021-2024 ging het om de volgende aantallen:

	2016	2017	2018	2019	2020 (t/m 31-8) ^[1]
Verleende vergunningen (WVV)	8	31	27	37	40

[1] Tussen 31-8-2020 en 31-12-2020 zijn er nog 24 WVV's verleend (totaal 2020 = 64).

Behoudens wat verloop in tijd zou er geen verschil mogen zitten tussen het aantal OVA's en WVV's. Echter uit onderzoek door VTH is gebleken dat door sommige initiatiefnemers wel een OVA wordt aangevraagd, maar vaak WVV. Er worden dus meer kamerverhuurpanden omgezet naar studio's dan wij hebben voorzien, zie onderstaande tabel. In 2019 gaat het om 100 omgezette panden in plaats van 37 en in 2020 om 170 omgezette panden in plaats van 64.

Aantal omgezette kamerverhuurpanden	2019	2020
Cijfers MJP 2021-2024 o.b.v. WVV	37	64
Cijfers VTH o.b.v. OVA	100	170

Vervolg

Op basis van voorgenoemde cijfers, maar tevens door signalen van bewoners, beleggers en makelaars kan worden geconstateerd dat de beleidsregels (te) goed werkt. We zijn daarom voornemens om de regeling af te schaffen en werken deze wijziging uit in het omgevingsplan. Naast het omgevingsplan moet ook de huisvestingsverordening worden aangepast. De komende maanden werken we het voorgaande verder uit.

Verhuurdersvergunning

Evaluatie verhuurdersvergunning

Op 1 januari 2019 is de uitrol van de verhuurdersvergunning gestart. De verhuurdersvergunning is ingevoerd met als doel meer grip te krijgen op misstanden die zich voordoen op de kamerverhuurmarkt. Alle verhuurders die op 1 januari 2019 in bezit waren van een onttrekkingsvergunning hebben een verhuurdersvergunning ontvangen. In totaal betreft dit ruim 5.500 vergunningen.

Begin dit jaar hebben we het stelsel geëvalueerd. Op een schaal van 0-100% gaven de betrokken afdelingen aan dat de verhuurdersvergunning, op de wijze waarop hij nu wordt ingezet, voor circa 60% bijdraagt aan het behalen van het doel. De preventieve werking van het stelsel, de bijvangst die het heeft opgeleverd en de ontwikkeling van het dashboard, kunnen als belangrijkste succesfactoren worden benoemd. Daarnaast waren er nog een aantal verbeterpunten, namelijk dat er behoefte was aan een concreet stappenplan, meer capaciteit en nauwkeurige communicatie.

Efficiënter en effectiever handhaven

In de evaluatie is aangegeven dat we op twee manieren trachten efficiënter en effectiever te handhaven, namelijk aan de hand van data gedreven handhaving (dashboard) en een handhavingsprotocol.

Data-gedreven handhaving moet er voor zorgen dat we de beschikbare data beter kunnen ontsluiten en bundelen, waardoor we ons beter kunnen focussen op de echt slechte verhuurders of hotspots. Deze data is ontsloten in een dashboard. De eerste versie van het dashboard is in september uitgerold. "Pak nou de hand, stel niet te veel vragen, je kunt niet als enige de huisjesmelkers zich laten gedragen" hebben we bij de uitrol tevens onderzoek gedaan naar het koppelen van de uitspraken van de huurcommissie aan het dashboard. Dit is mogelijk, maar heeft de afgelopen periode geen prioriteit gehad. De data van de huurcommissie loopt namelijk ruim een half jaar achter, dus we hebben gekozen om in eerste instantie andere actuele data te koppelen.

We zijn hierbij gekomen tot de volgende 8 indicatoren:

1. Kopers met meer dan 10 transacties per maand;
2. Drie of meer zelfstandige bewoners zonder omzettingsvergunning;
3. Vijf of meer zelfstandige bewoners zonder gebruiksbesluitmelding;
4. Adressen met minder dan 12 m² per bewoner;
5. Aantal koopsituaties met een transactiebedrag van meer dan 1 miljoen;
6. Adressen bewoond zonder woonfunctie;
7. Adressen met overlastklachten;
8. Adressen met meldingen ongewenst verhuurgedrag.

Tevens geeft het dashboard een signaal bij een score op meer dan drie indicatoren en is het mogelijk om op adres te zoeken. Het dashboard geeft op dit moment bijvoorbeeld aan dat er ruim 1.400 adressen zijn welke worden bewoond door drie of meer bewoners (geen huishouden) zonder omzettingsvergunning. En dat er bij 200 adressen sprake is van overbewoning. Het voorgaande vraagt om nauwkeurig onderzoek, maar geeft VTH wel de mogelijkheid om effectief en actief te handhaven op misstanden.

Om de misstanden te kunnen beoordelen heeft VTH halverwege dit jaar een intern handhavingsprotocol opgesteld. Dit protocol bestaat uit een beoordelingskader aan de hand waarvan klachten gewaardeerd kunnen worden. De aankomende periode moet uitwijzen of door middel van dit protocol klachten effectiever en eenduidiger opgepakt kunnen worden.

Communicatie

Naar aanleiding van de motie “Er komt een communicatieplan, die je normaal alleen in films ziet” van Student&Stad, PvdA, VVD en PVV hebben we voor de zomer een bondig communicatieplan opgesteld. Het communicatieplan richt zich op studenten, bewoners, makelaars/bemiddelaars en verhuurders. In de communicatieplan is aangegeven dat we de communicatie over de verhuurdersvergunning via drie sporen willen verbeteren, namelijk: 1. Social media-campagne, 2. Informatieflyer op de Keiweek en 3. Abri/postercampagne.

De social media-campagne en de informatieflyer zijn/worden uitgevoerd. We abri/postercampagne moet nog nadere invulling krijgen. De postercampagne wordt begin december uitgerold. We zijn voornemens de posters ook via onze convenantpartners te verspreiden.

Convenant Studenten- en Jongerenhuisvesting in Groningen 2019-2022 (BouwJong 2.0)

Zoals bekend is de algemene doelstelling van het convenant om gezamenlijk en structureel een betere aansluiting te bewerkstelligen tussen de vraag naar en het aanbod van jongerenhuisvesting in Groningen. Deze doelstelling is vertaald naar afspraken voor de korte termijn – noodopvang voor internationale studenten– en de lange termijn – structurele huisvesting voor jongeren en studenten.

Korte termijn: noodopvang 2021

Sinds 2018 organiseren wij samen met de convenantpartners piek/noodopvang voor eerstejaars internationale studenten. Vanwege de coronacrisis was het in 2020 niet nodig om opvang te organiseren. Dit jaar werd er door de onderwijsinstellingen wel een groei in de instroom voorzien van circa 10 procent.

Om een inschatting te maken van de benodigde opvang kijken we naast de instroom ook naar wat er specifiek door deze doelgroep de afgelopen jaren is bijgebouwd. Vlak voor aanvang van het nieuwe studiejaar werd Reitemakersrijge 13 geopend met 165 eenheden. Daarnaast konden in juli de eerste studenten hun studio/appartement in de Zwarte Doos bewonen. Dit complex is niet specifiek voor internationale studenten, maar zorgt wel voor doorstroming op de markt. Tevens werden er specifiek voor deze doelgroep ook ruim 120 eenheden onttrokken (SSH; Van Swietenlaan). Daarnaast werd het contingent van de onderwijsinstellingen aangescherpt en werd de Esdoornflat niet meer ingezet voor de huisvesting van internationale studenten. Op basis van een nauwkeurige afweging van het voorgaande werd besloten om voor de noodopvang minimaal 150 bedden te realiseren in The Village en Martinihouse.

Deze bedden waren sneller bezet dan vooraf voorzien, waarna de partners hebben besloten op te schalen bij hostels en hotels. Deze hostels en hotels zijn voor een korte periode ingezet voor de 'piek

in de piek'. Op het moment van schrijven is de Martinihouse nog vrijwel volledig bezet en zijn bij The Village nog 20 van de 85 bedden bezet. Het verblijf bij The Village stopt op 1 november en de Martinihouse blijft nog geopend tot de kerstvakantie.

De piek/noodopvang is voorgaande jaren voor een kortere periode ingezet. Dit jaar is gebleken dat de noodopvang sneller is volgestroomd dan vooraf ingeschat en daarnaast komt de doorstroming van de noodopvang naar reguliere huisvesting minder goed op gang. Het voorgaande wordt hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt door de zeer krappe woningmarkt in Groningen. De noodopvang wordt afgesloten met een evaluatie. De bevindingen zullen wij met uw raad delen en meenemen als leerpunten voor volgend studiejaar.

Lange termijn: wonen op het Zernike en lobby richting het Rijk

In het convenant is opgenomen dat we in gezamenlijkheid werken aan een lange termijn behoefte van 1.000 tot 1.500 eenheden. Recent onderzoek laat zien dat de behoefte aan de bovenkant van deze bandbreedte ligt. Zoals bekend is het Zernike in beeld om deze eenheden te realiseren. Op de haalbaarheid van onze visie op het Zernike te toetsen hebben we in oktober een marktconsultatie onder corporaties en marktpartijen gehouden.

Medio november hebben we de reacties van voorgenoemde partijen ontvangen. Naar aanleiding van de reacties zullen wij waar nodig onze visie en voorwaarden aanscherpen. Het voorgaande zal vervolgens worden gebruikt voor het starten van een tenderprocedure. Het streven is om in 2025 de eerste eenheden op Zernike Campus op te leveren.

Dit jaar is opnieuw gebleken dat de huisvesting van, voornamelijk internationale studenten, een urgent probleem is. Enkel bijbouwen voor deze doelgroep zal dit probleem onvoldoende oplossen. Gemeenten en onderwijsinstellingen moeten meer instrumenten in handen krijgen om de instroom van studenten beter te kunnen afstemmen op de capaciteit van het onderwijs en de woningmarkt. Hiervoor hebben we de hulp van de landelijke politiek hard nodig. Wij roepen dan ook de landelijke politiek op om wettelijke mogelijkheden te creëren voor de benodigde instrumenten. Hiervoor zullen wij een stevige lobby voeren.

Wederkerigheid tussen studenten en andere stadgers

We streven naar evenwichtige wijken, waarin studenten en andere stadgers op een goede manier naast elkaar kunnen samenleven. Dat doen we enerzijds door het aanscherpen van beleidsregels en de inzet op een kwalitatieve verbetering van de huisvesting voor jongeren en studenten, anderzijds door inzet op samenwerking. WIJS is hier een sprekend voorbeeld van deze samenwerking. Studenten doen hier ervaring op in de samenleving en de samenleving profiteert van de kennis en het talent van de student.

WIJS in Groningen

Jaarlijks geven wij u in het MJP een korte terugblik op de werkzaamheden en ontwikkelingen van WIJS. Dit jaar informeren wij u tevens over de continuering van de samenwerkingsovereenkomst met Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool, WIJ Groningen, Alfa College, Noorderpoort en Gemeente Groningen en de toekomst van WIJS.

Bij WIJS doen studenten van verschillende onderwijsniveaus en opleidingen ervaring op in de samenleving en heeft de samenleving profijt van de kennis en talenten van studenten. WIJS brengt studenten en andere inwoners van de gemeente Groningen samen, mede door de kennis van studenten in te zetten en ondersteuning aan te bieden aan inwoners van de gemeente. Daarnaast organiseert WIJS in de hele gemeente activiteiten, zoals lezingen over armoede, voorlichting over gezonde voeding en bijeenkomsten voor startende ondernemers. Ook doet WIJS in opdracht van maatschappelijke opdrachtgevers onderzoek naar bijvoorbeeld leefbaarheid in straten, gezonde leefstijl of burgerinitiatieven in wijken.

Samenwerkingsverband

In de afgelopen jaren is WIJS een vaste waarde geworden in de stad. Er wordt vanuit meerdere locaties gewerkt (de Ruimte in Paddepoel, Floreshuis in de Korrewegwijk, Cortinghuis de Hoogte en het Forum).

De samenwerking WIJS is gestart met WIJ Groningen, Hanzehogeschool en de Gemeente Groningen, maar is de afgelopen jaren uitgebreid met de Rijksuniversiteit Groningen, het ALFA College en het Noorderpoort College. Daarnaast draait de co-creatieve werkomgeving in Paddepoel (De Ruimte) vanaf 1 augustus 2021 weer op volle toeren. Op deze locatie werkt WIJS samen met de SNS bank aan financiële zelfredzaamheid van inwoners en zet men in op het organiseren van bijeenkomsten die bijdragen aan het onderwijs en aan de andere doelgroep van de bank; opwaarts mobielen.

Het Akkoord van Groningen steunt WIJS via de City Deal Kennismaken (een subsidieregeling van Ministerie van Binnenlandse zaken en Ministerie van Onderwijs). Deze financiële impuls heeft het onder andere mogelijk gemaakt dat er een learning community (SamenWIJS) is opgezet tussen MBO-HBO-WO studenten. Dit jaar is deze subsidie wederom toegekend aan de kennisinstellingen, waardoor de kennisinstellingen meer FTE's vrij kunnen maken om te investeren in WIJS.

Tot slot vormt WIJS in de Regiodeal Groningen Noord (die het College met het Rijk heeft gesloten) een partner, vooral op het onderdeel meedoen. WIJS wordt voor het gemeentelijk aandeel vanuit de gebiedsteams West en Oude wijken en Stadsontwikkeling gefinancierd. Uitbreiding van taken worden in de nabije toekomst vooral langs die weg en in evenredigheid met de andere samenwerkingspartners bekostigd.

Publiek en economisch domein

WIJS is in de afgelopen jaren succesvol gebleken in het sociaal domein, daar blijft het dus ook gewoon doen waar het goed in is; inwoners ondersteunen en onderwijs verbinden aan maatschappelijk vraagstukken binnen het sociaal domein. WIJS ziet ook kansen om binnen het publiek en economisch domein haar vleugels uit te slaan en onderwijs te gaan verbinden aan vraagstukken in het publiek domein en binnen ondernemend Groningen. Deze route zal WIJS de komende gaan onderzoeken.

Meerjarenplan

De samenwerkingsovereenkomst WIJS (Gemeente Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool, WIJ Groningen, Alfa College en Noorderpoort) in de huidige vorm loopt tot juni 2022. Alle deelnemende partijen hebben aangegeven de samenwerking voort te willen zetten en voor langere termijn aan te willen gaan. WIJS werkt momenteel aan een meerjarenplan waar toegewerkt wordt naar structurele inbedding. Wij streven daarbij naar een zo evenwichtig mogelijke verdeling tussen alle deelnemende partijen, waarbij naast FTE's ook huur en begeleiding/coördinatie zijn inbegrepen.

Bezoek aan WIJS?

Dat kan! U kunt een werkbezoek plannen door contact op te nemen met info@wijsgroningen.nl.

4. Meerjarenprogramma Mobiliteit 2022-2025

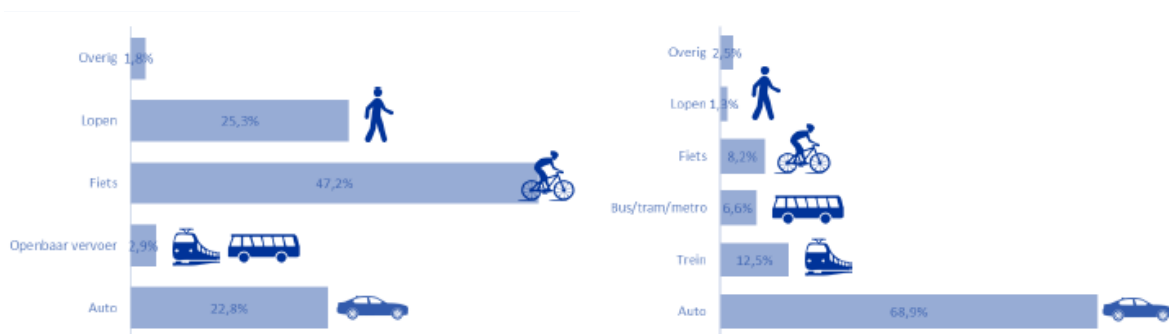
4.1 Inleiding

Het Meerjarenprogramma Mobiliteit 2022-2025 beschrijft hoe wij de komende jaren blijven werken aan een goed bereikbare gemeente met een aantrekkelijke, veilige en gezonde leefomgeving. Het is ons concrete uitvoeringsprogramma voor de periode 2022-2025 waarin we op hoofdlijnen weergeven welke projecten en activiteiten we zelf doen of waarin we samenwerken met onze partners. Uiteraard is het programma in lijn met de ambities uit onze omgevingsvisie The Next City en de onlangs vastgestelde Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg, maar het sluit ook naadloos aan bij de situatie van vandaag. Het Programma Mobiliteit loopt uiteen van visie- en beleidsvorming, onderzoek en innovatie tot talloze grote en kleinere projecten of individuele maatregelen.

Met een stevig groeiende gemeente blijft het een flinke uitdaging om de impact van het verkeer op het stedelijk gebied zoveel mogelijk in balans te houden met aantrekkelijkheid en leefbaarheid. We willen onze mobiliteit zo inrichten dat personen en goederen niet alleen zo snel mogelijk van A naar B reizen, maar dat we ook een gemeente willen zijn waar het fijn is om te zijn en te verblijven. Dat betekent meer groen en aantrekkelijke openbare ruimtes en minder geluidbelasting, luchtvervuiling en verkeersonveiligheid. En dat is goed voor de gezondheid en het welzijn van onze inwoners. Uiteraard houden we daarbij het belang van mobiliteit voor het maatschappelijk en economisch functioneren altijd voor ogen.

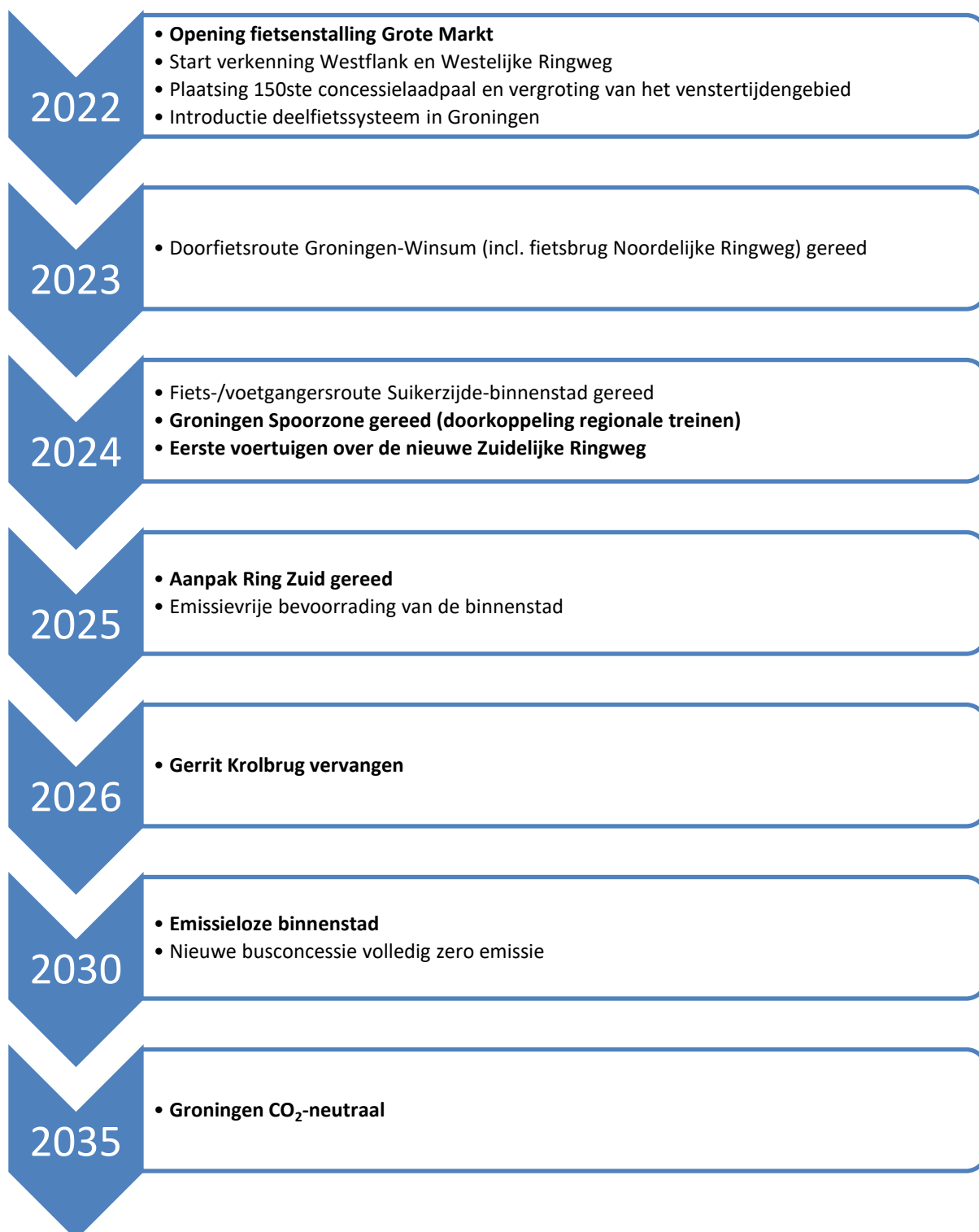
Het terugdringen van de CO₂-uitstoot in het kader van de klimaatcrisis vraagt in de eerste plaats om minder mobiliteit en in de tweede plaats om een transitie naar minder ruimte innemende en emissievrije mobiliteit. Dat betekent dat het speelveld rond mobiliteit de komende tijd flink moet veranderen. De coronacrisis heeft laten zien dat we onszelf minder vaak hoeven te verplaatsen als we meer thuis werken en vaker online onderwijs volgen. Als de pandemie straks helemaal voorbij is, willen we dit blijven vasthouden. Dat is ook waar onze nieuwe Mobiliteitsvisie voor staat.

Onze gemeente bestaat uit een compacte stad met daaromheen een aantrekkelijk landelijk gebied met compacte dorpen. We zijn een groeiende gemeente die een sterke (boven)regionale rol vervult in de regio. Deze kenmerken zien we terug in de opbouw van onze mobiliteit en de ontwikkeling daarvan. Lopen en fietsen – de meest gezonde en duurzame manieren om je te verplaatsen – zijn binnen de gemeente samen verantwoordelijk voor bijna driekwart van alle verplaatsingen (bron CBS) (zie figuur 1). Daarentegen is de autoafhankelijkheid in de regio juist erg groot: ruim twee derde van alle verplaatsingen van en naar onze gemeente gaat per auto. De samenstelling en verandering van mobiliteitspatronen in onze gemeente, maar ook daarbuiten, vormen belangrijke bouwstenen voor het Programma Mobiliteit.

Figuur 1 Verplaatsingen in de gemeente Groningen en van/naar de gemeente Groningen (bron CBS)

Het Meerjarenprogramma Mobiliteit 2022-2025 schetst de lijn voor de komende jaren op mobiliteitsgebied. Daarnaast agendeert het nieuwe ontwikkelingen en belicht het de bijbehorende financiële kant. De hoogtepunten van onze mobiliteitsagenda voor de komende jaren zijn weergegeven in het volgende schema.

4.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022

In deze paragraaf beschrijven we de belangrijkste activiteiten binnen het Programma Mobiliteit waar we de komende periode, maar vooral in 2022, aan werken. We beginnen met de grootste twee opgaven waaraan we onverminderd werken: Aanpak Ring Zuid en Groningen Spoorzone. Vervolgens gaan we in hoofdlijnen in op onze drie inhoudelijke opgaven: vervoerswijzen, impact op de directe omgeving en slim en duurzaam.

Bijlage 1 vormt het overzicht van alle mobiliteitsprojecten voor de periode 2022-2025 voor zover die nu bekend zijn en de (soms) indicatieve inzet van financiële middelen. Het betreft de projecten die wij als gemeente realiseren, projecten die wij (gedeeltelijk) financieren en projecten die (gedeeltelijk) op ons grondgebied worden uitgevoerd, uiteraard in nauwe samenwerking met andere overheden en partijen.

Programma Mobiliteit

Wij willen dat Groningen:

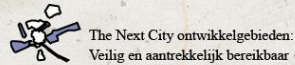
- *Lopen, fietsen en het openbare vervoer stimuleert en de auto faciliteert*
- *Voor iedereen goed bereikbaar is en blijft op een veilige en duurzame manier*
- *Voorrang geeft aan innovatieve en schone vormen van personen- en goederen vervoer.*

Thema's en Onderzoek

- opstellen uitvoeringsprogramma doorwaadbare stad
- Opstellen routekaart OV 2040 en Routekaart Hubs
- Uitvoeren fietsprojecten uit Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2022
- Verbeteren bestaande en nieuwe treinverbindingen (zoals Lelylijn) en opwaarderen openbaar vervoer voorzieningen
- Uitbreiding betaald parkeren en invoeren parkeernormen auto én fiets
- Aanpak van (objectieve en subjectieve) verkeersveiligheidsknelpunten
- Duurzame en slimme Mobiliteit: elektrisch laden, Mobility as a service (MaaS), deelmobiliteit, digitalisering en Verkeersmanagement
- Stedelijke Logistiek: zero-emissiezone voor stadslogistiek in 2025 inclusief handhaving, monitoring en ontheffingenbeleid
- Onderzoek naar fietsenstalling binnenstad west

Legenda

Strategie en Uitvoering

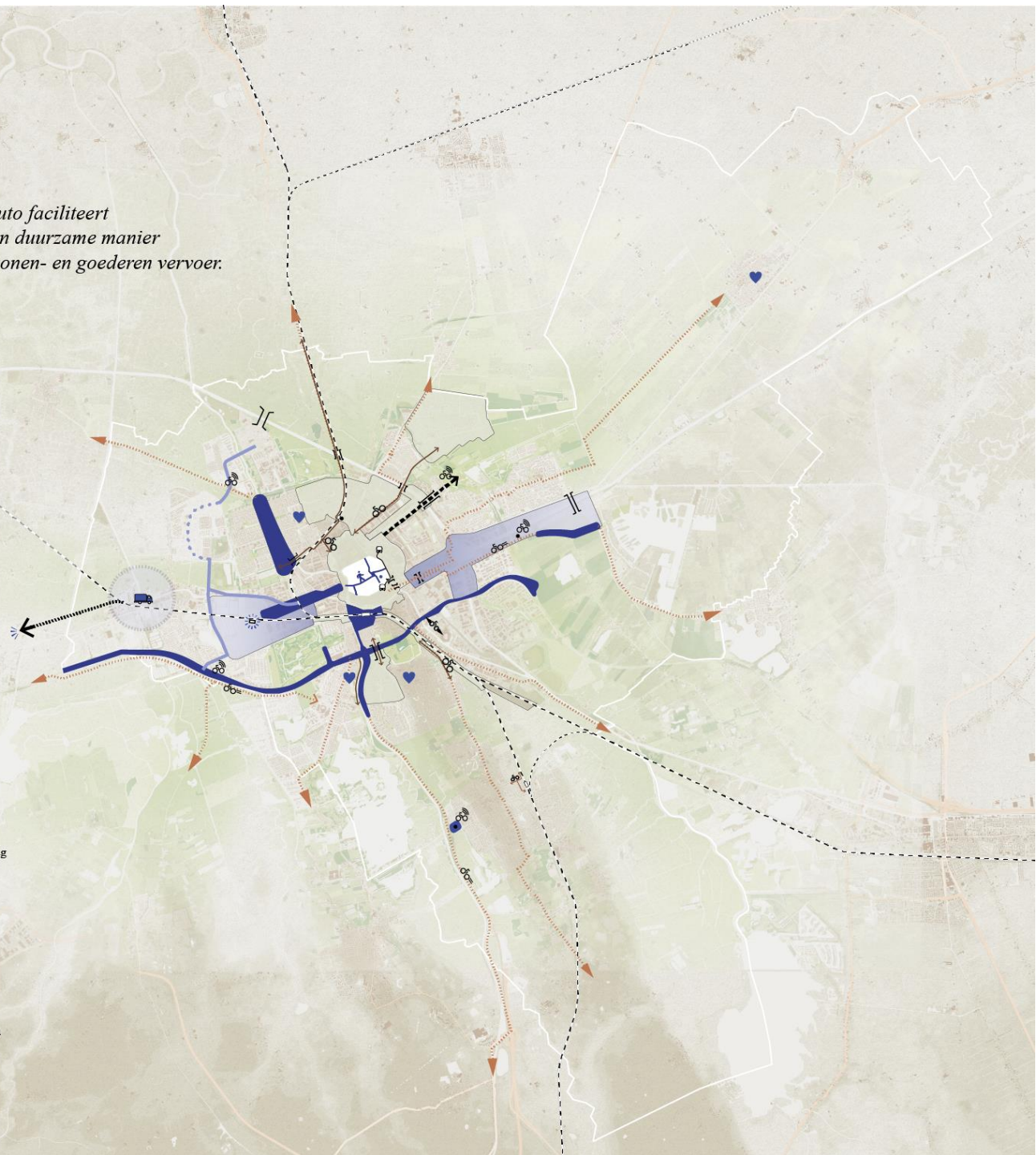
The Next City ontwikkelgebieden:
Veilig en aantrekkelijk bereikbaar

Goed bereikbare gemeente

- Aanpak Ring Zuid, Ring West, Meerstad-Binnenstad, Suiker-Binnenstad
- Herinrichting binnenstad: 'Ruimte voor Jou'
- Stationslocatie aan de Suiker
- Westflank: Onderzoek naar gebiedsontsluiting
- Doorfietsroute naar Assen, Leek, Winsum en Meerstad/Harkstede
- Uitvoering Kattenbrug, brug Stadshavens, Gerrit Krolbrug, Paddepoelsterbrug
- Extra fietsenstallingen station Groningen Noord
- Uitwerking voorkeursvariant Oosterhamrikzone
- Verbeteren Fietsbereikbaarheid Europapark
- Herkenbaarheid regionale doorfietsroutes
- Suikerbietenroute
- Lelylijn

Bijdragen aan aangename, veilige en gezonde leefomgeving

- Zero-emissiezone voor Stedelijke Logistiek
- Aanpak Groningen Spoorzone
- Extra aandacht voor winkelcentra Paddepoel, Overwinningplein, Koopmansplein, Helperplein
- Kwalitatieve fietsverbindingen
- Fietsstraten Korteweg en Rummerinkhof, Kerklaan en Helperzoom Noord
- Fietsenstalling Grote Markt
- Bussen over Oost
- introductie deelfietssysteem

4.2.1 Grootste opgaven

Aanpak Ring Zuid

Ook de komende jaren blijft de Aanpak Ring Zuid (ARZ) het grootste project binnen het Programma Mobiliteit. Het betreft hier de grootschalige ombouw van de Zuidelijke Ringweg die de bereikbaarheid, de doorstroming, de leefbaarheid en de veiligheid verbetert. Dat is ook hard nodig, want deze belangrijkste toegangspoort van de stad dreigt dicht te slibben door de groei die onze gemeente doormaakt. Met de ombouw van de Zuidelijke Ringweg leggen we een solide basis voor de toekomst.

De werkzaamheden aan de Zuidelijke Ringweg zijn in volle gang en zichtbaar voor iedereen. Op de website <https://www.aanpakringzuid.nl/uitvoering/actuele-werkzaamheden> zijn alle werkzaamheden weergegeven. Tijdens de aanleg van een nieuwe Zuidelijke Ringweg hebben we te maken met extra hinder op de weg zelf, maar ook op de toeleidende wegen. Bovendien leiden de werkzaamheden ook tot overlast voor omwonenden. Meest in het oog springende activiteit is de realisatie van de zogenaamde tijdelijke 'T Julianaplein', waarbij het 'plein' tijdelijk verschoven wordt, zodat de aansluiting op de verdiepte ligging van de Zuidelijke Ringweg kan worden gebouwd. Gezien de impact van het project op de verkeersstructuur en de omvang en complexiteit van dit project blijft een goede uitvoering onze hoogste prioriteit hebben. Het gaat daarbij overigens niet alleen om werkzaamheden binnen het plangebied zelf, maar juist ook om de aansluiting op de rest van het verkeersnetwerk. Om de hinder zoveel mogelijk te beperken is Groningen Bereikbaar opgericht. Samen met collega-overheden, het bedrijfsleven en het onderwijs werkt Groningen Bereikbaar dagelijks aan het beschikbaar maken van (reis)alternatieven, communiceert ze over de diverse (deel)projecten en probeert ze grip te houden op de totale uitvoeringsplanning van projecten. In 2024 kan de hoofdverkeersrijbaan gebruikt worden door het autoverkeer. Het jaar daarop worden de laatste werkzaamheden afgerond.

Groningen Spoorzone

De ombouw van het Hoofdstation, het belangrijkste en grootste openbaar vervoerknooppunt van Noord-Nederland, is in volle gang. Met het project Groningen Spoorzone wordt de bereikbaarheid van Groningen per spoor in de toekomst sterk verbeterd. Met extra treinen, treinen die bij het Hoofdstation door kunnen rijden (en niet allemaal eindigen) en verbeterde overstapmogelijkheden tussen regionale en landelijke treinen, maar ook met andere modaliteiten als bus en fiets, realiseren we veel (tijd)winst voor de reizigers. Uiteraard krijgt de fiets een prominente plek bij het station. Behalve de aanleg van een fietstunnel onder het spoor breiden we de stallingscapaciteit uit naar 17.500 plekken, grotendeels in een nieuwe ondergrondse fietsstalling aan de zuidzijde. Het accent van de werkzaamheden bij het Hoofdstation ligt in 2022 voornamelijk op de realisatie van de reizigerstunnel.

Station Groningen Europapark is inmiddels uitgebreid met een extra spoor en een perron. Tevens is het voormalige opstel terrein voor treinen verhuisd naar Haren waardoor aan de zuidzijde van het Hoofdstation ruimte is ontstaan voor nieuwe ontwikkelingen. Stationsgebied Zuid groeit naar verwachting uit tot een autoluwe toplocatie met functies als wonen, werken en verblijven. Ook het nieuwe cultuurcentrum komt hier. Verder werken we aan een uitstekende (loop)verbinding tussen het Hoofdstation, Martiniplaza en het Stadspark via de Parkweg (zie ook Programma Ruimtelijke Economie). De insnijding van het Emmaviaduct, waarbij nieuwe op- en afritten in het midden van het Emmaviaduct gemaakt worden, moet ervoor zorgen dat bussen van en naar het zuiden een directe toegang tot het nieuwe busstation krijgen. Naar verwachting vindt hierover in 2022 definitieve besluitvorming plaats.

De aanleg van een nieuwe bustunnel, de verplaatsing van het busstation naar de zuidzijde en een rechtstreekse ontsluiting van het nieuwe busstation op het Emmaviaduct moeten de Stationsweg

langs het Hoofdstation ontlasten. Dit biedt kansen voor de herinrichting van het stationsvoorplein en het verbeteren van de loopstromen tussen de binnenstad en het stationsgebied. De huidige planning gaat ervan uit dat de verbouw van het Hoofdstation in 2024 kan worden afgerond en dat ook de verplaatsing van de bussen naar het nieuwe busstation dan een feit is.

4.2.2 Opgaven Vervoerswijzen

Uitgangspunt van ons mobiliteitsbeleid is om lopen, fietsen en het openbaar vervoer zoveel mogelijk te stimuleren en de auto daar waar noodzakelijk te faciliteren. Met een stevig groeiende gemeente is het een flinke uitdaging om de impact van het (auto)verkeer zoveel mogelijk in balans te houden met aantrekkelijkheid en leefbaarheid. Samen met het terugdringen van de CO₂-uitstoot in het kader van de klimaatcrisis vraagt dit om een transitie naar minder ruimte innemende en emissievrije mobiliteit. Het speelveld rond mobiliteit gaat de komende tijd hierdoor flink veranderen.

Actieve Mobiliteit (lopen en fietsen)

Met de vaststelling van de Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg zetten we de voetganger voortaan op één als het gaat om je te verplaatsen, want lopen is immers de meest vanzelfsprekende, duurzame, gezonde en minst belastende manier. Uitgangspunt bij gebiedsontwikkelingen en nieuwbouw is dat er altijd een aantrekkelijke ruimte gecreëerd wordt voor voetgangers. En ook in de binnenstad, bijvoorbeeld bij de herinrichting van de Grote Markt, geven we ruim baan aan de voetganger. In de Leidraad Openbare Ruimte geven we aan hoe we de voetganger ook op andere plekken in de gemeente een centrale plek willen geven. Samen met het Rijk, andere steden en maatschappelijke organisaties werken we in de City Deal Ruimte voor Lopen gezamenlijk aan concrete plannen, innovatieve pilots en experimentele proeftuinen om het lopen nog meer op de kaart te zetten.

Naast lopen is de fiets het meest duurzame vervoermiddel waarop we ons richten met het Programma Mobiliteit. Hoewel er in Groningen al veel wordt gefietst, blijven we ons ook de komende jaren inzetten om nog meer mensen op de fiets te krijgen. Leidend daarbij zijn de projecten uit ons Uitvoeringsprogramma Fiets 2019-2022. Goede fietsvoorzieningen zijn essentieel om onze compacte stad en de omliggende dorpen leefbaar, veilig, bereikbaar en aantrekkelijk te houden. Bovendien verleidt het onze inwoners tot meer bewegen. Op het stedelijke fietsnetwerk zien we naast een sterke toename van het fietsgebruik ook een toename in diversiteit en snelheidsverschillen. Steeds meer gebruikersgroepen en voertuigen maken gebruik van het fietspad. En daardoor dreigen bepaalde groepen kwetsbare fietsers af te haken. Dat is iets wat we niet willen en daarom is een schaa sprong nodig voor de fiets die in de basis neerkomt op het verbeteren van het comfort en de veiligheid op fietspaden en het zoveel mogelijk spreiden van fietsstromen.

De komende tijd gaan we aan de slag met de volgende opgaven:

- Gezamenlijk met onze regionale partners blijven we inzetten op de aanleg van hoogwaardige doorfietsroutes die naadloos aansluiten op het stedelijke fietsnetwerk. Zo werken we momenteel aan de doorfietsroutes naar Winsum (inclusief een nieuwe fietsbrug over de Noordelijke Ringweg), Leek (met een nieuw viaduct over de A7) en Assen (vanaf de P+R Haren tot aan de Oosterbroeksebrug bij Glimmermade).
- Realiseren van nieuwe, ontbrekende schakels in ons hoofdfietsnetwerk. Zo beginnen we in 2022 met de bouw van de fiets-/voetgangerstunnel die onderdeel is van de nieuwe verbinding tussen de Admiraal de Ruyterlaan en het nieuwe stadsdeel Suikerzijde. En ook op het Europapark investeren we in nieuwe, aantrekkelijke fietsroutes.
- Opwaarderen van bestaande fietspaden waarbij we zoveel mogelijk proberen aan te sluiten bij andere werkzaamheden zoals (groot) onderhoud. Zo gaan we aan de slag met het verbreden en veiliger maken van het Sleedoorpad, de fietsvoorzieningen langs de Peizerweg (tussen Admiraal de Ruyterlaan en Paterswoldseweg), de Noorderstationsstraat en de Rijksweg Haren-

Glimmen. Vooruitlopend op de Aanpak Ring West verbeteren we bovendien de fietstunnels tussen Paddepoel en Vinkhuizen.

- Op plekken waar meer ruimte nodig is voor de fiets zetten we in op de realisatie van fietsstraten. In dat kader gaan we aan de slag met de Kerklaan (in Groningen), de Rummerinkhof, de Helperzoom-Noord en de Korreweg.
- Samen met Rijkswaterstaat werken we in 2022 de plannen voor een nieuwe Paddepoelsterbrug verder uit.

Weren van snorfietsen

Lopen en fietsen zijn gezond. Om voetgangers en fietsers zoveel mogelijk te beschermen tegen fijnstof gaan we in 2022 snorfietsen met een verbrandingsmotor weren op ruim 40 kilometer solitair fietspad. Op fietspaden die bijvoorbeeld in een park liggen of onderdeel zijn van een recreatieve route zijn snorfietsen met een brandstofmotor dan niet langer toegestaan. En ook in de binnenstad wijzen we straten aan waar snor- en bromfietsen (met een brandstofmotor) niet langer welkom zijn. Overigens verwachten we door de invoering van de helmplicht voor snorfietsen (1 januari 2023) sowieso een afname van het snorfietsbezit.

Openbaar Vervoer

In onze vastgestelde Mobiliteitsvisie zetten we sterk in op stimulering van het gebruik van duurzame mobiliteitsvormen zoals het openbaar vervoer. Dat is nodig om Groningen ook in de toekomst goed bereikbaar en tegelijkertijd leefbaar te houden. Hoewel er in de afgelopen jaren veel is geïnvesteerd in de verbetering en uitbreiding van het openbaar vervoer in, van en naar Groningen, loopt het systeem tegen de capaciteitsgrenzen aan. En ook ruimtelijk-economische ontwikkelingen in onze gemeente vragen om nieuwe en/of verbeterde verbindingen. Om richting te kunnen geven aan de doorontwikkeling van het openbaar vervoer stellen we in 2022 samen met de provincie Groningen en het OV-bureau Groningen Drenthe een Routekaart Openbaar Vervoer 2040 op. Hierin geven we concreet aan welke stappen we de komende twintig jaar zetten voor de realisatie van een toekomstbesteding openbaar vervoersysteem dat bijdraagt aan de ontwikkelingen van onze gemeente en regio.

Daarnaast werken we de komende jaren aan de volgende opgaven:

- Verbetering van de treinverbindingen met de Randstad en Bremen/Hamburg. Hiertoe nemen we deel aan lobbytrajecten in het kader van het Deltaplan Noord-Nederland (onder meer Lelylijn, Nedersaksenlijn en verbetering bestaand spoor) en de Wunderline. Bovendien verkennen we in 2022 welke ruimtereservering aan de westzijde van Groningen nodig is om voorbereid te zijn op mogelijke ontwikkelingen in het spoorvervoer, zoals de Lelylijn, de uitbreiding van de spoorlijn richting Leeuwarden en een nieuw station Suiker.
- Regionale verbindingen verder de stad inbrengen om reizigers rechtstreeks op hun bestemming te brengen in combinatie met het verbeteren van het voor- en natransport op de stations. Daarbij werken we in de eerste plaats aan de realisatie van het nieuwe Hoofdstation in het kader van Groningen Spoorzone (zie paragraaf 2.2.1 Grootste opgaven). En daarnaast onderzoeken we in 2022 mogelijkheden om Zernike Campus en andere belangrijke (ontwikkel)gebieden aan de oostzijde van Groningen beter te ontsluiten met het openbaar vervoer. Dit is een vervolg op het onderzoek dat in 2020 is uitgevoerd. In het huidige onderzoek worden samen de provincie Groningen extra railalternatieven onderzocht en wordt nader ingezoomd op de mogelijkheden een HOV-concept te ontwikkelen dat niet alleen de bereikbaarheid van Zernike Campus verbetert, maar ook andere (ontwikkel)gebieden ontsluit.
- Goede afstemming tussen de ruimtelijk-economische plannen en de doorontwikkeling van het openbaar vervoersysteem, zodat deze elkaar nog beter gaan versterken. Een goed voorbeeld hiervan is het onderzoek naar de mogelijkheden voor een nieuw station Suikerzijde in combinatie

met een westelijke OV-tangent die P+R Hoogkerk, station Suikerzijde en Zernike Campus met elkaar verbindt.

- Via het OV-bureau Groningen Drenthe nemen we deel aan een landelijk programma dat de ontwikkeling van het BRT-concept (*Bus Rapid Transit*: bussysteem waarbij met hoge frequentie en snelheid gereden wordt) in Nederland stimuleert. Erkenning van de kansen voor BRT in onze regio kan leiden tot extra investeringen in het openbaar vervoer in onze regio.
- In de afgelopen tijd zijn diverse openbaar vervoerverbindingen versneld door bussen minder ver door de wijken en dorpen te laten 'meanderen'. Belangrijk is dat er voor de minder zelfredzame reiziger goede reisalternatieven voorhanden zijn. Onder meer daarom zetten we in op meer hubs met een aanbod van deelmobiliteit en onderzoeken we of we meer fijnmazig, kleinschalig vervoer in de wijken, buurten en dorpen kunnen ontwikkelen.
- Vanaf begin 2022 rijden de bussen niet langer over de Grote Markt, maar via het Gedempte Kattendiep en de nieuwe Kattenbrug. We onderzoeken hoe we de betrouwbaarheid van het openbaar vervoer op deze nieuwe route kunnen vergroten. Ten behoeve van de minder mobiele reizigers starten we in samenwerking met de Werkgroep Toegankelijk Groningen een pilot voor alternatief vervoer in de binnenstad.

Auto

Ondanks dat we vooral inzetten op voetganger, fiets en (collectief) openbaar vervoer blijft de auto in alle toekomstscenario's nog langere tijd dominant aanwezig. Een stevige basisinfrastructuur blijft dan ook noodzakelijk, want autoverkeer hoort immers zo min mogelijk thuis in onze binnenstad, wijken of dorpen. Dit bestaat uit goed functionerende ringwegen met directe uitvalswegen naar de binnenstad, parkeergarages, werklocaties, voorzieningen, wijken en dorpen.

Voor het autoverkeer werken we de komende jaren bovendien aan de volgende opgaven:

- Om ervoor te zorgen dat het verkeer op ringwegen zoveel mogelijk kan doorstromen op een verkeersveilige manier willen we ook de Westelijke Ringweg ongelijkvloers maken. De ambitie is vanaf de afrit Kostverloren tot aan het Reitdiepplein. In 2022 werken we aan de onderbouwing van de verschillende alternatieven en varianten. Daarbij hebben we ook veel aandacht voor het verbeteren van de leefbaarheid en de ruimtelijke kwaliteit rondom de Westelijke Ringweg zelf en het verminderen van de barrièrewerking. Gezien het feit dat de ombouw van de Westelijke Ringweg nog een tijdje op zich laat wachten, vinden we het belangrijk om nu alvast een aantal tussentijdse maatregelen te nemen. Zo maken we medio 2022 de (omgeving van de) fietstunnels Pleiadenlaan en Zilverlaan-Friesestraatweg sociaal veiliger, werken we de innovatieve geluidsmaatregelen op de ringweg nader uit en denken we na over mogelijke fysieke maatregelen voor het Reitdiepplein.
- Behalve de gewenste ombouw van de Westelijke Ringweg staat er aan de westkant van Groningen de komende jaren meer te gebeuren. Een groot deel van onze woningbouwopgave wordt hier gerealiseerd in wijken als De Held III en Suikerzijde en er liggen zoekgebieden voor wind- en zonne-energie (zie ook het Programma Wonen en de Paragraaf Energie). Verder raakt Westpoort steeds voller (inclusief een toename van het aantal verplaatsingen) en heeft Cosun Beet Company (CBC) ambities om verder uit te breiden. Al deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van dit deel van onze gemeente. In de Westflankstudie denken we actief en integraal na over de opgaven die hier liggen ten aanzien van de autostructuur, de realisatie van nieuwe busroutes en de aanleg van ontbrekende schakels in het fietsnetwerk.
- Gezien de overlast die het fietsverkeer jaarlijks veroorzaakt en de toekomstige woningbouwontwikkelingen aan de westzijde van onze gemeente, zoeken we naar een structurele oplossing om het fietsverkeer van de bestaande routes af te halen. De zoektocht naar een oplossing gebeurt in samenhang met de andere ruimtelijke ontwikkelingen die in dit gebied spelen. Tegelijkertijd kijken wij ook naar maatregelen die we al op korte termijn kunnen treffen.

Daarmee willen we de overlast zo spoedig mogelijk beperken en de verkeerveiligheid voor met name de kwetsbare weggebruikers verbeteren.

- Op basis van het besluit van de gemeenteraad en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat wordt een nieuwe Gerrit Krolbrug gerealiseerd met een doorvaarthoogte van 4,5 meter. De bouw van deze brug wordt voorbereid door Rijkswaterstaat. Samen met de omgeving wordt hiervoor een Voorlopig Ontwerp uitgewerkt. De voorbereiding en de aanbesteding duren tot en met 2023. Naar verwachting start de bouw van de nieuwe Gerrit Krolbrug daarna. Oplevering staat gepland voor 2026.
- Samen met het Rijk en de provincie Groningen voeren we een MIRT-onderzoek uit naar de vervanging van de huidige busbaanbrug over het Van Starckenborghkanaal. Als gevolg van de verwachte groei van de scheepvaart en de opwaardering van de vaarweg Lemmer-Delfzijl is een nieuwe oeververbinding noodzakelijk om het openbaar vervoer ongestoord te kunnen laten rijden. In verband met de grootschalige gebiedsontwikkelingen en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in de Oosterhamrikzone heeft een nieuwe busroute door de Vinkenstraat/E. Thomassen à Tuessinklaan, inclusief een brug of aquaduct in het verlengde daarvan, onze voorkeur. Voor de volgende fase in het onderzoek is een projectbeslissing van het Rijk en afspraken over financiering nodig. Naar verwachting wordt hierover op zijn vroegst in 2022 een besluit genomen.
- We verkennen hoe we de bestaande wijkwinkelcentra zoals Paddepoel, Overwinningsplein, Helperplein en Koopmansplein (in Ten Boer) meer ruimte kunnen bieden voor de groeiende behoefte aan voorzieningen en de samenhang tussen alle ontwikkelingen kunnen vergroten (zie ook Programma Ruimtelijke Economie). Op die manier kunnen onze wijkvoorzieningen meegroeien met de bevolkingsgroei. Bij de herinrichting van de openbare ruimte nemen we zaken als een goede bereikbaarheid, verkeersveiligheid, benodigde parkeergelegenheid en een prettige verblijfskwaliteit mee.

De gemeente Groningen neemt samen met de provincie Groningen, Rijkswaterstaat en ProRail deel aan de samenwerkingsorganisatie Groningen Bereikbaar. Om onze gemeente ook tijdens de vele (weg)werkzaamheden bereikbaar te houden, voert Groningen Bereikbaar de centrale regie. Zo wordt bijvoorbeeld zoveel mogelijk rekening gehouden met uitvoeringsprojecten die gelijktijdig worden uitgevoerd. Bovendien probeert Groningen Bereikbaar zoveel mogelijk automobilisten ervan te overtuigen andere keuzes in hun reisgedrag te maken. Samen met bedrijfsleven, onderwijs en andere organisaties is een plan ontwikkeld om de mobiliteit beter te spreiden: een Gronings rooster. Daarbij zijn werk- en lestijden zodanig aangepast dat het openbaar vervoer zo optimaal mogelijk benut kan worden.

Ketenmobiliteit en Hubs

Niet iedere verplaatsing kan te voet, per fiets of met het openbaar vervoer gemaakt worden. In onze regio zijn bijvoorbeeld veel mensen afhankelijk van de auto. Dat betekent echter niet automatisch dat iedereen ook met de auto diep ons stedelijk gebied in moet kunnen rijden, want daarvoor is te weinig ruimte en het gaat ook ten koste van de leefkwaliteit. Ketenmobiliteit draagt bij aan een ruimte-efficiënt, schoon en gezond vervoerssysteem. Belangrijk is dan wel dat reizigers op een gemakkelijke manier kunnen overstappen van het ene vervoermiddel op het andere. In de provincies Groningen en Drenthe duiden we dergelijke locaties aan met 'hubs'. Een hub is echter meer dan alleen een knooppunt van mobiliteit. Het steeds uitgebreidere aanbod van voorzieningen zorgt ervoor dat hubs ook een sociaaleconomische functie vervullen.

Omdat verschillende vervoersnetwerken samenkomen op OV-knooppunten liggen daar de grootste kansen voor het (verder) stimuleren van ketenmobiliteit. Onze treinstations en P+R terreinen willen we verder uitbouwen door het toevoegen van nieuwe (hoogwaardige) vervoersdiensten. Onze gedachte daarbij is dat hoe breder het palet aan (deel)voorzieningen bij een hub is, hoe aantrekkelijker ketenmobiliteit wordt. Hoewel de P+R terreinen Hoogkerk, Haren, Meerstad,

Kardinge en Reitdiep in de basis goed zijn en uitstekend functioneren, is er een aantal concrete verbeterpunten waar we de komende tijd mee aan de slag willen. Opwaardering van de P+R Kardinge vindt plaats in het kader van de ontwikkeling van de Vitaliteitscampus Kardinge (zie ook Programma Ruimtelijke Economie).

Onze P+R terreinen en stations zijn vooral gericht op de regionale bereikbaarheid van onze gemeente. Een relatief nieuw fenomeen zijn lokale, kleinschalige hubs op centrale plekken in buurten, wijken en dorpen. Een fijnmazig netwerk van wijk- en dorpshubs kan een belangrijke rol vervullen als schakel tussen het reguliere openbaar vervoernetwerk, vraagafhankelijk vervoer en aanvullende (deel)mobiliteitsdiensten. We zien bovendien kansen om de wijk- en dorpshubs door te laten groeien tot de sociaaleconomische knooppunten voor de omgeving. In de ontwikkeling van wijk- en dorpshubs hebben wij als gemeente een belangrijke sturende rol, vergelijkbaar met onze rol bij de (door)ontwikkeling van bijvoorbeeld P+R terreinen. Om de (door)ontwikkeling van P+R en wijk- en dorpshubs gestructureerd aan te kunnen pakken, stellen we in 2022 een Routekaart Hubs op, waarvan de inhoud wordt afgestemd op de Routekaart Openbaar Vervoer 2040.

4.2.3 Opgaven impact op de directe omgeving

Onze ambities op het gebied van leefbaarheid, toegankelijkheid en veiligheid staan soms onder druk door de gevolgen van de (auto)mobiliteit. Daarom staat in ons mobiliteitsbeleid de leefkwaliteit centraal en hebben we afscheid genomen van de autologica bij het vormgeven van de openbare ruimte. Het betekent dat de snelheidslimiet op veel wegen binnen de bebouwde kom de komende jaren wordt teruggebracht naar 30 km/uur en we kritisch kijken naar autoparkeren. Hoewel we vinden dat de geparkeerde auto een plek nodig heeft, hoeft de geparkeerde auto niet altijd het eerste recht op een plek op straat te hebben. Om te voorkomen dat gestalde fietsen onze ambities voor de openbare ruimte op sommige plekken verder onder druk zetten, blijven we fietsers stimuleren hun fiets zoveel mogelijk te stallen op aangewezen plekken en zetten we ons in voor de realisatie van nieuwe fietsenstallingen.

Doorwaadbare Stad

In de Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg kiezen wij voor een 'doorwaadbare' gemeente. Dat is een gemeente waarin fietsen of lopen de makkelijkste manieren zijn om je te verplaatsen. Je kunt weliswaar nog steeds met de auto, maar het is niet langer vanzelfsprekend dat het zo snel mogelijk moet kunnen. Alleen voor de evidente stedelijke autobereikbaarheid of de doorstroming van het openbaar vervoer worden uitzonderingen gemaakt. Binnen de doorwaadbare gemeente krijgt de ringweg nog meer de functie als verdeelring voor de wijken en wordt het interwijk- en doorgaand verkeer in de wijken zoveel mogelijk ontmoedigd. Diverse fysieke ingrepen, zoals het knippen van autoroutes, dragen hieraan bij.

In 2022 stellen we een uitvoeringsprogramma op dat moet leiden tot een pakket van (voornamelijk infrastructurele) maatregelen. Eén van de meest prominente opgaven is het herinrichten van het (auto)verkeersnetwerk tot wegen waar de auto te gast is. Het gaat dan om de transformatie van 50 naar 30 km/uur, maar ook om de realisatie van autoknips zoals die in de Eikenlaan. Het ligt voor de hand om hiervoor zoveel mogelijk werk-met-werk te maken en daarom willen we bijvoorbeeld aansluiten bij groot onderhoud, rioolvervanging en de aanleg van het warmtenet. Het opstellen van het uitvoeringsprogramma vindt plaats in nauwe samenwerking met de zeven gebiedsteams van onze gemeente.

Verkeersveiligheid

Een verkeersveilige omgeving draagt in belangrijke mate bij aan het verbeteren van de leefkwaliteit van onze inwoners. Bovendien zorgt het ervoor dat mensen langer zelfstandig deel kunnen nemen aan het verkeer en dat ze zich sneller te voet of op de fiets verplaatsen. Een toenemende

verkeersdruk onder meer als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen heeft nadelige effecten op de verkeersveiligheid. Aan de hand van onze Aanpak Verkeersveiligheid blijven we ons ook de komende periode inzetten voor het aanpakken van knelpunten in onze gemeente. Daarbij kijken we zowel naar onveilige situaties als gevolg van verkeersongevallen (spoor 1) alsook naar meldingen vanuit de samenleving (spoor 2). Omdat we in onze gemeente – waar veel gefietst wordt – relatief veel (letsel)ongevallen met fietsers zien, focussen we ons vooral op deze verkeersdeelnemers. In 2022 gaan we concreet aan de slag met de Eeldersingel, de Paterswoldseweg (ter hoogte van Lepelaar) en de Parallelweg in Glimmen. Ook het Damsterplein richten we opnieuw in, met oog voor voetganger en fietser.

Onder de noemer van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) is een landelijke aanpak neergezet die als doel heeft het aantal verkeersslachtoffers te reduceren naar nul. De focus hierbij ligt op het zoveel mogelijk aanpakken van de risico's. De uitwerking van het nationale SPV 2030 vindt plaats in regionale uitvoeringsprogramma's die door de regio's zelf worden ontwikkeld. Ons regionale uitvoeringsprogramma ontwikkelen we samen met de provincie Groningen en andere gemeenten.

Behalve het treffen van fysieke maatregelen, richten we ons binnen het thema verkeersveiligheid ook op verkeerseducatie. Onder de noemer VerkeersWijzer Groningen worden in dat kader onder regie van de provincie Groningen diverse campagnes en educatie-activiteiten georganiseerd. Omdat het animo hiervoor groot is, gaan we hier in de komende periode verder mee.

Schoolstraten

Om de verkeersveiligheid bij scholen te stimuleren en meer kinderen op de fiets naar school te laten gaan, hebben we de afgelopen tijd een pilot schoolstraat uitgevoerd. Tweemaal per dag werd de straat bij de school een halfuur afgesloten, zodat fietsers en voetgangers alle ruimte kregen. De schoolstraat is positief ontvangen en de effecten op de verkeersveiligheid en een toename van het fietsgebruik zijn veelbelovend. Omdat veel scholen enthousiast over deze maatregel zijn, willen we in 2022 nog een aantal schoolstraten realiseren.

Fietsparkeren

Het grote aandeel fietsverkeer in onze gemeente zorgt ook voor veel gestalde fietsen. Met name in de binnenstad, in schilwijken en op stations zorgen deze op sommige plekken en momenten voor overlast. Dit staat haaks op onze ambities op het gebied van leefbaarheid en toegankelijkheid van de openbare ruimte. Waar het nodig is, grijpen we in en maken we heldere (ruimtelijke) keuzes. Overigens zijn we altijd terughoudend met beperkende maatregelen voor fietsen, want wij koesteren het dat zoveel mensen in Groningen de fiets gebruiken in plaats van de auto.

Op veel plekken in (met name) de binnenstad hebben we een groot tekort aan fietsparkeerplaatsen. Omdat we een aantrekkelijke en toegankelijke binnenstad willen hebben, zetten we in op de aanleg van kwalitatief hoogwaardige inbandige fietsenstallingen. Begin 2022 gaat de fietsenstalling Grote Markt open. Samen met de fietsenstalling Nieuwe Markt zorgt dit voor genoeg capaciteit in dit deel van de binnenstad. Daarmee introduceren we hier het nieuwe fietsparkeren: fietsers kunnen altijd terecht in één van onze hoogwaardige fietsenstallingen en hoeven hun fiets in principe niet langer in de openbare ruimte te stallen hoewel we daar ook in blijven voorzien. Dit eindbeeld rollen we stap voor stap uit over de hele binnenstad. Daarom zijn we ook in andere delen van de binnenstad op zoek naar soortgelijke voorzieningen. De praktijk leert ons echter dat het gaat om forse investeringen en dat de realisatie ervan complex is en vaak lang duurt. Om die reden zetten we voor de korte termijn in op het aanbieden van aantrekkelijke, tijdelijke pop-up stallingen in en rond de binnenstad.

De realisatie van voldoende en aantrekkelijke fietsenstallingen gaat altijd hand in hand met gedragsverandering van de fietser zelf. Daarom gaan we door met de succesvolle inzet van

fietsstewards in het kernwinkelgebied (zie ook Programma Leefkwaliteit) en het sneller ruimen van wees- en wrakfietsen in de binnenstad en schilwijken, maar ook op stations en P+R terreinen.

Autoparkeren

Groningen groeit. En die groei moet opgevangen worden in de bestaande stad, want alleen op die manier kunnen we het landelijk gebied om ons heen open en ruimtelijk houden. Groei opvangen in een compacte stad zorgt ervoor dat de stad verder verdicht en dat de openbare ruimte steeds schaarser wordt. Daarom kijken we kritisch naar parkeervraagstukken. Met andere woorden: hoe kan parkeerregulering bijdragen aan onze doelen? Immers, we willen dat Groningen óók een goed bereikbare, toegankelijke en gastvrije stad is. Dat betekent dat ook de geparkeerde auto een plek nodig heeft. In onze Parkeervisie stelden we echter vast dat de geparkeerde auto niet het eerste recht op een plek op straat hoeft te hebben, en dat het ook geen ongedeeld recht hoeft te zijn. Onze openbare ruimte is immers *openbaar*. Daarom hoeft het ook niet altijd gratis te zijn.

Het parkeerbeleid in onze gemeente dient dus vele doelen. En dat betekent ook dat we heldere keuzes moeten maken. Dat deden we door betaald parkeren in te voeren in een aantal wijken waar parkeren tot nu toe gratis was. Zo gaan we de parkeeroverlast tegen en zorgen we ervoor dat bewoners hun auto weer in hun eigen straat of buurt kunnen parkeren. Bovendien schept een lagere parkeerdruk de mogelijkheid onze straten, buurten of dorpen anders in te richten. In straten waar minder auto's staan, ontstaat ruimte voor groen, speelplekken of een brede(re) stoep. Om daar ook alvast een deel van de benodigde financiële middelen voor te hebben, laten we een gedeelte van de parkeerinkomsten uit deze nieuwe wijken tegenwoordig terugvloeien naar de wijken. Het college kan daartoe bestemmingsvoorstellen doen.

Door in een groot aantal wijken gelijktijdig maatregelen te nemen, wordt voorkomen dat de parkeeroverlast verplaatst wordt naar het eerstvolgende gebied waar parkeren nog gratis is. We willen parkeeroverlast immers oplossen en niet voor ons uit duwen. Onlangs voerden we in de Oosterparkwijk, Indische Buurt, Helpman en Coendersborg betaald parkeren in. In de loop van 2022 en begin 2023 rollen we dit verder uit. Waar het invoeren van betaald parkeren alleen niet voldoende is om parkeeroverlast tegen te gaan, scherpen we het vergunningenbeleid aan of voeren we quota in. Zo geven we nooit meer vergunningen uit dan dat er parkeerplekken zijn.

In de Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg hebben we aangegeven dat we de autologica loslaten en dat betekent dat de auto niet langer dominant in de openbare ruimte aanwezig is. Dat geldt voor de rijdende auto, maar net zo goed voor de geparkeerde auto. We willen daarom niet langer dat nieuwbouw extra parkeerdruk toevoegt aan onze straten en daarom leggen we in de parkeernormen vast dat parkeren bij nieuwbouw in principe altijd op eigen terrein moet worden opgelost. Om in grote, nieuwe ontwikkelzones (zoals Suikerzijde of Stationsgebied) de openbare ruimte op een andere manier in te kunnen richten, biedt deelmobiliteit daarvoor een uitgelezen kans.

Ons Parkeerbedrijf draagt – op een meer directe manier – bij aan onze gemeente. Naast het autoparkeren valt ook de exploitatie van een aantal fietsenstallingen (zoals die onder de Nieuwe Markt en bij station Groningen Europapark) onder de verantwoordelijkheid van het Parkeerbedrijf.

4.2.4 Opgaven Slim en Duurzaam

De snelle opeenvolging van technologische innovaties, de opkomst van nieuwe spelers op de mobiliteitsmarkt en een dreigende klimaatverandering leiden tot vernieuwing op onderdelen van het Programma Mobiliteit. Het vraagt ook dat we ons beleid en onze inzet op het gebied van mobiliteit aanpassen. Hoewel we bij alle opgaven in hoog tempo veranderingen op ons zien af komen, weten we tegelijkertijd nog onvoldoende hoe het eindplaatje eruit komt te zien. De energietransitie in mobiliteit en de innovatieve ICT-toepassingen in het vervoer van personen en goederen veranderen

de mobiliteitsmarkt. De toepassing van slimme en duurzame mobiliteitsoplossingen kunnen bijdragen aan een betere leefkwaliteit in Groningen. Aangezien op dit thema veel partijen een rol spelen, zoeken wij vooral naar dat deel waar we als wegbeheerder verantwoordelijk voor zijn. Ons innovatiecentrum op het gebied van mobiliteit *hive.mobility* kan ons daarbij helpen.

Elektrisch laden

De verkoop van elektrische auto's zet door en wordt de komende jaren nog eens verder gestimuleerd door extra subsidies voor consumenten en bedrijven die elektrisch gaan rijden. Om elektrisch rijden voor iedereen toegankelijk te maken, plaatsen we steeds meer laadpalen. Dat doen we vooral op basis van aanvragen van bewoners, forenzen en aanbieders van deelauto's, maar we plaatsen ook steeds vaker data-gestuurd laadpalen bij op plekken waar ze goed gebruikt worden of waar we een laadvraag verwachten. Behalve het plaatsen van nieuwe laadpalen, gaan we ook experimenteren met laadpalen die gecombineerd worden met andere objecten in de straat zoals lichtmasten. Zo proberen we het aantal objecten in de openbare ruimte te beperken, maar garanderen we wel dat er laadinfrastructuur beschikbaar is.

Gezien de vele en snelle ontwikkelingen op het gebied van elektrisch laden, stellen we in 2022 een vernieuwde Visie Openbare Laadinfrastructuur op. Onze gemeentelijke rol is immers het creëren van de juiste condities, zodat de transitie naar emissievrije voertuigen voortvarend verloopt. Het vlot plaatsen van openbare laadinfrastructuur is daarbij één van de belangrijkste voorwaarden. In het vinden van de balans tussen de groeiende behoefte aan laadinfrastructuur en de belangen in de openbare ruimte zoals ruimtelijke kwaliteit, parkeren, groen en toegankelijkheid vervullen wij een regierol. Onze vernieuwde visie op de laadinfrastructuur heeft allereerst betrekking op de reguliere laadinfrastructuur, maar dient ook duidelijk te maken wat nodig is voor de stedelijke logistiek als het gaat om elektrisch laden en tevens hoe wij om willen gaan met snelladen.

In 2022 treffen we voorbereidingen die ervoor moeten zorgen dat we vanaf 2023 de plaatsing en exploitatie van laadinfrastructuur in eigen beheer hebben middels een opdrachtenmodel.

Stedelijke Logistiek

Al langere tijd zien we in sectoren als de horecadiistributie en het bouwverkeer een toename van het bevoorradend verkeer. Maar ook de groei van e-commerce en bijbehorende pakketdiensten zorgen voor meer bezorg- én retourstromenverkeer. Er wordt steeds vaker online geshopt en de gevolgen hiervan zijn vooral in de binnenstad zichtbaar en gaan gepaard met opstoppingen, verkeersonveilige situaties voor voetgangers en fietsers, geluidsoverlast en problemen met de luchtkwaliteit.

In de visie Ruimte voor zero-emissie Stadslogistiek zijn onze ambities vertaald naar een gerichte aanpak met concrete maatregelen voor het logistieke verkeer in de binnenstad. In 2022 vergroten we het venstertijdgebied voor bestel- en vrachtwagens en in 2025 zal voor ditzelfde gebied de zero-emissiezone voor bestel- en vrachtverkeer in werking treden. Om het logistieke verkeer beter te reguleren voeren we in 2022 digitale handhaving met ANPR-camera's in en wordt het ontheffingenbeleid slimmer en strikter. Schone voertuigen worden met soepelere regels voor ontheffingen gestimuleerd. Ook werken we in 2022 concreet aan een logistiek platform voor binnenstadondernemers en aan logistieke concepten voor service-, klus- en bouwverkeer. Dat doen we samen met het bedrijfsleven en onderzoeksinstellingen.

Digitalisering

De (mobiliteits)wereld verandert. Mensen die zich verplaatsen, zoeken en krijgen namelijk steeds vaker en op verschillende manieren informatie. Ze maken daarvoor onder andere gebruik van slimme apps en navigatiesystemen. De publieke mobiliteitsdata die hiervoor nodig is, is in veel gevallen afkomstig van wegbeheerders zoals Rijkswaterstaat, de provincies en gemeenten. Het gaat dan bijvoorbeeld om maximum snelheden, omrijroutes door wegwerkzaamheden en de beschikbaarheid

van vrije plekken in parkeergarages. Als gemeente staan wij dus regelmatig aan het begin van de informatieketen van mobiliteitsdata. Alleen als deze data structureel, betrouwbaar en correct wordt aangeleverd, kan het een substantiële bijdrage leveren aan het verbeteren van de doorstroming, de verkeersveiligheid en onze klimaatdoelstellingen. In 2022 gaan we in het kader van de digitalisering van onze mobiliteitsdata aan de slag met het vastleggen van de voorkeurroutes voor het logistiek vervoer van en naar onze binnenstad en winnen we informatie over (de bezetting van) de parkeervakken in onze gemeente digitaal in.

Strategisch Verkeersmanagement

Verkeersmanagement, ofwel het sturen van het verkeer ter bevordering van de doorstroming en verkeersveiligheid, levert een belangrijke bijdrage aan onze mobiliteitsambities. Tot nu toe speelde het autoverkeer hierin een prominente rol, maar dat gaat met de vaststelling van de Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg veranderen. Om daarop goed aan te kunnen sluiten, breiden we in 2022 onze visie op het gewenst functioneren van het verkeersnetwerk uit met de andere modaliteiten zoals de voetganger, de fietser en het openbaar vervoer. Met dit zogenaamde Multimodaal NetwerkKader (MNK) zijn we beter in staat afwegingen te maken tussen modaliteiten op die plekken waar de ruimte schaars is en prioriteitsvoorkeuren aan te geven. Zo kunnen we bijvoorbeeld bepalen welke maatregelen nodig zijn om de groei rond het Martini Ziekenhuis en de Alo-locatie (Corpus den Hoorn) en rond Stadshavens en het Sontplein te kunnen faciliteren. Omdat het monitoren van de kwaliteit van de verkeersafwikkeling versus de gewenste kwaliteit een belangrijk element binnen een MNK is, stemmen we ons monitoringsprogramma hierop af.

Menig weggebruiker volgt vrij gedachteloos de instructies op van het navigatiesysteem. Willen wij als gemeente het verkeer slim kunnen (blijven) sturen, dan moeten wij er ook voor zorgen dat partijen achter de navigatiesoftware, serviceproviders en kaartleveranciers, ook kennis hebben van onze visie op het gewenste gebruik van het netwerk. Daarom is het belangrijk dat ons MNK digitaal beschikbaar is voor dergelijke marktpartijen. We sluiten daarom aan op de landelijke standaarden die hiervoor momenteel in ontwikkeling zijn.

Binnen verkeersmanagement is een belangrijke rol weggelegd voor onze verkeerslichten. Mede door de komst van een nieuwe generatie slimme verkeerslichten (iVRI's), nieuwe applicaties en meer en andere mobiliteitsdata, is de complexiteit ervan toegenomen. Dit vraagt om nieuwe afspraken over plaatsing, bediening en beheer van verkeerslichten. Afspraken die we in 2022 vastleggen in een nieuwe Beleidsvisie Verkeerslichten. Een voorbeeld daarvan kan het uitgangspunt zijn dat fietsers bij verkeerslichten vaker groen krijgen.

Deelmobiliteit

In ons Programma Mobiliteit beschouwen we deelmobiliteit als een volwaardig thema, want deervoertuigen kunnen ervoor zorgen dat er minder vervoersmiddelen nodig zijn om de groeiende hoeveelheid verplaatsingen te faciliteren. Zo kan de parkeerdruk worden verlaagd en kan een andere invulling worden gegeven aan de openbare ruimte. Verder draagt deelmobiliteit bij aan ons streven naar meer duurzaam vervoer, want het is vaak elektrisch, dat minder ruimte in beslag neemt. En het vergroot de bereikbaarheid van locaties die moeilijk bereikbaar zijn met het openbaar vervoer of te ver zijn om te lopen of te fietsen. Sinds 1 januari 2021 zijn alle vormen van deelmobiliteit in Groningen vergunningsplichtig.

Het gebruik van deelauto's, in plaats van het in bezit hebben van een tweede of zelfs een eerste auto, willen wij zoveel mogelijk stimuleren. Deelauto's dragen namelijk bij aan het wegdoen van privé auto's en voorkomt de aanschaf van nieuwe auto's. Dat betekent uiteindelijk een afnemende vraag naar parkeerplaatsen op straat. Bovendien leidt autodelen tot bewust, en daarmee minder, autobedrijf. Autodelers kiezen namelijk vaker voor het openbaar vervoer of de fiets. De manier

waarop wij nu, straks en later de deelauto in Groningen willen stimuleren, leggen we vast in het Uitvoeringsprogramma Deelauto dat we in 2022 ter besluitvorming voorleggen.

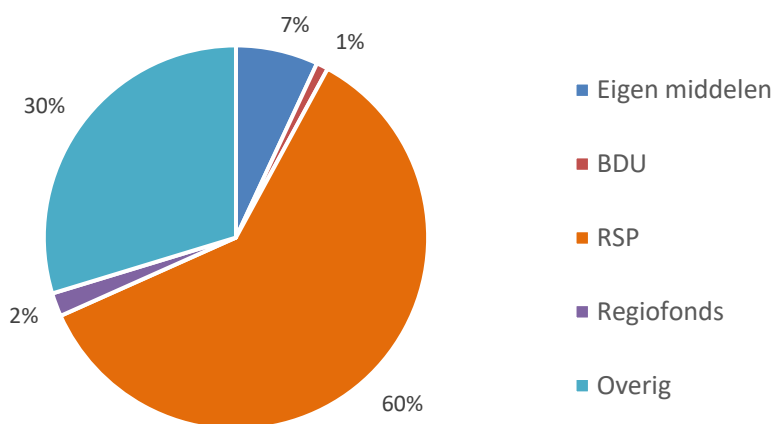
Naast de populariteit van deelauto's constateren we ook een toename van nieuwe deelconcepten zoals deelfietsen en deelscooters. Voor deelscooters hebben we inmiddels beleid ontwikkeld, maar voor deelfietsen nog niet. Met betrekking tot deelfietsen gaan we daarom aan de slag met het opstellen van nieuw beleid en bijbehorende regels. We willen het gebruik van deelfietsen zoveel mogelijk stimuleren, maar de overlast ervan in de openbare ruimte voorkomen. Wij streven naar introductie van een deelfietsstelsel in Groningen in 2022.

4.3 Financiën

De financiering van projecten en beleidsvorming is een essentieel onderdeel van het Programma Mobiliteit. Vorderingen in planvorming, ontwikkelingen tijdens de uitwerking en realisatie en de beschikbaarheid van nieuwe subsidies en financiële bijdragen leiden soms tot wijzigingen. Indien nodig voeren we deze wijzigingen door in overleg met regio en provincie. De belangrijkste ontwikkelingen staan in deze paragraaf beschreven.

Financieringsbronnen

De totale omvang van de projecten op en gebied van verkeer en vervoer in Groningen bedraagt zo'n 1,2 miljard euro. Er zijn vijf verschillende (hoofd)financieringsbronnen, namelijk: eigen middelen, BDU, RSP, Regiofonds en overig. Het overgrote deel van de projecten wordt nog steeds gefinancierd met subsidies en andere bijdragen van derden (zie figuur 2). De verdeling van alle middelen en de dekking daarvan worden toegelicht in de gemeentelijke begroting.

Figuur 2 Financieringsbronnen binnen het Programma Mobiliteit

Eigen middelen

Jaarlijks is 2,453 miljoen euro structureel beschikbaar voor intensiveringen binnen het Programma Mobiliteit (zie onderstaande tabel). Daarbovenop is structureel 200.000 euro beschikbaar voor het Gebiedsgericht Werken. Kleinschalige verkeersproblematiek kan zodoende door de gebiedsteams rechtstreeks en samen met de wijk worden opgepakt. Voor de invoering van een zero emissiezone voor stadslogistiek met de bijbehorende aanpassing van het venstertijdengebied, het ontheffingenbeleid en de handhaving is bij de begroting 2021 structureel 200.000 euro gereserveerd. Ten slotte is bij de begroting 2022 een bedrag van 550.000 euro beschikbaar gesteld voor het opstellen van een uitvoeringsprogramma bij de Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg.

Bedragen x € 1.000

	2022	2023	2024	2025
Intensiveringsmiddelen Mobiliteit (S)	2.453	2.453	2.453	2.453
Kleine Verkeersmaatregelen (S)	200	200	200	200
Zero-emissiezone Stadslogistiek (S)	200	200	200	200
Uitvoeringsprogramma Mobiliteitsvisie (I)	550			
Totaal	3.403	2.853	2.853	2.853

Een groot deel van onze investeringen dekken we met structurele middelen. We zien dat vanaf 2023 de kapitaalslasten hiervoor snel oplopen (zie onderstaande tabel). Inclusief onze andere jaarlijkse verplichtingen, zoals een jaarlijkse bijdrage van 500.000 euro voor de organisatie Groningen Bereikbaar, is per 2024 van het oorspronkelijke, structurele budget van 2,453 miljoen euro per jaar vrijwel niets meer 'vrij' inzetbaar. Daarmee is de financiële ruimte binnen het Programma Mobiliteit onvoldoende om onze reguliere taken te kunnen blijven uitvoeren. Dit vormt een belangrijk risico voor de continuïteit van het programma.

Bedragen x € 1.000

	2022	2023	2024	2025
Kapitaalslasten investeringen	700	950	1.250	1.700

De inzet van de beschikbare investeringsmiddelen is per inhoudelijke opgave voor 2022 concreet uitgewerkt in onderstaande tabel; de planning voor de jaren 2023 en daarna is meer indicatief. Deze planning herijken we jaarlijks op basis van de actuele ontwikkelingen. De totaal beschikbare investeringsmiddelen worden de komende jaren ingezet volgens de onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000

	2022	2023	2024	2025	S/I/O
Opgaven Vervoerswijzen	1.025	1.025	1.505	1.525	S
Opgaven Impact op de directe omgeving*	225	495	245	245	S
Opgaven Slim en Duurzaam**	1.753	933	703	683	S/I
Totaal	3.003	2.453	2.453	2.453	

* Excl. de middelen uit het Programma Leefkwaliteit (775.000 euro structureel en 250.000 euro incidenteel in 2022 voor het fietsparkeren) en de exploitatie van het Parkeerbedrijf.

** Incl. de middelen die voor 2022 beschikbaar zijn gesteld voor het opstellen van een uitvoeringsprogramma bij de Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg.

Brede DoelUitkering (BDU)/Decentralisatie-uitkering Verkeer en Vervoer (DuVV)

Met ingang van 2016 maakt de Brede DoelUitkering (BDU) deel uit van het Provinciefonds en wel als Decentralisatie-uitkering Verkeer en Vervoer (DuVV). Deze middelen zijn in beginsel gecommiteerd en worden vooral ingezet voor de exploitatie van bus- en treinvervoer en meerjarige afspraken. Naast bijdragen voor specifieke projecten ontvangen we jaarlijks ook middelen die we inzetten als

gemeentelijke bijdrage aan de Spaarregeling Ringwegen. Behalve verbeteringen van de Westelijke Ringweg worden uit de Spaarregeling Ringwegen (of Ringsparen) ook een autoverbinding in de Oosterhamrikzone en de nieuwe zuidelijke ontsluiting van het stationsgebied (Emmaviaduct) gefinancierd. Met de provincie Groningen hebben we de afspraak om te sparen voor zowel de voorbereidingskosten als voor de daadwerkelijke investeringen in de verhouding 2/7 gemeente en 5/7 provincie. Voor ons gemeentelijk aandeel van 2/7 ontvangen we 50% subsidie vanuit het DuVV. Slechts 1/7 komt uit eigen gemeentelijke middelen. Daarvoor is structureel in de begroting 454.000 euro opgenomen.

Stedelijk Investeringsfonds (SIF)

De noodzaak van forse investeringen om de groei van de stad mogelijk te maken, in combinatie met het feit dat er op dat moment niet of nauwelijks substantiële subsidiestromen voorhanden waren, heeft in 2017 geleid tot de vorming van een Stedelijk Investeringsfonds (SIF). Voor het Programma Mobiliteit zijn de investeringen in het stationsgebied, de Oosterhamrikzone (250.000 euro structureel) en het binnenstadsprogramma onderdeel van het SIF.

Regionaal Specifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP)

Het Regionaal Specifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP) is de grootste financieringsbron van de projecten die bijdragen aan de ambities van het Programma Mobiliteit. Het RSP bestaat uit meerdere onderdelen. Voor het Programma Mobiliteit zijn de onderdelen 'concrete bereikbaarheidsprojecten', 'regionaal mobiliteitsfonds (RMF)' en de middelen 'Motie Koopmans' de belangrijkste. In dit onderdeel zijn bijvoorbeeld de projecten Aanpak Ring Zuid en Groningen Spoorzone ondergebracht.

De RSP-middelen zijn daarbij verder uitgesplitst naar middelen die samenhangen met de investeringen in HOV-infra en transferia en de overige RSP-middelen. Voor de RSP-projecten HOV-infra/transferia zijn wij als gemeente de trekker. Dit onderdeel van het RSP heeft een omvang van 77 miljoen euro voor de gehele regio. Voor alle gemeentelijke projecten op de gelimiteerde lijst hebben wij inmiddels subsidieaanvragen ingediend waarop positief is beschikt. Voor mogelijke nieuwe subsidieaanvragen zijn geen middelen meer beschikbaar.

Regiofondsen

In het kader van de actualisatie van de Regiovisie Groningen-Assen en de Netwerkanalyse in 2013 is vanuit het Meerjaren Investerings Programma (MIP) van het Regiofondsen in totaal 62 miljoen euro beschikbaar gekomen voor plannen die de bereikbaarheid van de gehele regio verbeteren.

Overig

De kolom overig omvat een grote diversiteit aan subsidiebronnen. De meest omvangrijke is de bijdrage van 200 miljoen euro uit het MIRT voor de Aanpak Ring Zuid. Verder bevat deze kolom onder meer provinciale bijdragen vanuit het MIT en bijvoorbeeld bijdragen van NS en ProRail.

Belangrijke aandachtspunten

Op dit moment zijn van alle lopende projecten de totaal geraamde projectkosten gedekt. We sturen daarin op de bestedingen, maar nieuwe ontwikkelingen kennen we niet altijd aan de voorkant en kunnen bovendien ontstaan gedurende het proces. We hebben daarom een aantal belangrijke aandachtspunten.

1. Vrije financiële ruimte neemt snel af

De financiering van (verkeers)beleidsvorming en daaruit voortvloeiende projecten, het verrichten van studies en (plan)onderzoek, deelname aan experimenten en ontwikkelingen, cofinanciering voor subsidies en het uitvoeren van maatregelen naar aanleiding van bijvoorbeeld raads- of bewonersvragen vormen een essentieel onderdeel van het Programma

Mobiliteit. Voor deze reguliere activiteiten is structureel 2,453 miljoen euro benodigd. Omdat een groter wordend deel daarvan is bestemd en/of uitgegeven, bijvoorbeeld zoals de jaarlijkse bijdrage van 500.000 euro aan de organisatie Groningen Bereikbaar, en omdat de kapitaalslasten de komende jaren in rap tempo toenemen, is de financiële ruimte binnen het Programma Mobiliteit vanaf 2023 onvoldoende om onze reguliere taken te kunnen blijven uitvoeren en daarmee belandt de continuïteit van het programma op een kantelpunt. Om onze reguliere taken binnen het Programma Mobiliteit ook de komende periode te kunnen (blijven) uitvoeren, zijn aanvullende financiële middelen op (korte) termijn onontbeerlijk.

2. *Maatregelenpakket Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg*

Eind 2021 is de Mobiliteitsvisie Groningen Goed op Weg vastgesteld. Daarmee zijn onze ambities voor de lange termijn vastgeklit. Voor het opstellen van een uitvoeringsprogramma is in de begroting 2022 een bedrag van 550.000 euro beschikbaar gesteld. Het uitvoeringsprogramma moet uiteindelijk leiden tot een pakket van (voornamelijk infrastructurele) maatregelen zoals het herinrichten van het (auto)verkeersnetwerk tot wegen waar de auto te gast is. Het gaat dan om de transformatie van 50 km/uur naar 30 km/uur, maar ook om de realisatie van autoknips en het inrichten van belevingsplekken. Het ligt voor de hand om zoveel mogelijk maatregelen uit te voeren middels werk-met-werk, bijvoorbeeld in combinatie met groot onderhoud, vervanging van het riool of de aanleg van het warmtenet. Maar we voorzien tegelijkertijd ook dat er extra middelen nodig zijn om de extra kosten voor het herinrichten te kunnen dekken en om te voorkomen dat realisatie van het eindbeeld uit de Mobiliteitsvisie te lang gaat duren.

3. *OV Routekaart 2040*

Voor het faciliteren van de groei in onze gemeente, zetten we in op een goed ontwikkeld OV-netwerk waarbij trein, bus en tram als opties zijn benoemd. Grote investeringen zoals de aanleg van nieuwe stations, het verdichten van treindiensten en de aanleg van de Lelylijn zijn nodig om onze gemeente ook op langere termijn goed te laten blijven functioneren en om onze gewenste rol voor de regio en Nederland te laten spelen. Dergelijke grootschalige aanpassingen overstijgen per definitie onze financiële draagkracht en komen alleen in samenwerking met provincie, Rijk en Europa tot stand. Hoewel grote infrastructurele maatregelen in de komende raadsperiode wellicht nog niet worden uitgevoerd, is het wel verstandig nu alvast te beginnen met sparen. Daarom stellen we voor middelen te reserveren voor toekomstige maatregelen zoals stationslocaties en de HOV-verbinding aan de oostzijde van de stad.

4. *Ontwikkeling van wijk- en buurthubs en P+R terreinen*

Een slimme en goede koppeling middels wijk- en buurthubs is randvoorwaardelijk om ervoor te zorgen dat het openbaar vervoer in Groningen een belangrijk maatschappelijk bindmiddel blijft. Tegelijkertijd bieden wijk- en buurthubs ook kansen voor het verbeteren van de leefomgeving in wijken en buurten, bijvoorbeeld in de vorm van een logistieke hub of als een centrale plaats voor het aanbieden van verschillende vormen van deelmobiliteit. Om de ontwikkeling van wijk- en buurthubs gestructureerd aan te kunnen pakken, stellen we in 2022 een Routekaart Hubs op. Voor de realisatie van wijk- en buurthubs zijn vanaf 2023 middelen nodig. Dat geldt ook voor (grootschalige) herinrichtingen van de P+R Haren en P+R Kardinga die we voorzien.

5. *Fietsstrategie en verkeersveiligheid*

Goede fietsvoorzieningen zijn essentieel om onze gemeente bereikbaar te houden en om onze inwoners te verleiden meer te bewegen. Voor een deel van de projecten uit onze Fietsstrategie Groningen 2015-2025 en onze Aanpak Verkeersveiligheid is geen financiering meer beschikbaar. Het gaat dan bijvoorbeeld om projecten zoals de fiets-/voetgangersbrug Oosterkade-Winschoterkade, het fietspad Hoofdstation-Verlengde Willemstraat, de fietsverbinding tussen

P+R Hoogkerk en Groningen Zuid, het fietspad Bremenweg-Duinkerkenstraat en de aanlanding van de Doorfietsroute Assen-Groningen.

6. *Parkeren*

In de binnenstad staat onze ambitie op het gebied van leefbaarheid en toegankelijkheid soms onder druk vanwege het grote aantal gestalde fietsen op straat. Het herwinnen van de openbare ruimte en het creëren van meer ruimte voor de voetganger vraagt forse investeringen in de aanleg van nieuwe fietsenstallingen. Met name aan de west- en zuidzijde van de binnenstad ontbreken goede stallingen. Voor de realisatie ervan gaan wij op dit moment uit van een investering van ongeveer 800.000 euro structureel en jaarlijks 600.000 euro voor het beheer en de exploitatie van twee locaties.

Bijlage 1: projectentabel programma mobiliteit

Bedragen x € 1.000

Lopende Projecten					Gebied	Projecttrekker	Kosten
	2022	2023	2024	2025			
Opgaven Vervoerwijzen							
Spoorzone Groningen/Stationsgebied Zuid (inclusief bustunnel en busstation zuidzijde)	■	■	■		Centrum/Zuid	Provincie	252.920
Fietstunnel en fietsenstallingen Hoofdstation	■	■	■		Centrum	Gemeente	29.960
Doorfietsroute Groningen-Leek	■	■			West	Provincie	13.400
Doorfietsroute Assen-Groningen (gedeelte P+R Haren-provinciegrens)	■	■			Haren	Provincie	3.150
Fietsverbinding spoorlijn Groningen-Sauwerd	■	■			West	Gemeente	4.000
Fietsverbinding Suikerzijde-binnenstad	■	■			West	Gemeente	14.500
Fiets-/voetgangersbrug Eemskanaal	□	■	■		Oost	Gemeente	4.000
Fietstunnel Papiermolen (uitvoering binnen Aanpak Ring Zuid)	■	■			Zuid	Rijk(swaterstaat)	4.250
Fietsstraat Helperzoom Noord (relatie met programma Leefkwaliteit)	■				Zuid	Gemeente	1.200
Fietsstraat Korreweg	□	■			Oude Wijken	Gemeente	5.000
Fietsbrug Borgsloot/Meerstad	■	■			Oost	Gemeente	200
Aanpassen reguliere fietsbewegwijzering	■				Gemeente	Provincie	200
Slimme fietsroute Diepenring (gedeelte Vissersbrug-Ebbingeburg)	□	■			Centrum	Gemeente	100
Verbeteren fietspaden Peizerweg (in combinatie met groot onderhoud)	■				Zuid	Gemeente	625
Verbeteren Sleedoornpad	■				West	Gemeente	95
Weren van snorfietsen op solitaire fietspaden	■				Gemeente	Gemeente	200
Uitbreiding stallingscapaciteit station Groningen Noord	■				West	Provincie	250
Verleggen busroute Grote Markt en toeleidende straten (inclusief Kattenbrug)	■	■	■		Centrum	Gemeente	62.500
Busmaatregelen uit HOV-visie (o.a. aansluiting bustunnel op Stationsweg, busbaan opritten A28)	■	■	■		Centrum/Zuid	Gemeente	13.650
Aanleg nieuwe en opheffen oude bushaltes	■	■	■	■	Gemeente	Gemeente	200
Snellaadinfrastructuur taxi's Hoofdstation	□	□	■		Centrum/Zuid	Gemeente	250
Pilot fietsenrekken bushaltes	■				Gemeente	Gemeente	50
Pilot alternatief vervoer binnenstad	■				Centrum	Gemeente	50
Zuidelijke Ringweg (incl. fietstunnel Esperantostraat)	■	■	■	■	Gemeente	Rijk(swaterstaat)	685.900
Groningen Bereikbaar (2012-2024)	■	■	■		Gemeente	Groningen Bereikbaar	11.459
Dynamisch Verkeersmanagement (2013-2024)	■	■	■		Gemeente	Groningen Bereikbaar	12.870
Mobiliteitsmanagement	■	■	■		Gemeente	Groningen Bereikbaar	11.550
Verkeersmaatregelen Winkelcentrum Paddepoel (relatie met programma Ruimtelijke Economie)	□	■	■		West	Gemeente	1.500
Verkeersmaatregelen Europapark (relatie met programma Ruimtelijke Economie)	■	■			Zuid	Gemeente	1.240
Vervanging bruggen Van Starckenborghkanaal	□	■	■	■	Oude Wijken	Rijk(swaterstaat)	45.500
Onderzoek herijking visie Stadspark	□				Zuid	Gemeente	100
Opstellen Routekaart OV 2040	□				Gemeente	Gemeente	60
Opstellen Routekaart Hubs	□				Gemeente	Gemeente	25
Vervolgstudie OV Zernike	□				Gemeente	Gemeente	50
Opgaven Impact op de directe omgeving							
Verkeerseducatie	■	■	■	■	Gemeente	Provincie	468
Schoolstraat GSV en Haydyschool	■				Zuid	Gemeente	10
Verkeersveiliger maken kruispunt Bornholmstraat-Kotkastraat	■				Zuid	Gemeente	1.000
Verbeteren fiets- en voetgangersoversteek Paterswoldseweg t.h.v. Lepelaar	□	■			Zuid	Gemeente	155
Verbeteren verkeersveiligheid Eeldersingel	□	■			Centrum	Gemeente	375
Verhogen attentiewaarde kruispunten Floresstraat	□	■			Oude Wijken	Gemeente	25
Snelheidsremmende maatregelen Parallelweg Glimmen	■				Haren	Gemeente	65
Fietsstraat Rummerinkhof (Brinkschool)	□	■			Haren	Gemeente	305
Fietsstraat Kerklaan (Groningen)	■	■			Oude Wijken	Gemeente	1.200
Verbeteren fietspaden Peizerweg (Admiraal De Ruyterlaan-Paterswoldseweg)	■				Oude Wijken	Gemeente	625
Verbeteren Sleedoornpad	■				Oude Wijken	Gemeente	95
Verbeteren fietstunnels Westelijke Ringweg	□	■			West	Gemeente	870
Verbeteren kruispunt Boterdiep-Bloemsingel	□	■			Oude Wijken	Gemeente	235
Herinrichting Nieuwe Boteringestraat	■				Centrum	Gemeente	740
Herinrichting Parkweg	□	■			Oude Wijken	Gemeente	2.000
Herinrichting Damsterplein	□	■	■		Centrum	Gemeente	1.875
Herinrichting Goudlaan	□	■			West	Gemeente	PM
Pilot 30 km/uur in relatie tot de zandwegen in gebied Haren	■				Haren	Gemeente	PM
Onderzoek naar fietsenstalling Binnenstad West	□				Centrum	Gemeente	PM
Fietsparkeeroplossingen op maat Oude Wijken (relatie met programma's Wonen en Leefkwaliteit)	■	■	■	■	Centrum/Oude Wijken	Gemeente	200

Lopende Projecten					Gebied	Projecttrekker	Kosten
	2022	2023	2024	2025			
Opgaven Slim en Duurzaam							
Inrichten laadplekken	■	■	■	■	Gemeente	Gemeente	260
Zonedak P+R Meerstad	□	■			Oost	Gemeente	1.200
Introductie deelfietsstelsel in Groningen	■				Gemeente	Gemeente	50
Opstellen snellaadvisie	■				Gemeente	Gemeente	25
Digitalisering overheden Noord-Nederland	■				Gemeente	Provincie	250
Mobility Innovation Center (hive.mobility)	■	■	■	■	Gemeente	Provincie	350
Visie en uitwerking Stadslogistiek	■	■	■		Gemeente	Gemeente	285
Opstellen Multimodaal Netwerkkader (MNK)	■				Gemeente	Gemeente	50
Opstellen Beleidsvisie Verkeerslichten	■				Gemeente	Gemeente	30
Westflankstudie	■				West	Gemeente	25
Onderzoek bereikbaarheid Martini Ziekenhuis en omgeving	■				Zuid	Gemeente	50
Evaluatie Verkeersplan Helpman	■				Zuid	Gemeente	50
Onderzoek bereikbaarheid Sontplein/Bornholmstraat (relatie met programma Ruimtelijke Economie)	■				Oost	Gemeente	25

Legenda	
Planvorming	□
Uitvoering	■

5. Meerjarenprogramma Energie 2022-2025

5.1 Inleiding

Groningen CO₂-neutraal 2035

Al in 2011 heeft de gemeenteraad van Groningen in het Masterplan Groningen Energieneutraal het einddoel 'energieneutraal 2035' vastgelegd. Sindsdien is er veel gedaan en zijn er de nodige resultaten behaald. Maar ook is duidelijk geworden dat er meer nodig is om het doel te bereiken. Met de Routekaart (2018) brengen we in beeld hoe de gemeente Groningen in 2035 CO₂-neutraal zou kunnen zijn. De routekaart is nadrukkelijk geen blauwdruk voor 2035, maar een kader voor werkelijk uit te voeren programma's. Sinds 2018 is er veel veranderd op het gebied van de energietransitie, zowel lokaal als nationaal en zijn er nieuwe landelijke prognoses zoals gepubliceerd in de Klimaat- en Energieverkenning. Daarom willen we de Routekaart actualiseren aan de hand van actuele gegevens en prognoses. De Routekaart zullen we periodiek actualiseren.

In dit meerjarenprogramma gaan we dieper in op onze thema's en projecten voor de komende jaren. In de gemeente Groningen hebben we specifiek aandacht voor de sociale gevolgen van de energietransitie. Inclusiviteit is hierbij een belangrijk thema, iedereen moet mee kunnen doen. We werken samen met inwoners richting een CO₂-neutrale gemeente in 2035. In het Warmtetransitieplan geven we aan dat een groot deel van de stad al in 2030 CO₂-neutraal zal zijn.

Klimaatakkoord

In juni 2019 is het Klimaatakkoord ondertekend. Daarbij zijn verschillende moties aangenomen waaronder voor ons, in samenwerking met gemeente Zaanstad gemaakte, belangrijkste motie 'Garantie op financiële randvoorwaarden'. Deze motie gaat over het feit dat de uitvoering voorwaardelijk is aan voldoende instrumenten (zowel wettelijk als financieel). Gemeenten, provincies en waterschappen krijgen immers naar aanleiding van het akkoord nieuwe taken. Door deze nieuwe taken en mede naar aanleiding van onze motie is de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) gevraagd om een artikel 2 onderzoek uit te zetten naar de extra uitvoeringskosten van deze nieuwe taken. In zijn onderzoek⁷ concludeert de raad onder andere dat de uitvoeringslasten voor gemeenten optellen van € 450 miljoen in 2022 tot € 599 miljoen in 2024. Wat dit betekent en hoe de kosten worden ondervangen is onderwerp van de kabinetsformatie. Wij blijven de ontwikkelingen en wetgeving rondom het Klimaatakkoord volgen.

Relevante beleidsnota's

- [Warmtetransitieplan Groningen 2022-2030 \(2021\)](#)
- [Beleidskader zonneparken 2021-2025 \(2021\)](#)
- [Beleidskader zon op daken 2021-2025 \(2021\)](#)
- [Regionale Energie Strategie 1.0 \(2021\)](#)
- [Uitkomsten Windverkenning \(2021\);](#)
- [Gebiedsvisie Meerstad-Noord \(2021\);](#)
- [Analyse ten behoeve van warmtebronnenstrategie Groningen \(2020\);](#)
- [Windplatform verkenning windenergie \(2020\);](#)
- [Windverkenning verdiepend onderzoek \(2020\);](#)
- [CO₂ monitor 2019 \(2021\);](#)
- [Concept Regionale Energie Strategie \(2019\);](#)
- [Masterplan CO₂-neutrale aardgasvrije woningvoorraad corporaties \(2019\);](#)

---

⁷ <https://vng.nl/artikelen/onderzoek-naar-uitvoeringslasten-klimaatakkoord>

- [Strategie stap voor stap naar aardgasvrije wijken en dorpen \(2019\);](#)
- [Vervolg definitief investeringsvoorstel Warmtenet Noordwest \(2019\);](#)
- [Biomassa \(2019\);](#)
- [Beleidskader zonneparken fase 1 \(2019\);](#)
- [Making City Lighthouse project \(2018\);](#)
- [Deelname Europees Making City Lighthouse project \(2018\);](#)
- [Routekaart Groningen CO2 neutraal 2035 \(2018\);](#)
- [De zonnewijzer 2017-2020 \(2017\);](#)
- [Groningen aardgasloos in 2035, actieplan warmte \(2016\);](#)
- [Kansenkaart wind \(2013\);](#)
- [Visie biobased economy \(2013\);](#)

5.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022

In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste opgaven voor 2022-2025 binnen het programma Energie verdeeld in de thema's warmtetransitie gebouwde omgeving en opwekking hernieuwbare energie. In de praktijk zijn het samenhangende thema's waar een wisselwerking tussen bestaat.

Programma Energie

“Groningen CO2 neutraal in 2035: alle energie die we in de gemeente gebruiken is duurzaam opgewekt.”

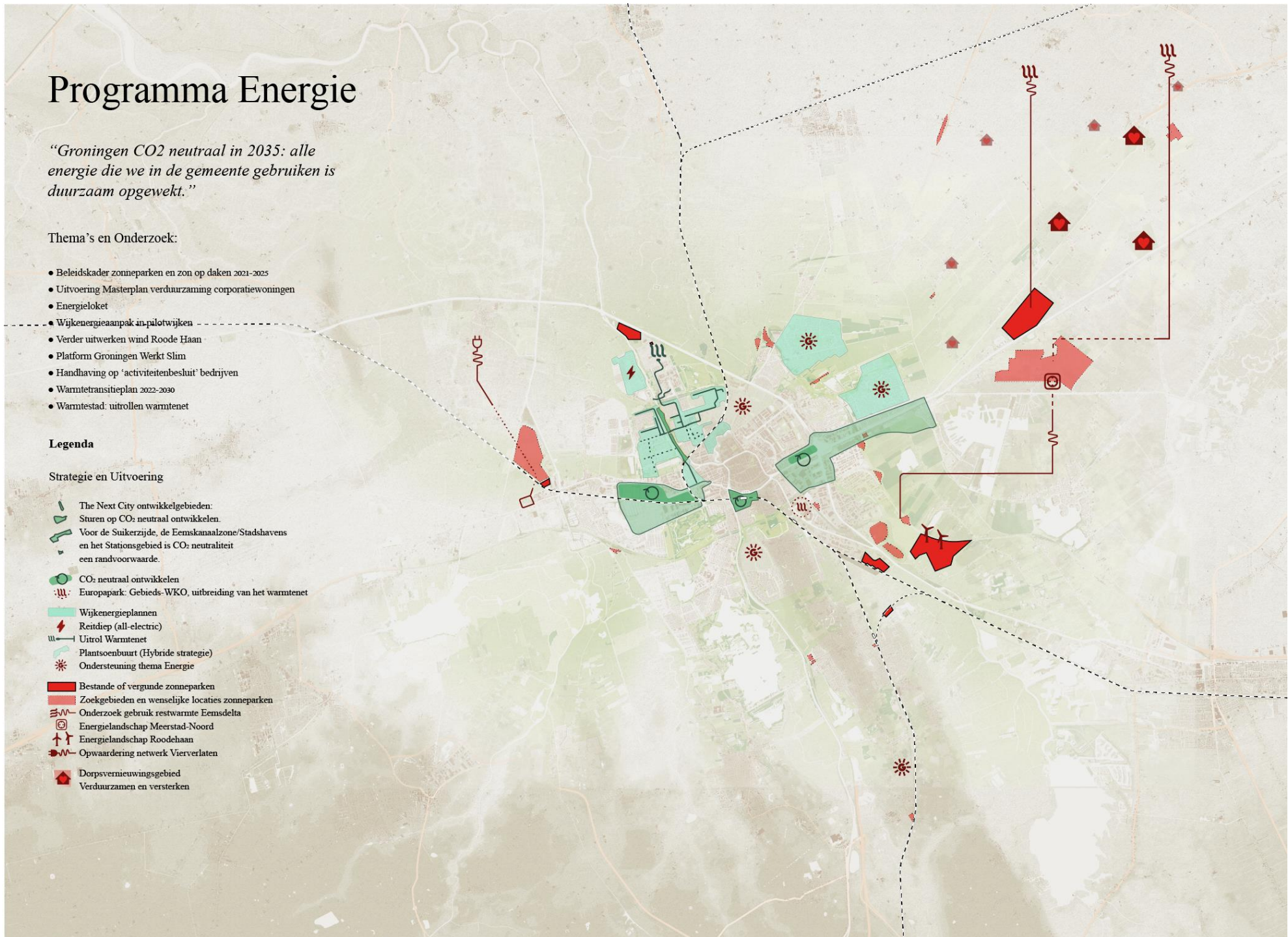
Thema's en Onderzoek:

- Beleidskader zonneparken en zon op daken 2021-2025
- Uitvoering Masterplan verduurzaming corporatiewoningen
- Energieloket
- Wijkenergieaanpak in pilotwijken
- Verder uitwerken wind Roode Haan
- Platform Groningen Werkt Slim
- Handhaving op 'activiteitenbesluit' bedrijven
- Warmtetransitieplan 2022-2030
- Warmtestad: uitrollen warmtenet

Legenda

Strategie en Uitvoering

- The Next City ontwikkelgebieden: Sturen op CO₂ neutraal ontwikkelen.
- Voor de Suikerzijde, de Eemskanaalzone/Stadshavens en het Stationsgebied is CO₂ neutraliteit een randvoorwaarde.
- CO₂ neutraal ontwikkelen
- Europapark: Gebieds-WKO, uitbreiding van het warmtenet
- Wijkenergieplannen
- Reitdiep (all-electric)
- Uitrol Warmtenet
- Plantsoenbuurt (Hybride strategie)
- Ondersteuning thema Energie
- Bestande of vergunde zonneparken
- Zoekgebieden en wenselijke locaties zonneparken
- Onderzoek gebruik restwarmte Eemsdelta
- Energielandschap Meerstad-Noord
- Energielandschap Roodehaan
- Opwaardering netwerk Vierverlaten
- Dorpsvernieuwingsgebied Verduurzamen en versterken

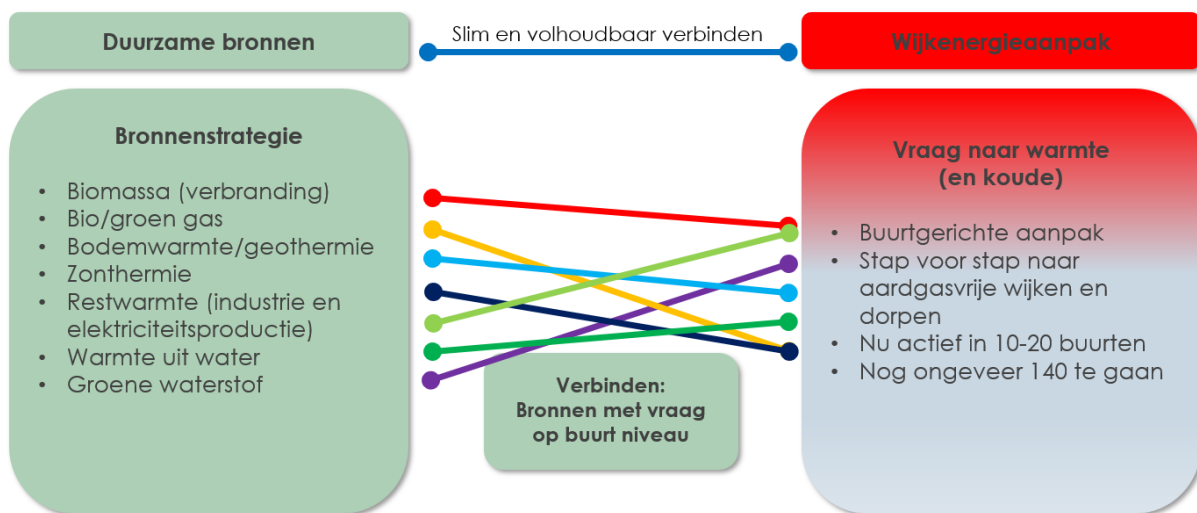

5.2.1 Opgave: Warmtetransitie Gebouwde Omgeving

Warmte

De warmtetransitie neemt in de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' een belangrijke plaats in. Aan de aanbodkant is een uitgebreide bronnenanalyse gemaakt, bedoeld om inzicht te krijgen in de kansrijke bronnen voor basislast en pieklast van warmtenetten. Uit de analyse blijkt dat er binnen de gemeente voldoende (laagwaardige) lokale bronnen beschikbaar zijn. Het Bureau Guidehouse heeft op basis van een multicriteria analyse bepaald welke bronnen het beste passen bij onze ambities. Hun analyse is vastgelegd in de rapportage 'Analyse ten behoeve van Warmtebronnenstrategie Groningen' van 5 oktober 2020. Bij het verbinden van de bronnen met de vraagkant gaat het om passende infrastructuur. Aan de fysieke kant kunnen dit warmtenetten zijn, maar ook voldoende netcapaciteit en buffer- en opslagvermogen. Bij het verbinden van aanbod en vraag zit ook een belangrijk financieel- organisatorisch en governance aspect. Participatie en het ontwikkelen van mede-eigenaarschap is een belangrijke randvoorwaarde voor een succesvolle warmtetransitie in de gebouwde omgeving. Er is behoefte aan een duidelijk plan als basis voor gerichte uitvoering de komende jaren. Dit hebben wij in een warmtetransitieplan (WTP) voor de periode 2022 – 2030 vastgelegd.

Warmtetransitie gebouwde omgeving

In het WTP hebben wij voor specifiek voor de noordelijke wijken (Noordwest) in beeld gebracht welke opgaven er voor de komende periode liggen op het gebied van warmte-infrastructuur, -bronnen, electra-netwerken, netcapaciteit en buffer- en opslagvermogen, alsmede de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Hoe en waar deze gerealiseerd moeten worden en welke financiële opgave daarmee is gemoed. Ook moet inzicht worden verkregen ten aanzien van de organisatie, de governance, de aanpak en de financiering. Het WTP zal om de 2 jaar worden geëvalueerd en daar nodig worden aangepast.

Belangrijkste activiteiten

- Uitvoeren van warmtetransitieplan specifiek voor Noordwest (wijken: Paddepoel, Selwerd, Vinkhuizen, Zernike, Tuinwijk, Kostverloren en Friesestraatweg zone), inclusief uitwerken socialisatie warmte, rol WarmteStad / Gemeente, warmtebronnen en financiering;
- Gericht nieuwe wijk initiatieven collectieve warmte faciliteren in samenhang met warmtesysteemkaart ('openingsbod') en Energieloket Groningen;

- Nieuwbouw aardgasvrij en CO₂-neutraal (o.a. De Suikerzijde, Stadshavens, De Held III (de Wierdlanden), Meerstad en Stationsgebied);
- Collectieve warmte, koude systemen voor De Suikerzijde, Stadshavens en Stationsgebied
- Zonthermie (Dorkwerd) inclusief warmteopslag in ondergrond
- Onderzoeken haalbaarheid zonthermie Meerstad-Noord / Westpoort-Noord;
- Ontwikkelen nieuwe (hernieuwbare) warmtebronnen o.a. via thermische energie oppervlakte water (TEO), thermische energie afvalwater (TEA);
- Aanleg en exploitatie warmtenet De Larix en Selwerd Zuid in samenwerking met WarmteStad en Grunneger Power;
- Verder onderzoek haalbaarheid warmte (bronnen) uit de regio (Eemshaven, Industrie Delfzijl)
- Onderzoek wijk distributiesystemen en opslag (heathhub) in Paddepoel Noord, Vinkhuizen Noord en Selwerd samen met Grunneger Power;
- Uitwerken rol gemeente in financiering warmtenetten.

Wijkenergieaanpak

De opgave is om de gebouwde omgeving woonlastenneutraal te verduurzamen en aardgasvrij te maken middels de wijkenergieaanpak. De Warmtesysteemkaart en het warmtetransitieplan vormen hiervoor het vertekpunt. We hanteren een 2-sporen strategie: warmtenet en energieloket. In Noordwest gaan we samen met bewoners en woningeigenaren uitvoeringsplannen maken voor de aanleg van warmtenetten. In de overige wijken krijgen huiseigenaren en bewonerscollectieven ondersteuning van het energieloket.

Belangrijkste activiteiten

- Continuerend/afsluitend van de pilotprojecten in het kader van het Programma Aardgasvrije Wijken in de proeftuin Paddepoel-Selwerd: De Larix, Selwerd-Zuid en Buurtwarmte;
- Middels een wijkgerichte aanpak verdere uitrol van warmte-infrastructuur in Noordwest op basis van het warmtetransitieplan. In 2021 zijn we gestart met het maken van uitvoeringsplannen. In 2030 is dit deel van de stad aardgasvrij;
- Plan uitwerken om de toegekende middelen (€ 10,5 miljoen) vanuit het Volkshuisvestingsfonds zo effectief mogelijk in te zetten. Deze middelen zijn bestemd voor het isoleren van woningen van particuliere eigenaren (minimaal Energielabel B), specifiek gericht op de wijken Paddepoel, Vinkhuizen en Selwerd. Dit wordt onderdeel van de wijkenergieaanpak Noordwest;
- Praktijkervaring opdoen met gebouwgebonden financierings- en ontzorgingsinstrumenten met name bij huiseigenaren met een smalle beurs in kwetsbare wijken. Hierbij willen we de verbinding maken met de City Deal van Ministerie Binnenlandse Zaken en Klimaat (BZK) en de onlangs verkregen bijdrage vanuit het Volkshuisvestingsfonds.
- Wijkenergieaanpak voortzetten binnen wijk- en dorpsvernieuwing;
- Huiseigenaren en bewonerscollectieven in de gehele gemeente enthousiasmeren en adviseren over energiebesparing. Dit doen we onder andere vanuit het vernieuwde energieloket. Hiervoor gaan we een isolatieprogramma opzetten, werken we een stappenplan aardgasvrij per type woning uit, blijven we maximaal inzetten op energicoaches en werken we samen met de gebiedsteams om zoveel mogelijk mensen mee te krijgen;
- In de proeftuin (Programma Aardgasvrije Wijken) de Wijert starten we met de uitvoering van verduurzamingsmaatregelen. Te beginnen bij de VvE's;
- Het 'Masterplan CO₂-neutrale aardgasvrije woningvoorraad corporaties' actualiseren en uitwerken in prestatieafspraken;
- Het Fonds Energietransitie, waarvoor eind 2021 de kaders worden uitgewerkt om aan de raad voor te leggen, kan binnen de wijkenergieaanpak een bijdrage leveren aan bijvoorbeeld het terugbrengen van energiearmoede en stimuleren van andere maatregelen die de energietransitie versnellen. Naast een bijdrage aan onze energiedoelstellingen, kunnen deze

maatregelen ook op andere manieren een positieve bijdrage leveren aan bijvoorbeeld het wooncomfort en de maandelijkse lasten.

Bedrijven

Onderdeel van de gebouwde omgeving is het verduurzamen van bedrijven. Bedrijven nemen een groot deel van het energieverbruik voor hun rekening. Energiebesparing bij bedrijven is daarom belangrijk voor het behalen van de besparingsdoelstellingen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen het stimulerende spoor en het toezicht spoor.

Groningen Werkt Slim

Voor de gemeente Groningen gaan we via Groningen Werkt Slim (GWS) verder met de gebiedsgerichte aanpak om bedrijven te stimuleren een CO₂ neutrale onderneming te voeren. Binnen GWS werken bedrijven en kennisinstellingen samen om bedrijven te ondersteunen bij vraagstukken en met slimme oplossingen. Het loket biedt onafhankelijke informatie en ondersteuning voor de ondernemer, geeft advies en werkt aan nieuwe producten en diensten.

Belangrijkste activiteiten

- Het verbeteren van de toegankelijkheid van subsidies op het gebied van energiebesparing voor bedrijven;
- Ondersteuning bieden aan bedrijven bij de aanbesteding en inkoop van energiebesparende maatregelen;
- Wij maken het mogelijk dat bedrijven adviezen ontvangen over hoe in hun bedrijfsprocessen energie kan worden bespaard. Met de eventuele mogelijkheden van slimme koppelingen aan energiesystemen;
- Geografische aanpak per bedrijventerrein;
- Samen met bedrijven willen we diverse projecten uitvoeren en ondersteunen zoals: opendeuren, zon op alle bedrijfsdaken en stimuleren van laadpalen.
- Uit een vervolg op de vorige acties wordt er de komende jaren ook meer ingezet ook het bredere aspect van duurzaam ondernemen met de 17 Sustainable Development Goals.

Toezicht energiebesparing bedrijven

Omdat niet alle bedrijven op eigen initiatief maatregelen nemen, kan toezicht een belangrijke bijdrage leveren aan energiebesparing.

Belangrijkste activiteiten

- De eerste stap bestaat uit het opvragen van het energieverbruik, omdat de wettelijke verplichtingen daaraan zijn gekoppeld.
- Daarna volgt een bedrijfsbezoek, waarbij we adviseren over verplichte en aanvullende energiebesparende maatregelen en het beoordelen van plannen van aanpak.
- De derde stap bestaat uit het toezien op de daadwerkelijke realisatie van de maatregelen. Zo nodig wordt realisatie afgedwongen met handhaving.
- Omdat bedrijven individueel benaderd worden, leveren we maatwerk en garanderen dat aanwezige besparingsmogelijkheden daadwerkelijk worden gerealiseerd. Hierdoor wordt gemiddeld 20 % bespaard op gas en 20 % op elektra.

WarmteStad

De opgave voor de komende jaren is het continueren van het Warmtenet Noordwest en verdere ontwikkeling van de bestaande Warmte Koude Opslag (WKO) en de nieuwe WKO strategie voor de gebiedsontwikkelingsgebieden Stadshavens, Suikerzijde en de Held.

Belangrijkste activiteiten

- Het in werking brengen van de nieuwe duurzame bron, Restwarmte uit Datacenter en realisatie van Zonthermie Dokwerd;
- Het verdere aanleggen van het warmtenet in Selwerd, Vinkhuizen en Kostverloren, het aansluiten van de gecontracteerde klanten op dit warmtenet en het verder contracteren van nieuwe klanten;
- Daarnaast moet een tweede duurzame bron worden aangelegd, zodra de warmtevraag verder stijgt. Dit zal bestaan uit Zonthermie Dokwerd (in combinatie met een WKO systeem voor seizoensopslag van de warmte) en/of meer restwarmte van de bestaande datacenters;
- WarmteStad richt zich op de verdere ontwikkeling van de bestaande WKO projecten in het Europapark, de Grunobuurt en het Ebbingekwartier. Zowel in het verbeteren van de technische prestaties als in het vergroten van het aantal klanten;
- WarmteStad richt zich de komende jaren in de verdere WKO strategie en uitbreiding. De uitbreiding van de WKO zal indien dit technisch en financieel mogelijk is de komende jaren met name worden gerealiseerd in de gebiedsontwikkelingsgebieden Stadshaven, Suikerzijde, de Held, en het Stationsgebied.

5.2.2 Opgave: Opwekking hernieuwbare Energie

Om aan de doelen van de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' te voldoen gaan we uit van een parallel proces van 34% besparing van energie, 450 MWp zonnepanelen op geschikte daken, 36 MW opgesteld vermogen windenergie en 500 MW in zonneparken.

Wind

Om onze ambities uit de 'Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035' waar te maken, willen we onder andere energie opwekken uit windturbines in onze gemeente. In 2019 zijn we actief gestart met de windverkenning Westpoort en RoodeHaan. Dit hebben we gedaan in een intensief traject met huis-aan-huis bezoeken, informatieavonden en klankbordgroepen. Ook zijn diverse onderzoeken opgestart op gebied van geluid, slagschaduw, planschade, ecologie, landschap en financiën. In het voorjaar van 2021 hebben de resultaten van de verkenning en participatietraject er toe geleid dat Westpoort voorlopig niet verder wordt opgepakt, voor locatie Roodehaan wordt wel een

verdiepende slag gemaakt. Omdat de elektriciteitsvraag naar verwachting alleen maar toe zal nemen, zal ook meer windenergie nodig zijn om onze doelstelling te halen. Daarom willen we ons beleid ten aanzien van windenergie tegen het licht houden. Lokaal draagvlak en participatie zijn daarbij sleutelwoorden. Participatie is daarbij een sleutelwoord.

Belangrijkste activiteiten

- Locatie Roodehaan wordt verder in detail uitgewerkt in nauwe samenwerking met de omgeving.
- Actualisatie van het huidige windbeleid wordt in de loop van 2022 aan uw raad voorgelegd.

Zon

Met 950 MWp geïnstalleerd vermogen in 2035 wordt zonne-energie de grootste duurzame elektrische energiebron van de gemeente. De potentie van de daken moet dan ten volle benut worden. Van de opgave kan 450 MWp op daken en boven parkeerplaatsen worden gerealiseerd. De overige 500 MWp in zonneparken. Van de opgave van 950 MWp is op moment van schrijven al 95 MWp gerealiseerd. De resterende 90% dient de komende 14 jaar een invulling te krijgen. Daarom moet de realisatie van zonnepanelen versneld worden.

Om iedere inwoner binnen de gemeente de mogelijkheid te bieden mee te doen met de energietransitie, wordt onderzocht of de revenuen van de exploitatie van energie uit wind- en zonneparken op de gronden in bezit van de gemeente, ingezet kunnen worden om de energietransitie te versnellen en energiearmoede te voorkomen. Dit komt niet alleen ten goede aan de inwoners, maar ook aan de lokale economie.

Belangrijkste activiteiten

- In het Omgevingsplan vastleggen dat zonnepanelen op daken bij nieuwbouw de standaard is.
- Particulieren helpen door hen persoonlijk onafhankelijk maatwerkadvies voor zonnepanelen aan te bieden via het Energieloket Groningen.
- Afspraken met de woningcorporaties maken om alle geschikte daken te voorzien van zonnepanelen en deze vastleggen in de prestatieafspraken en het Woonakkoord.
- Zonnepanelen op schooldaken willen we versnellen door, daar waar het kan, de plaatsing van het zonnedak in tijd naar voren te trekken.
- Afspraken met de bedrijvenverenigingen maken om alle geschikte bedrijfsdaken te voorzien van zonnepanelen.
- Onderzoeken van de wettelijke mogelijkheden om zonnepanelen op geschikte bedrijfsdaken een verplichtend karakter te geven;
- Update Zonnepanelen beleid (via Welstand) voor Beschermd Stads- en dorpsgezichten en monumenten. Onder andere onderzoeken waar we meer mogelijk kunnen maken en het duidelijker en transparanter maken van de regelgeving.
- Een voorstel maken voor de oprichting van een gemeentelijke exploitatiemaatschappij voor hernieuwbare energie.
- Realisatie van zonneparken in Meerstad-Noord, Westpoort-Noord en Roodehaan' waarbij sociaal eigenaarschap het leidend principe is;
- De P&R-terreinen Meerstad, Hoogkerk, Haren A28, P3 Euroborg en Kardinge willen we (deels) voorzien van een zonnecarport, zoals bij P&R Reitdiep;
- Ondersteuning 65 MWp groot zonnepark Fledderbosch bij Garmerwolde + realisatie hoog- en middenspanningsstation in Meerstad-Noord;
- Ruimte bieden aan en begeleiden van maximaal vijf kleinschalige lokale coöperatieve zonneparkinitiatieven.

Regionale Energie Strategie (RES)

Op 1 juli 2021 hebben Groninger overheden, tien gemeenten, twee waterschappen en provincie, gezamenlijk de RES 1.0 aangeboden aan het Nationaal Programma RES. In deze regionale energie strategie hebben we verkend waar we als regio elkaar kunnen ondersteunen en samenwerken. Daarnaast omvat de RES 1.0 het bod van de regio voor de grootschalige opwek van wind- en zonne-energie op land. Dit bod is een optelsom van gerealiseerde projecten en vastgestelde ambities van de individuele gemeenten in de regio. Met het indienen van ons gezamenlijk bod voor de RES 1.0 is een eerste fase in de RES afgerond en begint meteen de volgende fase richting RES 2.0. Deze dient op 1 juli 2023 aangeboden te worden aan het Nationaal Programma RES. In RES 2.0 willen we een gezamenlijke visie op de ruimtelijke inpassing van grote zonneparken en windturbines hebben uitgewerkt. Daarnaast willen we regionale afspraken maken over de routekaart voor uitbreiding van het elektriciteitsnet en voor prioritering van zon op dak. In RES 2.0 zal ook veel aandacht zijn voor de warmtetransitie van de gebouwde omgeving. Alle gemeenten hebben begin 2022 hun eigen visie op de warmtetransitie vastgesteld, zodat we ook in de warmtetransitie kunnen gaan werken aan een regionale strategie.

Belangrijkste activiteiten

- De opgave is om medio 2023 de RES 2.0 vast te stellen.

Waterstof

De gemeente Groningen draait mee in een aantal Europese waterstofprojecten en draagt daarmee bij aan de ontwikkeling van een waterstofeconomie in Noord-Nederland. De opgave voor de komende jaren is om de Europese projecten succesvol af te ronden en daarmee te werken aan onze ambities voor verlagen van de emissies. Niet alleen van CO₂, maar ook van fijnstof en stikstofoxiden. Met name op het terrein van mobiliteit spelen we een grote rol. Onze activiteiten ondersteunen niet alleen onze eigen duurzaamheidsdoelstellingen maar versterken ook andere economische activiteiten rondom waterstof en de activiteiten op het gebied van onderzoek en ontwikkeling. Naast economische ontwikkelingen, stimuleert dit ook werkgelegenheid. Zowel in de directe waterstofactiviteiten als de bedrijvigheid in de schil daaromheen. Hiermee willen we Groningen, zowel stad als provincie, een centrale rol laten blijven spelen in de Europese energievoorziening en daar zowel op het gebied van duurzaamheid als op economisch vlak de regio van te laten profiteren, ook na het beëindigen van de gaswinning.

Belangrijkste activiteiten

- Stimuleren van activiteiten op gebied van waterstof die tot economische kansen en werkgelegenheid leiden in de regio, en die passen binnen onze duurzaamheidsambities;
- Profileren van regio Groningen als een waterstofregio, onder meer door middel van deelname aan het Europese project HEAVENN, en als supporter van Missie H2;
- Verdere verduurzaming van ons gemeentelijk wagenpark door middel van het aanschaffen van diverse waterstof-voertuigen en de daarbij benodigde aanpassingen aan de werkplaats en stalling;
- Participeren in diverse EU-projecten, zoals REVIVE (twee vuilniswagens), JIVE2 (twintig bussen), Hytrec2 (zes voertuigen plus vulstation), HECTOR (een vuilniswagen en aanpassing werkplaats), en in nieuw te ontwikkelen projecten. Dankzij de bijdrage vanuit Europa zijn we in staat om deze projecten kosteneffectief uit te voeren.

5.3 Financiën

Er is jaarlijks €2.030.000 structureel beschikbaar voor het programma Energie. Vanuit het coalitieakkoord is voor het komende jaar €1.150.000 incidenteel beschikbaar gesteld. Daarnaast verwachten we bijdragen van het Klimaatakkoord maar is de hoogte van het bedrag nog niet bekend.

Bedragen x € 1.000

	2022	2023	2024	2025
Structureel budget (S)	2030	2030	2030	2030
Incidenteel budget (I)	1150	0	0	0
Overige inkomsten (O)	PM	PM	PM	PM
Totaal beschikbaar	3180	2030	2030	2030

Deze middelen worden vanaf 2021 als volgt verdeeld:

	2022	2023	2024	2025	S/I/O
Personeel	785	785	785	785	S
Bijdragen	450	450	450	450	S
Warmtestad	250	250	250	250	S
Gebiedsgerichtwerken	200	200	200	200	S
Groningen Geeft Energie	485	295	295	295	I
Programma	395	295	295	295	I/S
Communicatie	40				I
EU	25				I
Routekaart	25				I
Gebouwde omgeving	895	120	120	120	
Wijkenergieaanpak	505	150	150	150	I/S
Energieloket	200	120	120	120	S
Groningen Werkt Slim	150				I
Woningcorporaties	40				I
Bestrijding energiearmoede	230	230	230	230	S
Opwekking duurzame energie	335				
Groen gas / Biomassa	65				I
Warmte	160				I
Waterstof	50				I
Wind					I
Zon	60				I
Totaal	3180	2030	2030	2030	

Totaalbeeld financiën

Naast het programma Energie zijn er verschillende geldstromen die we in deze paragraaf inzichtelijk maken. Het gaat hierbij alleen om de geldstromen die 'door' de gemeentebegroting lopen.

Bijdrage Proeftuin Aardgasvrije Wijken: Paddepoel en Selwerd

In 2018 zijn er voor de 'proeftuinen' aardgasvrije wijken aan 27 gemeenten rijksbijdragen toegekend voor het aardgasvrij maken van wijken. In het Programma Aardgasvrije Wijken doen gemeenten kennis en ervaring op om bestaande wijken haalbaar en betaalbaar te verduurzamen. Wij zijn één van deze 27 gemeenten en hebben hiervoor in 2018 een bijdrage ontvangen van €4,825 miljoen voor de wijken Paddepoel en Selwerd. Dit bedrag willen we besteden aan procesgeld, cofinanciering en aan financiering van onrendabele toppen met als doel om zoveel mogelijk woningen van het aardgas te krijgen en van ervaringen te leren.

Bijdrage Proeftuin Aardgasvrije Wijken: de Wijert

De Wijert is in oktober 2020 door de Rijksoverheid geselecteerd als aardgasvrije proeftuin. Met een tweede aardgasvrije proeftuin in onze gemeente krijgen we erkenning als koploper in het aardgasvrij maken van wijken. Met de rijksbijdrage van € 4 miljoen kan het voorwerk gedaan worden in het noordelijke deel van De Wijert om deze uiteindelijk op een warmtenet aan te sluiten. De Wijert is één van de vier wijkvernieuwingswijken in de stad. In de Wijert hebben bewoners, ondernemers, scholen, woningcorporaties, de gemeente en andere organisaties met elkaar afgesproken om samen te werken aan een vitale en leefbare wijk onder de noemer Wijkdeal De Wijert. Samen met alle in de wijk betrokken partijen wordt binnen het samenwerkingsverband Wijkdeal De Wijert gewerkt aan een betaalbare en daarmee toegankelijke overgang naar een aardgasvrije wijk.

Making City Lighthouse project

In 2018 zijn wij gestart met het Europese Lighthouse project: MAKING-CITY. De toekenning van de Europese Commissie bedraagt €18 miljoen. Voor de Groningse deelnemers samen is dat €7,61 miljoen; waarvan €2,35 miljoen voor de gemeente. Duur van het project is vijf jaar.

Regionale Energie Strategie Groningen

Voor de RES Groningen zijn wij financieel penvoerder. Dit houdt in dat wij de nationale bijdrage voor het maken van de RES Groningen voor de komende drie jaar hebben ontvangen (2019-2021). Wij verzorgen de financiële administratie en het bedrag is uitsluitend bestemd voor de RES Groningen.

RREW

In 2021 hebben we een subsidie van €2 miljoen ontvangen van de Regeling Reductie Energie gebruik woningen (RREW) waarbij we ruim 20.000 woningeigenaren en huurders kunnen voorzien van kleine energiebesparende maatregelen. Met de woningcorporaties wordt samengewerkt om de ook de huurders te voorzien van de kleine energiebesparende maatregel.

Volkshuisvestingsfonds

Vanuit het Volkshuisvestingsfonds is €10,5 miljoen toegekend. Deze middelen zijn bestemd voor het isoleren van woningen van particuliere eigenaren (minimaal Energielabel B), specifiek gericht op de wijken Paddepoel, Vinkhuizen en Selwerd.

6. Meerjarenprogramma Ruimtelijke Economie 2022-2025

6.1 Inleiding

Vanuit het programma Ruimtelijke economie werken we aan het huisvesten van de werkgelegenheid en aan het structureel versterken van ons economisch profiel. We werken zo aan een robuustere economie die weerbaarder is bij tegenslagen.

Geen nieuw beleid en ambities zonder financiële dekking

In dit meerjarenprogramma benoemen we de ruimtelijk-economische opgaven voor het komende jaar en geven we de uitwerking daarvan op hoofdlijnen weer. We beperken ons hierbij tot activiteiten die passen binnen de bestaande beleidsmatige en financiële kaders. Voornemens voor nieuw beleid en ambities zonder financiële dekking ontbreken. Dat geldt bijvoorbeeld voor de nog ongedekte activiteiten die voortvloeien uit de nieuwe 'Strategie werklocaties' en 'Ruimte voor Retail', de nieuwe visie voor de detailhandel en de horeca.

Intensiveringsmiddelen stoppen na 2022

We zien dat de intensiveringsmiddelen voor het programma na 2022 aflopen. We zetten deze middelen in voor de voorbereiding van investeringsprojecten (zoals grondonderzoek, stedenbouwkundige verkenning, MER etc.). Deze voorbereidingen leiden daarna tot fysieke investeringen in onze werklocaties en economische centra. Kunnen we de voorbereiding na 2022 niet voorzetten, dan volgen er ook geen nieuwe investeringsprojecten.

Juist nu we voorzichtig verwachten de pandemie te kunnen beteugelen, wordt de noodzaak extra zichtbaar om te blijven investeren in het structureel en duurzaam versterken van ons economisch profiel en onze focus te houden op de lange termijn. Het groeiend aantal inwoners (+2,6 procent tussen januari 2016 en januari 2021) en de toenemende werkgelegenheid (+8,3 procent tussen april 2016 en april 2020) zorgen - naast de woningbouwopgave - voor een groeiende vraag naar voorzieningen en het huisvesten van werk en bedrijvigheid. We willen het eindigen van de intensiveringsmiddelen na 2022 daarom dringend onder de aandacht brengen.

Ingezette koers voorzetten

We zetten in 2022 de ingezette koers van het vorige Meerjarenprogramma Ruimtelijke economie voort, waarbij de inzet verloopt via drie sporen:

- 1) Faciliteren van bestendige economische groei.
- 2) Behouden en versterken van de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen.
- 3) Flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen.

Nieuwe en scherpere prioriteiten

We hebben onze opgaven opnieuw en scherper geprioriteerd. Voor 2022 zijn dit de topprioriteiten:

1. **Groningen Vooruit:** Invulling geven aan en uitvoeren van de ruimtelijk-economische onderdelen uit de herstelagenda. We betrekken onze samenwerkingspartners hier actief bij. We wegen daarbij af of de projecten nog noodzakelijk of van toegevoegde waarde zijn voor het (verdere) herstel van de Groningse economie op korte termijn.
2. **Meer ruimte voor werk:** De ruimte op onze werklocaties is bijna op. We trekken de uitbreiding van de voorraad bedrijventerreinen daarom naar voren en intensiveren de regionale samenwerking binnen de RGA op het gebied van bedrijventerreinen. Er volgt een raadsvoorstel voor Meerstad, we vergroten de voorraad werklocaties met Westpoort fase 1c en2 en gaan de marktanalyse updaten.

Naast deze twee topprioriteiten blijven we werken aan de bestaande twee prioriteiten:

- Economisch programma opstellen voor de woon-werkgebieden (**ontwikkelzones**) Stationsgebied, Stadshavens, Suikerzijde en Eemskanaalzone-4.
- Behouden en versterken van een **vitale binnenstad** en het terugwinnen van de openbare ruimte.

In de volgende paragrafen beschrijven we de belangrijkste opgaven voor de komende jaren en geven we weer hoe we daaraan gaan werken. Dat hebben we in 6.2 samengevat.

6.2 Belangrijkste opgaven 2022-2025 en activiteiten 2022

De belangrijkste opgaven en activiteiten voor het meerjarenprogramma Ruimtelijke economie zijn samengevat in onderstaand schema. We beperken ons tot de activiteiten die passen binnen de bestaande beleids- en financiële kaders.

Belangrijkste opgaven 2022-2025	Belangrijkste activiteiten 2022
Spoor 1: Faciliteren bestendige economische groei	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe bieden we ruimte aan bedrijvigheid? We werken volgens het principe van de <i>ladder voor duurzame verstedelijking</i> en programmeren bedrijvigheid in <i>ontwikkelzones</i> en <i>faseren transformatie</i> van verouderde bedrijventerreinen. 2. De ruimte op werklocaties is bijna op. We kiezen voor een <i>vestigingskader</i>, <i>intensivering ruimtegebruik</i>, onderzoeken mogelijkheden voor <i>verruiming van de voorraad</i> aan west- en oostkant van de stad en indien nodig in Haren en Ten Boer. 3. Investeren in onze stedelijke dynamo's om de groei van werkgelegenheid zo effectief mogelijk te faciliteren. 4. We maken en houden werklocaties toekomstbestendig. Op basis van gebiedsprofielen per werklocatie hebben we de opgave en het gewenste eindbeeld vastgesteld. In het uitvoeringsprogramma leggen we de benodigde activiteiten vast. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. We werken aan realisatie van het economisch programma voor het Stationsgebied, Stadshavens, Suikerzijde en Eemskanaalzone-fase 4. In de verstedelijkingsstrategie kiezen we voor fasering van transformatie verouderde bedrijventerreinen. 2. We updaten onze marktanalyse met provincie en RGA. We stellen een afwegingskader op voor nieuwe ruimtevragers. We stellen een gebiedsvisie Westpoort op t.b.v. vergroting van de voorraad werklocaties met Westpoort fase 1c en 2. We benutten de ruimtelijke visie A7-corridor als input voor de gebiedsvisie Meerstad-zuid om ruimte voor bedrijvigheid te realiseren. We intensiveren regionale samenwerking op werklocaties. 3. We werken samen met andere programma's aan gebiedsvisies voor het Stationsgebied, Corpus den Hoorn (met het Martini ziekenhuis) en de vitaliteitscampus Kardingse. We komen met een raadsvoorstel voor doorontwikkeling van het Europapark. We werken aan realisatie van de MBO-campus op Suikerzijde. We werken met de campuspartners de business case uit voor een incubator/startupfaciliteit t.b.v. Campus Groningen. We faciliteren de transport en logistiek sector om werkgelegenheid voor praktisch geschoolden te creëren. 4. We investeren in tijdelijkheid en versterken werklocaties. We benutten kansen uit het groenprogramma op Euvelgunne, Driebond en Hoendiep.
Spoor 2: Behouden en versterken van de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe maken en houden wij onze voorzieningencentra vitaal en toekomstbestendig? 2. Hoe vergroten we de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen ter versterking van de economie en de leefkwaliteit? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. We geven uitvoering aan de ruimtelijk-economische projecten uit de economische herstelagenda 'Groningen Vooruit'. 2. We gaan onze bovenwijkse voorzieningencentra versterken. We hebben daarbij aandacht voor de binnenstad, voor winkelcentrum Paddepoel en voor centrum Haren. Voor het Haderaplein stellen we ook een plan op voor het verbeteren van de openbare ruimte in het hele centrumgebied van Haren. We versterken onze perifere detailhandelsclusters Sontplein en Hoendiep. 3. We zetten in op het verbeteren van het functioneren en de kwaliteit van bestaande wijkvoorzieningen. Dat doen we via de aanpak dorps- en wijkwinkelcentra (stimuleren

	<p>ondernemersplannen) en we verbeteren het Koopmansplein. We verkennen mogelijke verbetering plein Reitdiephaven. De winkelcentra Lewenborg, Beijum en Selwerd worden meegenomen in de aanpak wijkvernieuwing en/of NPG. Planvorming vindt plaats voor het Overwinningsplein, Helperplein en Savornin Lohmanlaan; voor de realisatie is nog geen financiële dekking.</p> <p>4. We versterken onze voorzieningen voor recreatie en vrije tijd: we stellen een gebiedsvisie op voor Karding, gaan de visie Stadspark uitvoeren, werken aan de doorontwikkeling van Martiniplaza, en gaan aan de slag voor een vrijetijdvisie voor omgeving Meerstad. We werken aan de planuitwerking voor het nieuwe muziekcentrum in relatie tot het Stationsgebied. We ontwikkelen beleid voor tijdelijk verblijf (voorheen short stay zonder toeristische verhuur).</p>
<p>Spoor 3: Flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen</p>	
<p>1. Hoe kunnen we adequaat inspelen op actualiteit, trends en ontwikkelingen?</p> <p>2. Hoe kunnen we de rol van de gemeente verstevigen om bij (on)gewenste ontwikkelingen te kunnen sturen aan de voorkant?</p>	<p>1. Via verschillende kanalen relevante input verzamelen zodat we tijdig op de hoogte zijn van veranderingen. Cijfermatige ontwikkelingen in (historisch) perspectief plaatsen en bespreken met samenwerkingspartners voor context.</p> <p>2. Ontwikkelen van een meer sturend ruimtelijk-juridisch kader gekoppeld aan de (on)mogelijkheden van de EU-Dienstenrichtlijn.</p>

Programma Ruimtelijke Economie

- *Faciliteren van bestendige economische groei*
- *Behoud en versterken van de aantrekkelijkheid*
- *Flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen*

Legenda

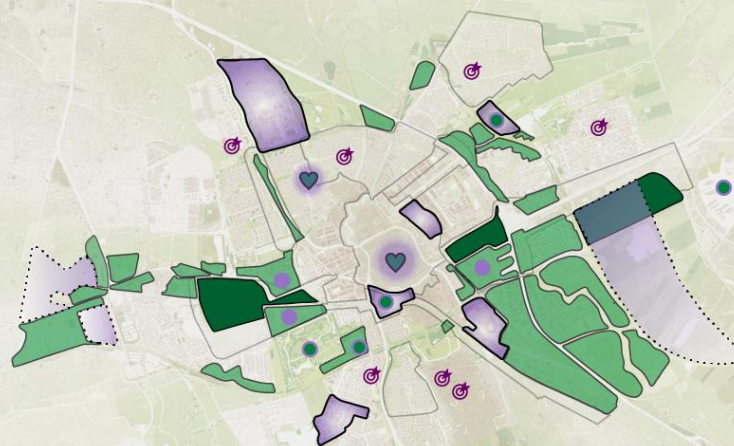
Strategie en Uitvoering

Faciliteren van bestendige economische groei

- ⋯ Zoekgebied uitbreiding voorraad werklocaties op Westpoort en Groningen-Oost
- Intensiever benutten en verduurzamen werklocatie
- Dynamo's voor werkgelegenheid
(Zernike, UMCG, Corpus den Hoo, Hoofdstation, Europapark, Kardinge)
- Werk programmeren in ontwikkelzones Suikerzijde, Stadshavens, Meerstad-EKZ

Behouden en versterken van aantrekkelijkheid

- ♥ Binnenstad, centrum Haren, Paddepoel: versterken bovenwijkse centra
- Versterken perifere detailhandelclusters Sontplein, Hoendiep en Peizerweg
- Voorzieningen recreatie en vrijetijdseconomie:
(Stadspark, Kardinge, Martini Plaza, Muziekcentrum, rondom Meerstad)
- ⊙ Verbeteren wijkvoorzieningen
(Koopmansplein, Reitdiephaven, Lewenborg, Beijum-West, Selwerd, Overwinningsplein, Savornin Lohman, Helperplein)

6.2.1 Spoor 1: Het faciliteren van bestendige economische groei

In deze paragraaf beschrijven we hoe we het verdienvermogen van de regio Groningen nu en in de toekomst structureel willen versterken. Een aantrekkelijk werk- en leefklimaat van onze gemeente en van onze werklocaties is een belangrijke vestigingsplaatsfactor.

Actuele trends en ontwikkelingen

1) *Gronduitgifte gaat harder dan voorzien:*

De vijf-jaar-gemiddelden van grondverkoppen in de regio Groningen Assen laten al jaren een stijgende lijn zien⁸. Alleen al in 2020 is in gemeente Groningen voor 16,5ha grond verkocht op werklocaties. Ondanks corona is de grondverkoop in de gemeente Groningen net als in 2020 onverminderd⁹.

2) *Leegstand bedrijfsruimte en kantoren daalt onder frictieleegstand:*

De leegstand op de bedrijfsruimtemarkt is de afgelopen vijf jaar flink gedaald van 10,6% in januari 2016 naar 2,5% per 1 januari 2021. De leegstand is nu ruim onder een 'gezonde' frictieleegstand van 5%. In dezelfde periode is de voorraad toegenomen van 1.458.650 m² naar 1.606.953 m² (mede door de herindeling met Haren en Ten Boer) en zien wij een toename in het aantal opgenomen bedrijfsruimten. De markt voor bedrijfsruimte is dus krap en de vraag is in de afgelopen jaren alleen maar toegenomen¹⁰.

3) *Verstedelijkingsopgave zorgt voor extra ruimtevraag:*

Eind 2021 stellen we in de regio Groningen-Assen een verstedelijkingsstrategie vast. In Deltaplan Noord-Nederland is de voorziene groei tot 2040 uitgewerkt in verschillende scenario's. In het minimale scenario wordt rekening gehouden met een toename van 45.000 nieuwe woningen en 61.000 banen. In 2022 stellen we in afstemming met provincie en RGA een nieuwe marktanalyse op voor bedrijventerreinen en kantoorlocaties.

Belangrijkste opgaven

1. Hoe bieden we ruimte aan bedrijvigheid? We werken volgens het principe van de *ladder voor duurzame verstedelijking* en programmeren bedrijvigheid in *ontwikkelzones* en *faseren transformatie* van verouderde bedrijventerreinen.
2. De ruimte op werklocaties is bijna op. We kiezen voor een *vestigingskader, intensivering ruimtegebruik*, onderzoeken mogelijkheden voor *verruiming van de voorraad* aan west- en oostkant van de stad en indien nodig in Haren, Hoogkerk en Ten Boer.
3. De economie aanjagen om meer werkgelegenheid te creëren.
4. We maken en houden werklocaties toekomstbestendig. Op basis van gebiedsprofielen per werklocatie hebben we de opgave en het gewenste eindbeeld vastgesteld. In het uitvoeringsprogramma leggen we de benodigde activiteiten vast.

Belangrijkste activiteiten 2022

Ad 1. Economisch programma in ontwikkelzones

In 2022 leveren we input op het economisch programma en ontwikkelstrategie voor de ontwikkelzones Stationsgebied, Stadshavens, Suikerzijde, Eemskanaalzone-fase 4 en Europapark;

---

⁸ https://regiogroningenassen.nl/wp-admin/admin-ajax.php?juwpfisadmin=false&action=wpfd&task=file.download&wpfd_category_id=18&wpfd_file_id=467&token=&preview=1

⁹ Grondbedrijf gemeente Groningen

¹⁰ Bedrijfsruimtemonitoren 2016 t/m 2021, Provier Vastgoedadviseurs

Ad 2. De ruimte op werklocaties is bijna op

In 2022 faciliteren we de vraag op basis van het vestigingskader uit de Strategie werklocaties. Om de vraag te kunnen bedienen trekken we uitbreiding van de voorraad bedrijventerreinen naar voren door Westpoort fase 1c en 2 in exploitatie te nemen. Aan de oostkant van de stad hebben we in 2021 een ruimtelijke verkenning gedaan rondom de A7 om kansen voor bedrijvigheid in beeld te brengen. Deze verkenning dient als input voor de gebiedsvisie Meerstad. We stellen een nieuwe marktanalyse bedrijventerreinen en kantoren op in afstemming met de RGA en provincie Groningen. We intensiveren de regionale samenwerking binnen de RGA op bedrijventerreinen door gezamenlijk een aantal kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeken naar ruimtevraag voor bedrijvigheid uit te laten voeren en onderling af te stemmen. We leveren input op de ruimtelijk-economische visie die provincie Groningen opstelt.

Ad 3. Sterker inzetten op onze stedelijke dynamo's

In 2022 richten we ons vestigingsbeleid op de speerpunten van de Economische agenda, Campus Groningen, startups en werkgelegenheid voor praktisch geschoolden. Met de partners van Campus Groningen werken we een business case uit voor een incubator/startup-faciliteit op Zernike. We investeren in onze dynamo's voor werkgelegenheid Stationsgebied, Campus Groningen, Europapark, Corpus den Hoorn en Kardingse door input te leveren op planontwikkeling voor toevoeging van economisch programma.

Ad 4. We maken en houden onze werklocaties toekomstbestendig en investeren in de economische randvoorwaarden van werklocaties. In 2022 starten we met het uitvoeringsprogramma van de strategie werklocaties. We hebben hierin per werklocatie de opgaven en gewenste eindbeeld beschreven. Voor Hoendiep-noord en Scandinavische havens beginnen we met planvorming. Voor Ulgersmaweg zoeken we naar versterking van het economisch profiel door het faciliteren van tijdelijke economische functies. We ondersteunen de ambities uit de programma's Energie en Leefkwaliteit voor de werklocaties.

6.2.2 Spoor 2: Behouden en versterken van de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen ter versterking van de economie en leefkwaliteit

Een veelzijdig aanbod aan winkels, horeca, recreatie, overnachtingsmogelijkheden en vrijetijdseconomie versterkt de woon-, werk- en bezoekfunctie en draagt zo bij aan economische, maatschappelijke en recreatieve betekenis van Groningen. Voor bewoners betekent een aantrekkelijke woonomgeving meer leefkwaliteit, veiligheid en ook een betere gezondheid. De uitgangspunten uit 'Ruimte voor Retail' geven richting aan de verdere ontwikkeling van deze sectoren in de gemeente Groningen.

Actuele trends en ontwikkelingen

1) *Ontwikkeling leegstand in bovenwijkse voorzieningencentra is onzeker:*

Het PBL heeft eind 2020 een analyse gemaakt van de verwachte leegstand in binnensteden. Daarin is de verwachting uitgesproken dat het leegstaande aantal verkooppunten toeneemt naar 10,6% en het leegstaande vloeroppervlak in de binnenstad van Groningen toeneemt naar 22,4%¹¹. In juli 2021 heeft Locatus een extra meting gedaan waarbij de leegstand van verkooppunten uitkwam op 5,9% en het leegstaand vloeroppervlak ook op 5,9%¹². De leegstand kan snel oplopen wanneer de financiële positie van ondernemers onvoldoende is na het eindigen van steunmaatregelen. Verwacht wordt dat het aanbod de binnenstad diverser wordt met ook

¹¹ https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-veerkracht-op-de-proef-gesteld-4288_0.pdf

¹² Locatus

andere functies dan voornamelijk winkels en dat andere centrumvoorzieningen compacter worden.

2) *Ontwikkelingen op gebied van de detailhandel zijn volop in beweging:*

Consumenten zijn onder invloed van corona versneld gewend geraakt aan online kopen. Dat blijkt uit de online omzet van (fysieke) detailhandel¹³. Een deel van de consumenten bezoekt blijvend minder winkels, gaat gerichter en meer lokaal winkelen en blijft aankopen online doen. Deze ontwikkelingen raken de aantrekkingskracht van onze centrumvoorzieningen: bijvoorbeeld ook van winkelcentrum Paddepoel waar de leegstand verkooppunten 13,5% bedroeg in juli 2021. In de toekomst zullen winkels een belangrijke rol blijven vervullen in centrumgebieden met een bredere publieksfunctie en ruimte voor ontmoeting en verblijf. Daarmee onderscheiden zij zich van webshops die enkel online verkopen. De kracht voor deze bedrijven zit in een fysieke winkel gecombineerd met een online verkoopkanaal ('multichannel'). Mensen willen kleding immers blijven aanraken en passen in de winkel¹⁴.

Hoewel onze wijkwinkelcentra (met supermarkten en food-specialiteitenwinkels als belangrijke spelers) zich tijdens de pandemie zeer sterk hebben gehouden, zien we dat het gemak van thuisbezorging in het food-kanaal een grote inhaalslag heeft gemaakt. In 2020 is de omzet van online supermarkten toegenomen met 65%¹⁵. Inmiddels zijn vier van de tien grootste webshops boodschappenbezorgers (Albert Heijn, Jumbo, Picnic en HelloFresh)¹⁶. Op de lange termijn zorgt de groei van het online verkoopkanaal mogelijk voor een afname van het totale m²-oppervlakte van de fysieke supermarkten. Digitalisering van detailhandel zorgt anderzijds voor een grotere ruimtebehoefte voor opslag en distributie op overslag- en hub-locaties.

3) *Horeca staat nog steeds flink onder druk:*

Jaarlijks stijgt het aantal verkooppunten horeca in gemeente Groningen. Volgens Locatus had de gemeente Groningen (gecorrigeerd voor de herindeling) 654 verkooppunten horeca in januari 2015 en 735 verkooppunten in juli 2021. Het aanbod in aantal horecazaken in de totale functiemix (per inwoner) is vergelijkbaar met referentiesteden als Utrecht, Breda en Eindhoven. Het ondernemersvertrouwen in de horeca was in het derde kwartaal van 2021 voor het eerst weer positief¹⁷. De omzetcijfers waren in het tweede kwartaal van 2021 nog ver van het niveau van voor de crisis.¹⁸ De horecasector is dan ook één van de sectoren waar – naar verwachting – het aantal faillissementen door corona kan toenemen.

4) *Kwantitatieve en kwalitatieve ruimte in overnachtingenmarkt:*

Ook met de nu bekende geplande of in ontwikkeling zijnde toevoegingen van hotels(kamers) is er ruimte voor groei. Binnen het huidige bestand is er behoefte aan bijzondere hotelconcepten in markante panden.

Belangrijkste opgaven

1. Hoe maken en houden wij onze voorzieningencentra vitaal en toekomstbestendig?
2. Hoe vergroten we de aantrekkelijkheid van onze stad, wijken en dorpen voor bewoners en bezoekers ter versterking van de economie en de leefkwaliteit?

¹³ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83867NED/table>

¹⁴ <https://www.gfk.com/insights/fashionscan-mode-sector-heeft-fysieke-winkel-nodig-emerge-fashion>

¹⁵ <https://www.distrifood.nl/websupers/artikel/2021/02/online-ah-en-jumbo-leveren-in-jaar-met-explosieve-groei-aandeel-in-101143203>

¹⁶ Twinkle 100, jaarlijkse list met grootste internetwinkels van Nederland. Persbericht 14-10-2021

¹⁷ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/82675NED/table?dl=3F8CF>

¹⁸ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83862NED/table>

Belangrijkste activiteiten 2022

1. Uitvoeren herstelagenda 'Groningen Vooruit'
2. Versterken van onze bovenwijkse voorzieningencentra
3. Verbeteren bestaande wijkvoorzieningen (functioneren en kwaliteit)
4. Versterken voorzieningen voor recreatie en vrije tijd

Ad 1. Uitvoeren herstelagenda 'Groningen Vooruit'

In 2022 richten we ons op het verder uitwerken en uitvoeren van projecten in samenwerking en met cofinanciering door andere partijen. Daarbij bekijken we gezamenlijk in hoeverre de maatregelen nog nodig zijn voor verder herstel. Hoewel de omzetcijfers eind september 2021 weer terug waren op het niveau van 2019, blijft het de komende maanden onzeker: de steunmaatregelen zijn beëindigd, begin 2022 moet er weer worden terugbetaald en ook is er onzekerheid hoe de corona- en griepvirussen zich zullen ontwikkelen. Ook de bezoekerscijfers zijn dit najaar nog lang niet terug op het niveau van voor corona.

Ad 2. Versterken van onze bovenwijkse voorzieningencentra

Voor de komende periode hebben we middelen begroot voor:

- a) Binnenstad: We gaan de binnenstad verder versterken met middelen uit de herstelagenda 'Groningen Vooruit' (met name de onderdelen bedrijfsmakelaar, vastgoedstrategie en G6-project Vitale binnensteden). We hebben de binnenstadvisie net geüpdatet en gaan verder met de realisatie van het bijbehorende uitvoeringsprogramma. We verkennen onder meer of/hoe de gemeente de eventuele ontwikkeling van kluften (sfeergebieden, kwartieren) door GCC en Marketing Groningen kan ondersteunen.
- b) Centrum Haren: In 2022 gaan we verkennen welke mogelijkheden er zijn om het kernwinkelgebied in Haren planologisch te concentreren. We hebben het dan over het gebied tussen de twee rotondes. Voor 2022 zijn plankosten begroot. Tegelijk met de start van het project Haderaplein willen we starten met verbetering van de openbare ruimte van het gehele centrum van Haren. Een opzet voor een uitgebreid participatietraject hoort daarbij. Daarmee geven we uitvoering aan de Centrumvisie Haren en aan de aangenomen raadsmoties.
- c) Doorontwikkeling van winkelcentrum Paddepoel (uitbreiding, kwaliteitsverbetering, wijkfuncties). Het gaat hierbij om plankosten voor het begeleiden van het initiatief van de CVVE.
- d) Sontplein: We willen met de vastgoedeigenaren investeren in de economische randvoorwaarden van onze perifere detailhandel voorzieningen. Dit doen we door het verbeteren openbare ruimte en ontsluiting, opstellen gebiedsvisie Europaweg en begeleiding van de huisvesting van het casino.
- e) Hoendiep: We versterken de woonboulevard als perifere detailhandel voorziening. We stellen een projectopdracht op waarin we kijken naar de functie van de winkelboulevard en het bedrijventerrein in relatie tot haar omgeving (Westflank). We brengen de noodzakelijke investeringen in de economische randvoorwaarden in beeld: ruimtelijke positionering woonwinkels, inrichting openbare ruimte, ontsluiting en parkeren, verduurzaming, vergroening en klimaatadaptiviteit.

Ad 3. Verbeteren bestaande wijkvoorzieningen (functioneren en kwaliteit)

Er zijn binnen dit programma middelen beschikbaar voor de aanpak wijkwinkelcentra, die gericht is op het stimuleren van uitvoeringsplannen door ondernemers. Daarnaast zijn er middelen voor de herinrichting van het Koopmansplein, waarbij we wachten op meer duidelijkheid rond de versterkingsopgave en de dorpsvernieuwing. Uitvoering van de verbetering van het plein wordt gekoppeld aan mogelijke versterking. Voor Reitdiephaven verkennen we of we hier het plein kunnen verbeteren. De centra Lewenborg, Beijum-west en Selwerd worden meegenomen in de wijkvernieuwing en zo nodig gefinancierd uit middelen NPG en/of wijkvernieuwing.

Voor het Overwinningsplein, Helperplein en Savornin Lohmanlaan werken we aan de ondersteuning van private initiatieven en planvorming. Voor daadwerkelijke verbetering van de openbare ruimte is momenteel nog geen financiële dekking.

Ad 4. Versterken voorzieningen voor recreatie en vrije tijd

Voor onze recreatief-toeristische voorzieningen zijn binnen dit programma middelen beschikbaar voor het opstellen van een nieuwe gebiedsvisie voor Kardinges als vervolg op het bidboek Kardinges, alsook voor uitvoering van de visie Stadspark en de (ruimtelijke) doorontwikkeling van Martiniplaza. Ook werken we aan een vrijetijdsvisie voor het gebied rondom Meerstad. Bij de planuitwerking van het nieuwe muziekcentrum werken we aan een zo goed mogelijke verbinding in en meerwaarde voor het Stationsgebied. Ook is het ontwikkelen van beleid voor 'tijdelijk verblijf' begroot. Tijdelijk verblijf heette voorheen 'short stay' maar nu zonder de toeristische verhuur zoals B&B en AirBnB.

Toelichting op uitvoeringsprogramma 'Ruimte voor Retail'

Eind 2021 heeft de gemeenteraad 'Ruimte voor Retail' vastgesteld: de nieuwe visie voor de detailhandel en de horeca. We gaan de komende jaren aan de slag met het realiseren van het bijbehorende uitvoeringsprogramma. We kunnen in 2022 echter alleen uitvoering geven aan die projecten die passen binnen de bestaande financiële kaders. Het gaat dan om de voorzieningen zoals hierboven beschreven en om de projecten die zijn opgenomen in de herstelagenda 'Groningen Vooruit' en in de plannen voor NPG en wijkvernieuwing.

6.2.3 Spoor 3: Flexibel en wendbaar zijn bij veranderingen

Door de vele actuele ontwikkelingen en bijbehorende onzekerheden zullen we onze inzet als gemeente voortdurend moeten bijstellen. De coronacrisis illustreert die noodzaak overduidelijk. Met flexibel inspelen op veranderingen bedoelen we overigens niet het voeren van ad hoc beleid. Het stimuleren van bestendige economische ontwikkeling vraagt om langjarige inzet en langjarig investeren in het versterken van het vestigingsklimaat van onze gemeente. In deze paragraaf gaat het vooral over onze manier van werken.

Belangrijkste vragen

1. Hoe kunnen we relevante ontwikkelingen tijdig signaleren en duiden en adequaat inspelen op actualiteit, trends en ontwikkelingen?
2. Hoe kunnen we de rol van de gemeente verstevigen om bij (on)gewenste ontwikkelingen te kunnen sturen aan de voorkant?

Belangrijkste activiteiten 2022

Ad 1: Adequaatspelen op actualiteit, trends en ontwikkelingen

- Markt- en gebiedsontwikkelingen actief volgen via onze contacten met bedrijfsmakelaars, bedrijven, bedrijvenverenigingen en andere stakeholders.
- Landelijke ontwikkelingen actief volgen via onze contacten met andere steden, openbare bronnen en publicaties van onderzoeksinstanties en marktpartijen. Deze data gebruiken wij om ontwikkelingen in Groningen van context te voorzien. Is het aannemelijk dat een ontwikkeling zich ook in Groningen gaat voordoen?
- Van initiatief naar beleidsaanpassing: We kijken periodiek naar ingediende initiatieven vanuit de markt. Welke zaken springen hierbij in het oog die vragen om beleidswijziging? Zien wij bepaalde type aanvragen continu terugkomen?
- Trends en ontwikkelingen tijdig zien aankomen is één ding; het erop kunnen inspelen is nog iets anders. Het vraagt om een kritische blik op ons eigen functioneren: proactief samenwerking

opzoeken, zowel intern als extern, en vlot schakelen als de situatie daarom vraagt. Vastbijten, sjoorren en sleuren als het nodig is.

- Niet alleen tijdens ‘vaste’ momenten zoals Gemeentebegroting en Verantwoording moeten we stilstaan bij wat we zien aankomen en hoe we daarop kunnen inspelen. Het vraagt om een voortdurende signalering en continue herijking. Zichtbaar maken van de veranderingen die wij zien. Dat vraagt tevens om een open dialoog met bedrijvenverenigingen, ondernemers, ontwikkelaars en anderen: Doen we nog steeds de juiste dingen? Wat vraagt de markt aan ons? Wat doen anderen?
- We maken voor beleidsopgaven gebruik van scenariostudies die laten zien welke invloed bepaalde variabelen kunnen hebben op economisch herstel in de post-coronatijd.

Ad 2: Aan de voorkant sturen op (on)gewenste ontwikkelingen

Als gemeente blijven we aanhaken bij initiatieven uit de markt en faciliteren deze zo goed mogelijk. We nemen de lead niet over. Wel is er een aantal thema’s waarbij een andere inzet van de gemeente nodig is. We noemen hier het ontwikkelen van een meer sturend ruimtelijk-juridisch kader gekoppeld aan de (on)mogelijkheden van de Europese Dienstenrichtlijn (type werkgelegenheid, meer grip op branchering, wat wil je waar wel/niet toestaan, functiemenging, met vastgoed kunnen sturen op winkelaanbod). De rol van de gemeente verandert dus in de richting van meer regie en meer sturing waar dat nodig is.

6.3 Financiën

Financieel kader

- Dit meerjarenprogramma is beleidsarm, hierin worden de activiteiten benoemd zoals reeds begroot. De ambities en uitvoeringsprogramma’s van de ‘Strategie werklocaties’ en ‘Ruimte voor Retail’ reiken verder.
- We zien dat de intensiveringsmiddelen (i) na 2022 aflopen. Voor ruimtelijke economie zijn dan geen middelen meer beschikbaar om nieuwe projecten op te starten, en zijn alleen kapitaallasten voorzien voor de realisatie van bestaande projecten. Gezien de opgaven in dit meerjarenprogramma en de uitvoeringsprogramma's zien we echter wel de noodzaak verder te werken aan onze ruimtelijk-economische inzet, ook na 2022.
- Voorstellen voor de inzet met ingang van 2023 verwerken we in het dossier ten behoeve van de vorming van een nieuwe coalitie.

Beschikbare middelen Bedragen x €1000	2022	2023	2024	2025
Investerings Ruimtelijke economie (S)	330	445	445	445
Intensiveringsmiddelen Ruimtelijke economie (I)	200	0	0	0
Overige inkomsten (O)				
Totaal beschikbaar	550	445	445	445

Begroting Meerjarenprogramma Ruimtelijke economie

In onderstaande schema’s is gearceerd weergegeven welke activiteiten reeds zijn begroot voor de periode 2022-2025. De witte kolom rechts geeft de ongedekte ambities weer zoals opgenomen in de uitvoeringsprogramma’s Strategie werklocaties en Ruimte voor Retail.

Spoor 1: Faciliteren bestendige economische groei

Faciliteren economische groei	MJP ruimtelijke economie 2022-2025		
	Begroot incidenteel	Begroot kapitaliseren	Begroot
Werk programmeren in ontwikkelzones			
Eemskanaalzone plankosten uitwerking St. petersburgweg	95.000		95.000
Suikerzijde economisch programma			
Onderzoek en advies economisch programma ontwikkelzones	400.000		400.000
Stadshavens economisch programma			
Totaal ontwikkelzones	495.000		495.000
Voorraad werklocaties	Begroot incidenteel	Begroot kapitaliseren	Begroot
Westpoort: plankosten	50.000	-	50.000
Westpoort uitbreiding fase 1c, 2 en verkenning fase 3	grex		
Westpoort: rondweg bietenverkeer		1.400.000	1.400.000
Inventarisatie verdichting bestaande werklocaties ism ASBM		-	-
Beleidsregels verdichting + doorwerking omgevingsplan/milieu		-	-
Juridisch kader + stimuleringsmaatregelen + ondersteuning initiatieven		-	-
Meerstad plankosten, bestemmingsplan bedrijventerrein		-	-
Uitbreiding Dijkshorn		-	-
Totaal voorraad werklocaties	50.000	1.400.000	1.450.000
Dynamo's voor werkgelegenheid	Begroot incidenteel	Begroot kapitaliseren	Begroot
Businesscase startupfaciliteit	25.000	-	25.000
Realisatie startupfaciliteit	-	800.000	800.000
Broedplaatsen en startups	100.000	600.000	700.000
Opstellen projectplan Biotoop/Hortus:	50.000	-	50.000
Doorontwikkeling Europapark	-	1.380.000	1.380.000
Corpus den Hoorn		-	-
Stationsgebied noord en zuid	-	SIF	-
Totaal dynamo's	175.000	2.780.000	2.955.000
Economische randvoorwaarden	Begroot incidenteel	Begroot kapitaliseren	Begroot
Uitvoering strategie werklocaties o.a. revitalisering	-	1.300.000	1.300.000
Scandinavische havens: Voorbereiding en plankosten	-	100.000	100.000
Scandinavische havens: Bijdrage aan uitvoering	-	200.000	200.000
Martini Trade Park	-	1.500.000	1.500.000
Herstructurering	-	-	-
Verduurzaming werklocaties	-	-	-
Totaal randvoorwaarden	-	3.100.000	3.100.000

Spoor 2: Behouden en versterken aantrekkelijke stad, wijken en dorpen

Aantrekkelijke stad	MJP ruimtelijke economie 2022		
	Begroot incidenteel	Begroot kapitaliseren	Begroot
Bovenwijkse voorzieningencentra			
Hoendiep	-	1.500.000	1.500.000
Sontplein gebiedsontwikkeling	-	500.000	500.000
Binnenstad	300.000	-	300.000
Haren	200.000	-	200.000
Aanpak winkelcentrum Paddepoel	-	1.500.000	1.500.000
Totaal	500.000	3.500.000	4.000.000
Verbeteren wijkvoorzieningen			
Ten Boer	30.000	1.500.000	1.530.000
Overwinningsplein	-	-	-
Helperplein	-	-	-
Savornin Lohman	-	-	-
Lewenborg			
Beijum Selwerd	-	-	-
Totaal	30.000	1.500.000	1.530.000
Herstelagenda Groningen voorwaarts			
Uitvoeren ruimtelijke projecten uit de herstelagenda	995.000		995.000
Totaal herstelagenda	995.000		995.000
Voorzieningen recreatie en vrije tijd			
Visie Stadspark			
Martini Plaza	-	1.500.000	
Gebiedsvisie Kardingse	300.000		
Ontwikkeling Oosterhaven			
Oostkant Groningen en Haren			
Totaal recreatie & vrije tijd	300.000	1.500.000	
Uitvoering Ruimte voor Retail			
Beleid ontwikkelen voor short stay	10.000		10.000
Uitvoeringprogramma Ruimte voor Retail			
Totaal uitvoering Ruimte voor Retail		-	10.000